

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်

ဝီဝံမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကွန်ဗင်းရှင်းဆိုင်ရာ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက်
နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာ

၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကွန်ဗင်းရှင်းဆိုင်ရာ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက်
နိုင်ငံအဆင့်အစီရင်ခံစာ

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန
နေပြည်တော်
၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လ

အကျဉ်းချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းသို့ လက်မှတ်ရေးထိုး ဝင်ရောက်ခဲ့သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်နှင့်အညီ နိုင်ငံ၏ သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို ကွန်ဗင်းရှင်းသဘောတူညီချက်များ၊ နိုင်ငံအဆင့် မူဝါဒ၊ မဟာဗျူဟာ တို့နှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ကွန်ဗင်းရှင်းပြဋ္ဌာန်းချက် အခန်း (၂၆) အရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် မိမိတို့နိုင်ငံအလိုက် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းရေး ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ချက်များအား သတ်မှတ်ထားသည့် ကာလအလိုက် အစီရင်ခံစာ ရေးသားပြုစုရမည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ပထမအကြိမ် နိုင်ငံအဆင့်အစီရင်ခံစာကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် လည်းကောင်း၊ တတိယအကြိမ် အစီရင်ခံစာကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထအကြိမ် အစီရင်ခံစာကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် လည်းကောင်း အသီးသီး ပြုစုတင်သွင်းခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၁၈-၂၉) ရက်များအတွင်း ဂျပန်နိုင်ငံ၊ နာဂိုယာမြို့၌ ကျင်းပခဲ့သည့် CBD ၏ (၁၀) ကြိမ်မြောက် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ အစည်းအဝေး ဆုံးဖြတ်ချက် (X/10) အရ တင်သွင်းရမည့် ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာအဖြစ် ရေးသားပြုစုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင် အဓိကအားဖြင့် အပိုင်း (၃) ပိုင်း ပါဝင်ပါဝင်ပြီး၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် တင်သွင်းခဲ့သည့် စတုတ္ထအကြိမ် နိုင်ငံအဆင့်အစီရင်ခံစာ ရေးသားပြုစုခဲ့သည့် နောက်ပိုင်းကာလများတွင် အဓိကဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို အလေးထား ဖော်ပြထားပါသည်။ အစီရင်ခံစာ အပိုင်း(၁) တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေ၊ ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရနေမှုများကို ရေးသား ဖော်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း (၂) တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာနှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက် (NBSAP) ပါ လုပ်ငန်းစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ပြီးစီးမှု အခြေအနေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ဆက်စပ်ကဏ္ဍများတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်နေမှု အခြေအနေများကို ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း(၃) တွင် NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များအား ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ချိတ်ဆက်၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အခြေအနေများ၊ ထောင်စုနှစ်မျှော်မှန်းချက်များတွင် ပါဝင်သည့် ပန်းတိုင်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အခြေအနေများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကွဲပြားခြားနားသော ကုန်းတွင်းဒေသ နှင့် ပင်လယ်ပြင်တို့သည် ကျက်စားနယ်မြေ အများအပြား နှင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ၏ ခိုလှုံရာ ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် သဘာဝအပင် နှင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအပေါ် တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့်အနေဖြင့် ပြီးပြည့်စုံစွာ စာရင်း ကောက်ယူထားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ လက်ရှိတွင် သိပ္ပံနည်းကျ လေ့လာမှု အများစုသည် နေရာအလိုက်ဆောင်ရွက်သော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ စီမံကိန်းများဖြစ်သော်လည်း မျိုးစိတ်အများ အပြားအား ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အတွင်း အပင်၊ နို့တိုက်သတ္တဝါ၊ တွားသွားသတ္တဝါ နှင့် ကုန်းနေရေနေမျိုးစိတ်များ အပါအဝင် မျိုးစိတ် အမြောက်အမြားကို ထပ်မံတွေ့ရှိ မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလအထိ မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း အပင်မျိုးစိတ် (၁၁၈၂၄) မျိုး၊ နို့တိုက်သတ္တဝါမျိုးစိတ် (၂၅၂) မျိုး၊ ငှက်မျိုးစိတ် (၁၀၅၆) မျိုး၊ တွားသွားသတ္တဝါမျိုးစိတ် (၂၉၃) မျိုး၊ ကုန်းနေရေနေမျိုးစိတ် (၁၃၉) မျိုးနှင့် ငါးမျိုးစိတ် (၇၇၅) မျိုးတို့ကို တွေ့ရှိ မှတ်တမ်းတင်ထားပြီး ဖြစ်ပါ သည်။ စတုတ္ထအကြိမ် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အပင်မျိုးစိတ် (၂၄) မျိုး၊ နို့တိုက် သတ္တဝါ (၁) မျိုး၊ တွားသွား သတ္တဝါ (၂၁) မျိုး နှင့် ကုန်းနေရေနေသတ္တဝါ (၅၇) မျိုး တို့ကို ထပ်မံတိုးမြှင့် မှတ်တမ်းတင် နိုင်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ ထပ်မံတွေ့ရှိခဲ့သည့် မျိုးစိတ် များအနက် တွားသွားသတ္တဝါ (၂၂) မျိုး နှင့် ကုန်းနေရေနေ သတ္တဝါ (၆) မျိုးတို့မှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဌိသာ တွေ့ရှိရသည့် မျိုးစိတ် (Endemic species) များ အဖြစ် မှတ်တမ်း တင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံ၏ မျိုးစိတ် ကြွယ်ဝမှုများကို ပိုမို တိကျစွာ သိရှိနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံ အဆင့် ကွင်းဆင်းစာရင်း ကောက်ယူခြင်းများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရ ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား သဘာဝနယ်မြေများတည်ထောင်ခြင်း၊ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများပါဝင်စေခြင်း နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက် ခြင်းတို့ဖြင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် စိန်ခေါ်မှု အများအပြား ကျန်ရှိဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲပြောင်းလဲမှုအား နိုင်ငံအဆင့် အကဲဖြတ်လေ့လာထားခြင်းမရှိ သော်လည်း ရရှိထားသော သတင်းအချက်အလက်များအရ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အများစုမှာ ၂၀၀၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ကျဆင်းလျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလျက်ရှိပါသည်။ သဘာဝ သစ်တောများသည် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ အရည်အသွေး နှင့် အရေအတွက် ကျဆင်း လျက်ရှိပြီး၊ အထူးသဖြင့် ဒီရေတော ဧရိယာအများအပြား ပြုန်းတီးခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သစ်တောများကို ပျက်စီးပြုန်းတီးစေသည့် အဓိကအကြောင်းအရင်းများမှာ လူဦးရေ တိုးပွား လာမှုကြောင့် သယံဇာတအသုံးပြုမှု မြင့်မားလာခြင်း နှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများတွင် သစ်ခုတ် မှု ရပ်ဆိုင်းပြီးနောက် သစ်လိုအပ်ချက်မြင့်တက်လာခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာလူမျိုးများသည် အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ၏ တန်ဖိုးကို ကောင်း စွာသိရှိ အလေးထားခဲ့ပြီး တောင်သူလယ်သမားများ၏ မိရိုးဖလာ စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များနှင့်

အသိပညာများက အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းကို ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ အထောက်အကူပြုခဲ့ပါသည်။ သို့သော် မိရိုးဖလာ ဟင်းသီးဟင်းရွက် နှင့် နှံစားသီးနှံမျိုးများ အသုံးချစိုက်ပျိုးလျက်ရှိသည့်နေရာတွင် ခေတ်သစ် အထွက်ကောင်းမျိုးများ၊ စပ်မျိုးများဖြင့်ပြောင်းလဲစိုက်ပျိုးလျက်ရှိပါသည်။ ထို့အတူ သီးနှံမျိုးရိုင်းများ ပျံ့နှံ့ရှင်သန်ရာ နေရာများဖြစ်သော သစ်တောအစပ်နေရာဒေသများ၊ ကားလမ်းဘေးနေရာများမှာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစနစ်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုကြောင့် လျော့ပါးပျက်စီးဆုံးရှုံး လျက်ရှိနေပါသည်။ ရန်ပုံငွေ နှင့် လူ့အရင်းအမြစ် အကန့်အသတ်များကြောင့် နိုင်ငံအဆင့် ပြီးပြည့်စုံသော ငှက်စာရင်းကောက်ယူခြင်းအား မပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သော်လည်း ရေတိမ်ဒေသသဘာဝနယ်မြေများတွင် ဆောင်ရွက်သည့် ပုံမှန်စာရင်း ကောက်ယူခြင်းများမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အင်းလေးကန်ဒေသ၌ ရွှေ့ပြောင်းကျက်စားတတ်သော ငှက်မျိုးစိတ်များ များပြားလာပြီး မိုးယွန်းကြီးရေတိမ်ဒေသဘေးမဲ့တော၌ ဌာနေငှက်များ ပိုမို ကျက်စားလာကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငါးမျိုးစိတ်များ ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ အညွှန်းကိန်းတစ်ခုမှာ နှစ်ပေါင်း (၄၀) အတွင်း ငါးဖမ်းဆီးရမိမှု ကျဆင်းလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်မှ ငါးဖမ်းဆီးရမိမှုနှုန်းသည် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် တစ်နာရီ ကီလိုဂရမ် ၂၀၀ ရှိခဲ့ရာမှ လက်ရှိတွင် တစ်နာရီ ကီလိုဂရမ် ၇၅-၈၀ ကီလိုဂရမ်ခန့်သာ ရှိနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းရပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ကျဆင်းရခြင်းသည် လူတို့၏ ပယောဂကြောင့် သို့မဟုတ် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲလာမှုကြောင့် နေရင်းဒေသများ (ဒီရေတော၊ သန္တာကျောက်တန်း နှင့် ပင်လယ်မြက်များ) အဆင့်အတန်းကျ ဆင်းလာခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် အဓိက ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသော အချက်များမှာ စနစ်တကျ မြေအသုံးချမှု အားနည်းခြင်း၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအား တရားမဝင် အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်း၊ ပြင်ပမျိုးစိတ်များ ဝင်ရောက်လာခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာခြင်း နှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းတို့ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့အပြင် ယင်းတို့ကို အဓိကဖြစ်စေသည့် အကြောင်းအရင်းများမှာ ဆင်းရဲမှု၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းနှင့်အတူ သယံဇာတ သုံးစွဲမှု တိုးပွားလာခြင်း၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ သယံဇာတ လိုအပ်ချက် မြင့်မားလာခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုအစီအမံများ ဆောင်ရွက်နိုင်မှု အားနည်းခြင်း၊ တိကျသော မြေအသုံးချမှု မူဝါဒများ နှင့် စီမံချက်များ မရှိခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများတွင် ဂေဟစနစ်များ၊ ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ၏တန်ဖိုးများကို ထည့်သွင်းတွက်ချက်မှု အားနည်း

ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းများတွင် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ထောက်ခံအား ပေးမှု နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

NBSAP အား နိုင်ငံအဆင့်တွင် သီးခြားအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုနိုင်သေးသော်လည်း NBSAP တွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသော လုပ်ငန်းစီမံချက်များ အား ဌာနပေါင်းစုံ၊ အဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံမှ ပါဝင် အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP တွင် မဟာဗျူဟာ ဦးတည်ချက် (၉) ခု ချမှတ်ထားပြီး ယင်း ဦးတည်ချက်များအလိုက် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည့် (၅) နှစ် လုပ်ငန်းစီမံချက်များကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားလျက်ရှိရာ အဆိုပါ (၅) နှစ် စီမံချက်များပါ လုပ်ငန်းစဉ်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနအလိုက် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာများအား သစ်တောကဏ္ဍ၊ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ၊ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၊ ကုန်သွယ်မှုကဏ္ဍ၊ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ၊ ပညာရေးကဏ္ဍ၊ သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာကဏ္ဍ အစရှိသည့် ဆက်စပ်ကဏ္ဍ အသီးသီးတွင် ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်လျက် ရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသော်လည်း NBSAP ပါ လုပ်ငန်းစီမံချက်များကို သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနအလိုက် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စီမံချက်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP ကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စတင်ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် CBD မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ၂၀၂၀ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲရည်မှန်းချက်များကို ထည့်သွင်းရေးဆွဲ နိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ သို့ရာတွင် NBSAP ပါ လုပ်ငန်းစဉ် အများစုမှာ ၂၀၂၀ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များပါ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်အချို့နှင့် ကိုက်ညီမှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ လက်ရှိကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP အား ၂၀၂၀ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များ နှင့်အညီ ပြင်ဆင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲနိုင်ရေး စီစဉ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အချို့သည် ထောင်စုနှစ်ရည်မှန်းချက်များတွင် ပါဝင်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့စေရေး ရည်မှန်းချက် ဖြစ်သည့် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် (၇) ပါ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အဆိုပါ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် (၇) အား အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို တိုင်းတာရာတွင် အဓိကအသုံးပြုသည့် ညွှန်းကိန်းများမှာ သစ်တောဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသည့် ဧရိယာပမာဏ၊ ကုန်းတွင်းနှင့် အဏ္ဏဝါ သဘာဝနယ်မြေများ အချိုးအစား နှင့် မျိုးသုဉ်းမည့် အန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသည့် မျိုးစိတ်ပမာဏတို့ ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု ဧရိယာများ သိသာ ထင်ရှားစွာ လျော့နည်းလာကြောင်း တွေ့ရှိရသော်လည်း သစ်တောကြိုးဝိုင်း နှင့် ကြိုးပြင်ကာကွယ်တောများ၏ စုစုပေါင်းဧရိယာမှာ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၂၂.၇၅) ရာခိုင်နှုန်း မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၂၅.၀၁) ရာခိုင်နှုန်း အထိ တိုးမြင့်လာကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လ အထိ သဘာဝနယ်မြေ (၃၈) ခု (နိုင်ငံဧရိယာ၏ ၅.၆၁ ရာခိုင်နှုန်း) ကို တိုးတက်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ပြီး၊ ထပ်မံ၍ ဧရိယာ (၇) ခု (နိုင်ငံဧရိယာ၏ ၁.၁၉ ရာခိုင်နှုန်း) ကို သဘာဝနယ်မြေများ အဖြစ် ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် အဆိုပြုတင်ပြထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသော မျိုးစိတ်များနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း IUCN ၏ ဖော်ပြချက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော အပင်နှင့် သတ္တဝါမျိုးစိတ် စုစုပေါင်း (၃၅၆) မျိုး ပျံ့နှံ့တည်ရှိလျက် ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံရှိ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ရှိသော မျိုးစိတ်များ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ရေရှည်တည်တံ့စေရေး စနစ်တကျ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းများ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများမှာ အဓိက မရှိမဖြစ် အရေးပါလျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ်တွေ့ရှိရပါသည်။

ဤ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအပေါ် ပြီးပြည့်စုံသော သုံးသပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ NBSAP အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း နှင့် NBSAP အား အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များနှင့်ချိတ်ဆက်ခြင်းတို့တွင် လိုအပ်ချက်များအား သုံးသပ်ဖော်ပြထားသဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ပိုမိုကောင်းမွန်သော အစီအစဉ်များချမှတ်ရန် အထောက်အကူပြု မည် ဖြစ်ပါသည်။

မာတိကာ

အကျဉ်းချုပ်.....	i
မာတိကာ.....	vi
အပိုင်း ၁။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေ၊ ပြောင်းလဲမှုနှင့် ကျရောက်နေသော အန္တရာယ်များ	၁
အခန်း ၁။ နိဒါန်း.....	၂
အခန်း ၂။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေနှင့် ပြောင်းလဲမှုများ	၅
၂-၁။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေ	၅
၂-၂။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ	၉
၂-၂-၁။ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုပြောင်းလဲခြင်း	၉
၂-၂-၂။ ဒီရေတောများ ပြောင်းလဲခြင်း	၁၀
၂-၂-၃။ ငှက်မျိုးစိတ်များ ကျက်စားမှု ပြောင်းလဲခြင်း	၁၁
၂-၂-၄။ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားသတ္တဝါမျိုးစိတ်များ ပြောင်းလဲခြင်း	၁၂
၂-၂-၅။ စိုက်ပျိုးရေး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပြောင်းလဲခြင်း	၁၃
၂-၂-၆။ ရေနေ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပြောင်းလဲခြင်း	၁၄
အခန်း ၃။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသော အန္တရာယ်များ.....	၁၆
၃-၁။ မြေအသုံးချမှုများ	၁၆
၃-၂။ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှု၊ ရောင်းဝယ်မှု	၂၀
၃-၃။ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များ	၂၀
၃-၄။ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသော အန္တရာယ်များ	၂၀
၃-၅။ အန္တရာယ်ကျရောက်မှုများကို ဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်းများ	၂၁
၃-၅-၁။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု	၂၁
၃-၅-၂။ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှု နှင့် သုံးစွဲမှု များပြားလာမှု	၂၁
၃-၅-၃။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ သဘာဝသယံဇာတ လိုအပ်ချက် မြင့်တက်လာမှု	၂၂
၃-၅-၄။ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုအစီအမံ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရှိမှု	၂၂
၃-၅-၅။ ခိုင်မာသည့် မြေအသုံးချမှုဝါဒ မရှိမှု.....	၂၂
၃-၅-၆။ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အစီအစဉ်များချမှတ်ရာတွင် ဂေဟစနစ်များ၊ ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများတန်ဖိုးတို့အား ထည့်သွင်းခြင်း အားနည်းမှု	၂၃
၃-၅-၇။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ထောက်ခံအားပေးခြင်း နည်းပါးမှု	၂၃
၃-၆။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် ထိခိုက်နိုင်မှု	၂၄
အပိုင်း ၂။ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များ အကောင်အထည်ဖော်မှု နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား အခြားသော ဆက်စပ်ကဏ္ဍများတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၂၅
အခန်း ၄။ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များ အကောင်အထည်ဖော်မှု	၂၆

၄-၁။ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များ	၂၆
၄-၂။ NBSAP အား အကောင်အထည်ဖော်မှုအား ဆန်းစစ်ခြင်း	၂၇
၄-၂-၁။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော သစ်တောအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်	၂၇
၄-၂-၂။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်	၃၁
၄-၂-၃။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော ရေချိုအရင်းအမြစ် အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်	၄၁
၄-၂-၄။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော ကမ်းရိုးတန်း၊ အဏ္ဏဝါ နှင့် ကျွန်းစုဂေဟစနစ်များ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်	၄၃
၄-၂-၅။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော မြေသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက် ..	၄၅
၄-၂-၆။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး နှင့် ငါးလုပ်ငန်း အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက် (စိုက်ပျိုးရေး နှင့် မွေးမြူရေး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ချိတ်ဆက်ခြင်း)	၄၈
၄-၂-၇။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော သဘာဝအခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်း လုပ်ငန်းစီမံချက်	၅၅
၄-၂-၈။ ပတ်ဝန်းကျင် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ဇီဝလုံခြုံမှု လုပ်ငန်းစီမံချက်	၅၆
၄-၂-၉။ ဓာတ်သတ္တု အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းအတွက် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော စီမံ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစီမံချက်	၅၉
အခန်း ၅။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား အခြားသော ဆက်စပ်ကဏ္ဍများတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၆၃
၅-၁။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ပတ်ဝန်းကျင် နှင့် သစ်တောကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၆၄
၅-၂။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၆၄
၅-၃။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား မွေးမြူရေးနှင့် ရေလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၆၆
၅-၄။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ပညာရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၆၈
၅-၅။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ကုန်သွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၆၉
၅-၆။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ကျန်းမာရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၇၁
၅-၇။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၇၁
၅-၈။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း	၇၂
အပိုင်း ၃။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ နှင့် ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ပန်းတိုင်အပေါ် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု	၇၅
အခန်း ၆။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအပေါ် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု	၇၆
၆-၁။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ နှင့် NBSAP ပါ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ဆက်စပ်မှု	၇၆
၆-၂။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအား ပြည့်ဝစွာ အကောင်အထည်ဖော်ရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ	၉၁
အခန်း ၇။ ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်အပေါ် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု	၉၃
၇-၁။ သစ်တော ဖုံးလွှမ်းနေသည့် မြေဧရိယာ အချိုး	၉၃

၇-၂။ ထိန်းသိမ်းထားသောမြေပြင် နှင့် ရေပြင် ဧရိယာ အချိုး	၉၅
၇-၃။ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခံနေရသည့် မျိုးစိတ်အရေအတွက်အချိုး	၉၆
ပူးတွဲ (၁) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပဉ္စမကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာ ပြုစုရေး နှင့် NBSAP Update ပြုလုပ်ရေးအတွက် လုပ်ငန်းကြီးကြပ်ရေးကော်မတီ	၉၈
ပူးတွဲ (၂) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာ ရေးသားရေး လုပ်ငန်းစဉ် အကျဉ်းချုပ်	၁၀၀
ပူးတွဲ (၃) CBD လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု	၁၀၂
သဘာဝနယ်မြေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် (Programme of Work on Protected Areas-PoWPA) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု	၁၀၂
အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာ ၂၀၁၁-၂၀၂၀ ရည်မှန်းချက်များ (Global Strategy for Plant Conservation- GSPC 2011-2020 Targets) အား အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နေမှု	၁၀၄
ဇီဝလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကာတာဂျီးနား နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (Cartagena Protocol on Biosafety) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု	၁၀၆
ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကွန်ဗင်းရှင်း၏ နာဂိုယာ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် နေမှု	၁၂၀
အကိုးအကားများ	၁၂၂
အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်	၁၂၄

ဇယားများ

ဇယား ၁။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ဖော်ထုတ်မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့သော မျိုးစိတ်အချို့

ဇယား ၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်မျိုးစိတ်များ

ဇယား ၃။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသရင်းမျိုးစိတ်များ

ဇယား ၄။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် မြန်မာနိုင်ငံ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု

ဇယား ၅။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တည်ထောင်ပြီး နှင့် အဆိုပြုသဘာဝနယ်မြေများ

ဇယား ၆။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော မျိုးစိတ်များ

ပုံများ

ပုံ ၁။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓိက သဘာဝ သစ်တောအမျိုးအစားများပြ မြေပုံ

ပုံ ၂။ သဘာဝနယ်မြေပြင်ပတွင် တွေ့ရှိရသော ဆောင်းခိုငှက်များ

ပုံ ၃။ ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်အကြား သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု နှင့် နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှ တော ပြုန်းတီးမှုနှုန်း

ပုံ ၄။ ၁၉၈၀ နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တို့အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒီရေတောများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု

ပုံ ၅။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရေတိမ်ဒေသ သဘာဝနယ်မြေများအတွင်း ငှက်မျိုးစိတ်များ ကျက်စားမှု

ပုံ ၆။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားမျိုးစိတ် အရေအတွက် တိုးတက် မှတ်တမ်းတင်နိုင်မှု

ပုံ ၇။ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့် မြေဆီလွှာပြုန်းတီးမှု ဖြစ်ပေါ်နေပုံ

ပုံ ၈။ စိုက်ပျိုးမြေတိုးချဲ့ရန် သဘာဝသစ်တောကြီးများအားရှင်းလင်းနေပုံ

ပုံ ၉။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ထားခြင်း မရှိသည့် သတ္တုတူးဖော်မှု၊ ရွှေကျင်မှုတို့ကြောင့် ချင်းတွင်းမြစ်၏ ရေဦးရေဖျား ဖြစ်သည့် ဥရုချောင်းတွင် ရေထု ညစ်ညမ်းနေပုံ

ပုံ ၁၀။ ရေဝေရေလဲအပေါ်ပိုင်းတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေမရှိ သည့် မြေအသုံးချမှုများကြောင့် ရေဝေရေလဲ အောက်ပိုင်းဒေသရှိ လယ်မြေများ ထိခိုက် ပျက်စီးနေပုံ

- ပုံ ၁၁။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၁၄ခုနှစ်၊ မတ်လအထိ သဘာဝနယ်မြေများ တည်ထောင်ထားရှိမှု
- ပုံ ၁၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သဘာဝနယ်မြေနှင့် အာဆီယံအမွေအနှစ်ဥယျာဉ်များ တည်နေရာပြ မြေပုံ
- ပုံ ၁၃။ သဘာဝနယ်မြေများအတွင်းဆောင်ရွက်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ

Box များ

- Box ၁။ အဏ္ဏဝါ ဂေဟစနစ်စာရင်းကောက်ယူခြင်း
- Box ၂။ မျိုးသုဉ်းမည့် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော ဆောင်းခိုငှက် တိုးတက်ကျက်စားမှု
- Box ၃။ ငါးသလောက်မျိုးစိတ်များအား လေ့လာသုတေသနပြုခြင်း
- BOX ၄။ မြန်မာ့ကြယ်လိပ် (*Geochelone platynota*) အား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း
- BOX ၅။ မြန်မာ့ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်
- BOX ၆။ သတ်ဖြတ်သူအဖြစ်မှ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်သူအဖြစ်သို့
- BOX ၇။ မြန်မာ့တိုက်လိပ် (*Batagur trivittata*) အား သဘာဝ နှင့် ခြံလှောင်တို့ဖြင့်မွေးမြူခြင်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း
- BOX ၈။ ကျေးရွာ အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှု (Community Based Natural Resource Management - CBNRM)
- BOX ၉။ နွားနောက် (*Bos frontalis*) ထိန်းသိမ်းခြင်း
- BOX ၁၀။ Spatial Monitoring and Reporting Tool (SMART) အား သဘာဝနယ်မြေများ၏ ဥပဒေစိုးမိုးမှုအား စောင့်ကြည့်ရာတွင် အသုံးပြုခြင်း

အတိုကောက်စကားလုံးများ

AAC	နှစ်စဉ်ခွင့်ပြုတောထွက် (Annual Allowable Cut)
ACB	အာဆီယံဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဗဟိုဌာန (ASEAN Centre for Biodiversity)
AHPs	အာဆီယံအမွေအနှစ်ဥယျာဉ် များ (ASEAN Heritage Parks)
ASCC	အာဆီယံ လူမှုရေး-ယဉ်ကျေးမှုအသိုက်အဝန်းအခြေပြမြေပုံ (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint)
BANCA	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးအသင်း (Biodiversity and Nature Conservation Association)
BCCP	Biodiversity and Climate Change Project
BOBLME	ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်ဂေဟစနစ် စီမံကိန်း (Bay of Bengal Large Marine Ecosystem Project)
BSL	ဗြဟ္မပုတ္တရ သံလွင်ဒေသ (Brahmaputra–Salween Landscape)
CBD	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (Convention On Biological Diversity)
CBD COP	CBD အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ ညှိလာခံ (Conference of Parties)
CBNRM	ကျေးရွာ အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှု (Community Based Natural Resource Management)
CITES	မျိုးဆက်ပျက်သုဉ်းလုဆဲ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သစ်ပင် ပန်းမန်များ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှု ဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (Convention on International Trade of Endangered Species of Wild flora and Fauna)
COCC	လွှဲပြောင်းပိုင်ဆိုင်မှု ကွင်းဆက်ဆိုင်ရာ ထောက်ခံချက် ပေးခြင်း (Chain of Custody Certification)
EFI	European Forest Institute (ဥရောပသစ်တောဌာန)
EPA	ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှု အကဲဖြတ်ချက် (Environmental Performance Assessment)
ESIA	ပတ်ဝန်းကျင် နှင့် လူမှုစီးပွားရေးအပေါ် ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (Environmental and Social Impact Assessment)

FAO	ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့ (Food and Agricultural Organization)
FESR	စီးပွားရေး နှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု မူဘောင် (Framework for Economic and Social Reforms)
FFI	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်အဖွဲ့ (Fauna and Flora International)
FMC	SFM နှင့် အညီ စီမံအုပ်ချုပ်သော သစ်တောများမှ ထုတ်လုပ်ထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ထောက်ခံချက်ပေးခြင်း (Forest Management Certification)
GEF	ကမ္ဘာ့ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့အဖွဲ့ (Global Environment Facility)
GMO	မျိုးရိုးဗီဇ ပြုပြင်ထားသည့် အရာ (Genetically Modified Organism)
GMS-EOC	မဲခေါင်ဒေသခွဲ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဗဟိုဌာန (GMS- Environment Operations Center)
GSPC	အပင်မျိုးစိတ်များထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာများ (Global strategy for plant conservation)
IAS	ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များ (Invasive Alien Species)
ICIMOD	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတောင်တန်းဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဗဟိုအဖွဲ့ (International Centre for Integrated Mountain Development)
IID	နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးရေးသိပ္ပံအဖွဲ့ (Institute for International Development)
IPM	Integrated Pest Management
ITTO	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပူပိုင်းဒေသ သစ်တောအဖွဲ့ (International Tropical Timber Organization)
IUCN	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (International Union for Conservation of Nature)
JICA	ဂျပန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဂျင်စီ (Japan International Cooperation Agency)
MBCIV	မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု

	ရေရှည်မျှော်မှန်းချက် (Myanmar Biodiversity Conservation Investment Vision)
MDGs	ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်မှန်းချက် (Millennium Development Goals)
MFCC	မြန်မာ သစ်ထောက်ခံချက် ကော်မတီ (Myanmar Forest Certification Committee)
MSS	မြန်မာ့ရွေးချယ်ထုတ်ယူခြင်းစနစ် (Myanma selection system)
NBSAP	နိုင်ငံအဆင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာနှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက် ((National Biodiversity Strategies and Action Plan)
NCDP	အမျိုးသားဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံချက် (National Comprehensive Development Plan)
NIVA	Norwegians Institute of Water Resources
PGR	အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ် (Plant Genetic Resources)
POPs	ဆွေးမြည့်ရန် မလွယ်သော အော်ဂင်းနစ် အညစ်အကြေးများ (Persistence Organic Pollutants-POPs)
PoWPA	Programme of Work on Protected Areas
RECOFTC	Regional Community Forestry Training Center
REDD+	သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း နှင့် အဆင့်အတန်းကျဆင်းခြင်းတို့မှ ကာဗွန် ထုတ်လွှတ်မှုလျှော့ချခြင်း (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation+)
RIL	Reduced Impact Logging
SALT	တောင်စောင်းစိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ် (Sloping Agricultural Land Technique)
SFM	ထာဝစဉ် တည်တံ့သော သစ်တော စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း (Sustainable forest management)
SGP	Small Grant Program
SMART	Spatial Monitoring and Reporting Tool
SoER	နိုင်ငံအဆင့် အခြေပြအစီရင်ခံစာ (State of Environment Report)
TLAS	တရားဝင်သစ်ဖြစ်ကြောင်း အာမခံသည့် စနစ် (Timber Legality Assurance System)

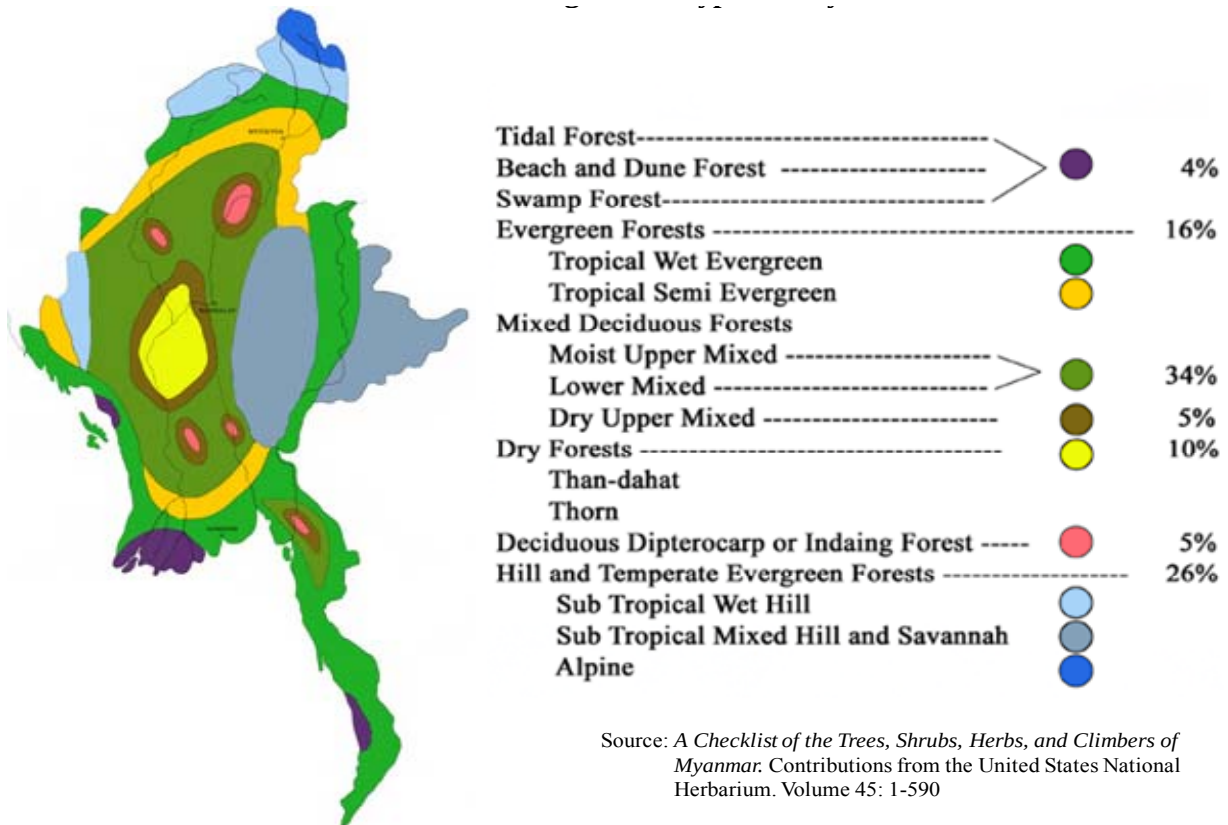
UNDP	ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (United Nations Development Programme)
UNEP	ကုလသမဂ္ဂပတ်ဝန်းကျင်အစီအစဉ် (United Nations Environment Programme)
UN-HABITAT	United Nations Human Settlements Programme

အပိုင်း ၁။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေ၊ ပြောင်းလဲမှုနှင့် ကျရောက်နေသော အန္တရာယ်များ

အခန်း ၁။ နိဒါန်း

မြန်မာနိုင်ငံသည် စတုရန်း ကီလိုမီတာ ၆၇၆၅၇၇ (၂၆၁၂၈ စတုရန်းမိုင်) ကျယ်ဝန်းပြီး အရှေ့တောင်အာရှ ကုန်းတွင်းပိုင်းတွင် အကျယ်ဝန်းဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် မြောက်ဘက်တွင် စီနိုဟိုမဝန္တာဒေသ၊ အရှေ့ဘက်တွင် အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသ၊ တောင်ဘက်တွင် မလေးရှားကျွန်းဆွယ်စသည့် ကွဲပြားခြားနားသည့် ဒေသ(၃) ခုအကြား တည်ရှိပါသည်။ ၎င်းအပြင် မိုးရေချိန်၊ အပူချိန်၊ မြေမျက်နှာ သွင်ပြင် ကွဲပြားခြားနားခြင်း နှင့် မြစ်ချောင်းများ ပေါများကျယ်ပြန့်ခြင်းတို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြောက်ဘက်ရှိ သမပိုင်း သစ်တောများမှ တောင်ဘက်ရှိ အပူပိုင်းမိုးသစ်တောအထိ ပါဝင်သည့် အမျိုးအစားစုံလင်သော သဘာဝသစ်တောများပေါက်ရောက်လျက်ရှိပါသည်။ (ပုံ ၁)။

ပုံ ၁။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဓိက သဘာဝ သစ်တောအမျိုးအစားများပြ မြေပုံ။

နိုင်ငံရှိ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်မြဲရေးသည် အန္တိမပန်းတိုင်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရှိ လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ်၊ ရန်ပုံငွေ နှင့် နည်းပညာအရင်းအမြစ်များအပေါ် အခြေခံ၍ အဆိုပါ ပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိရန် အကောင်းဆုံး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့စေရန် သဘာဝနယ်မြေများ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း၊ စီမံကိန်း လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပြည်တွင်းအင်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်း၍လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အထောက်အပံ့ရရှိမှုတွင် ဒေသတွင်း အခြားသော နိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ရရှိသည့် အကူအညီသည် အလွန်ပင် နည်းပါးပါသည်။

အခြေခံအားဖြင့် သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးသည် ယဉ်ကျေးမှုအရလည်းကောင်း၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာအရလည်းကောင်း၊ ဘာသာရေးအရ လည်းကောင်း မြန်မာနိုင်ငံသူ/သားများ၏ စိတ်ဆန္ဒတွင် အမြစ်တွယ်ပြီးသားဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီးများသည် နိုင်ငံအနှံ့ရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရာတွင် အဓိကကျသူများ ဖြစ်ပြီး၊ သဘာဝနယ်မြေပြင်ပရှိ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးကို အများဆုံးအထောက်အကူပြုလျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကမ္ဘာ့အနှံ့မှ ဆောင်းခိုငှက်များ ပြောင်းရွှေ့ကျက်စားသော နေရာ အများအပြားရှိပြီး၊ ငှက်မျိုးစိတ်အများစုမှာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကောင်ရေ ကျဆင်းလျက်ရှိရာ IUCN RedList ၏ မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ်ရှိသော မျိုးစိတ်များ (Critically endangered species) အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံထားရပါသည် (ပုံ ၂)။ သဘာဝနယ်မြေများပြင်ပတွင် ဆောင်းခိုငှက်များ ပြောင်းရွှေ့ ကျက်စားသော နေရာအများအပြား တည်ရှိပြီး၊ ၎င်းနေရာများတွင် ဆောင်းခိုငှက်များ နှစ်စဉ်အမြဲ ကျက်စားနေခြင်းသည် မြန်မာပြည်သူများ၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်ကောင်းကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။

ပုံ ၂။ သဘာဝနယ်မြေပြင်ပတွင် တွေ့ရှိရသော ဆောင်းခိုငှက်များ၊ က: Nordmann's Greenshank (*Tringa guttifer*) ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ငမန်းသောင်တွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ ခ: ရေညောင့်နှုတ်ပိုင်းငှက် (Spoon-billed sand piper) ရခိုင်ပြည်နယ်၊ နံသာကျွန်းတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

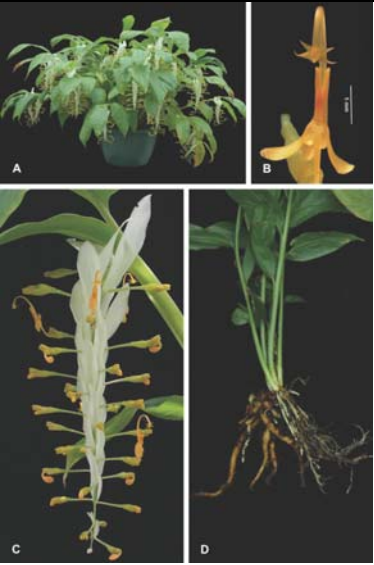
မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အကြွယ်ဝဆုံးနိုင်ငံများတွင် ပါဝင်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားခြင်းခံရပါသည်။ သို့သော် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား စောင့်ကြည့် လေ့လာခြင်း၊ အကဲဖြတ်ခြင်းအား ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ အထူးသဖြင့် ရေနေသက်ရှိမျိုးစိတ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အချက်အလက်များ အလွန်နည်းပါးဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် မျိုးစိတ်အများအပြား၊ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းရှိ မျိုးစိတ်များသည် သိပ္ပံဆိုင်ရာ မျိုးခွဲခြားဖော်ထုတ်မှတ်တမ်းတင်ရန် လိုအပ်ဆဲဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၂။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေနှင့် ပြောင်းလဲမှုများ

၂-၁။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုန်းတွင်းနယ်မြေဒေသများနှင့် ပင်လယ်ပြင်ဒေသတို့သည် အမျိုးအစားစုံလင်သော သဘာဝအပင် နှင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်မျိုးစိတ်များ ခိုလှုံကျက်စားရာ ဖြစ်ပါသည်။ သဘာဝအပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်မျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် ပြီးပြည့်စုံသော စာရင်းကောက်ယူမှုအား အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ သိပ္ပံနည်းကျ ဆောင်ရွက်မှုများအနက် အများစုမှာ စီမံကိန်းနေရာ တစ်ခုချင်းစီတွင် မျိုးစိတ်များ လေ့လာစာရင်းကောက်ယူခြင်း ဖြစ်ပြီး၊ ယင်းကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်မှုများမှ မျိုးစိတ်သစ် အများအပြားအား ဖော်ထုတ်မှတ်တမ်းတင် နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ဖော်ထုတ်မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့သော မျိုးစိတ်အချို့အား အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည် ဇယား (၁)။

ဇယား ၁။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ဖော်ထုတ်မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့သော မျိုးစိတ်အချို့။

	▪ မြန်မာ့နာခေါင်းလန်မျောက် (<i>Rhinopithecus strykeri</i>). ▪ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နယ်စပ်အနီး မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် ဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။
	▪ <i>Globba sherwoodiana</i> W.J.Kress & V.Gowda ▪ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေရာအနှံ့ပေါက်ရောက်သော မျိုးစိတ်များ ဖြစ်ပါသည်။ Source: PhytoKeys 13: 5–14 (2012), doi: 10.3897/ phytokeys.13.2670, www.phytokeys.com

	▪ <i>Curcuma arracanensis</i> W.J.Kress & V.Gowda ▪ ရခိုင်ရိုးမရှိ အမြဲစိမ်းတောများတွင် ပေါက်ရောက်ပါသည်။ Source: PhytoKeys 13: 5–14 (2012), doi: 10.3897/ phytokeys.13.2670, www. phytokeys.com

၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကွန်ဗင်းရှင်းဆိုင်ရာ စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့်အစီရင်ခံစာအား တင်သွင်းပြီးနောက် မျိုးစိတ်သစ်များ တွေ့ရှိရမှု၊ လက်ရှိ နိုင်ငံ၏ ဇီဝ မျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မျိုးစိတ်များ နှင့် ဒေသရင်းမျိုးစိတ်များ တွေ့ရှိရမှုကို ဇယား (၂) နှင့် (၃) တို့တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

ဇယား ၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်မျိုးစိတ်များ

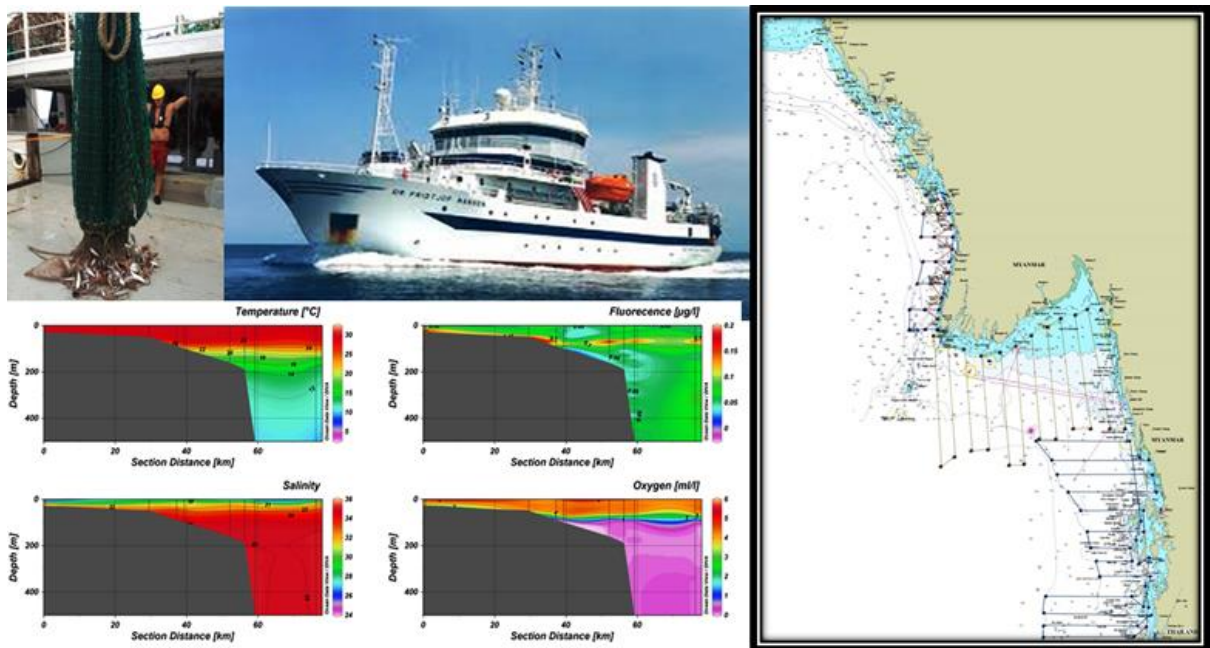
မျိုးစိတ်အုပ်စု		မျိုးစိတ် အရေအတွက်		မှတ်ချက်
		လက်ရှိ	ယခင် အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြမှု	
အပင်မျိုးစိတ်များ (Gymnosperms and Angiosperms)		၁၁၈၂၄	၁၁၈၀၀	(+၂၄)
နို့တိုက်သတ္တဝါ		၂၅၂	၂၅၁	(+ ၁)
ငှက်		၁၀၅၆	၁၀၅၆	—
တွားသွား	မြွေ	၁၇၄	၁၅၃	(+ ၂၁)
	ပုတ်သင်မျိုးနွယ်	၈၇	၈၇	—
	လိပ်	၃၂	၃၂	—
	မိကျောင်း	၂	၂	—
ကုန်းနေရေနေ	ဖား	၁၃၆	၇၉	(+ ၅၇)
	လျှော	၂	၂	—
	ရေပုတ်သင်မျိုးနွယ်	၁	၁	—
ငါး	ရေချိုမျိုးစိတ်	၃၁၀	၃၁၀	—
	ရေငန်မျိုးစိတ်	၄၆၅	၄၆၅	—

ဇယား ၃။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသရင်းမျိုးစိတ်များ။

မျိုးစိတ်အုပ်စု	မျိုးစိတ် အရေအတွက်		မှတ်ချက်
	လက်ရှိ	ယခင် အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြမှု	
အပင်မျိုးစိတ်များ (Gymnosperms and Angiosperms)	၈	၈	—
နို့တိုက်သတ္တဝါ	၁	၁	—
ငှက်	၄	၄	—
တွားသွား	၂၉	၇	(+ ၂၂)
ကုန်းနေရေနေ	၆	—	(+ ၆)

Box ၁။ အတ္ထဝါ ဂေဟစနစ်စာရင်းကောက်ယူခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံသည် ရှည်လျားသော ကမ်းရိုးတန်း နှင့် ကျယ်ပြန့်သော ပင်လယ်ပြင်အား ပိုင်ဆိုင်လျက်ရှိပြီး အတ္ထဝါသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အတွက် အလွန်အရေးပါလှပါသည်။ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များအား ထုတ်ယူသုံးစွဲရာတွင် စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှု ဖြစ်ရန် လိုအပ်ပြီး၊ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၏ အချက်အလက်များအား တိကျမှန်ကန်စွာ သိရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အတ္ထဝါသယံဇာတအရင်းအမြစ်များအား လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၃၀) ကျော်မှ ကောက်ယူခဲ့သော အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ထုတ်လုပ် လျက်ရှိရာ အတ္ထဝါသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၏ လက်ရှိအခြေအနေကို သိရှိနားလည်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ၎င်းလိုအပ်ချက်အား ဖြည့်ဆည်းခြင်းအဖြစ်၊ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနသည် နော်ဝေနိုင်ငံ၏ နည်းပညာနှင့် ရန်ပုံငွေ အထောက်အပံ့ဖြင့် နော်ဝေနိုင်ငံ၏ သုတေသနသင်္ဘော “Dr. Fridtjof Nansen” အား အသုံးပြု၍ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့မှ ဒီဇင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့အထိ မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်တွင် အတ္ထဝါ ဂေဟစနစ် စာရင်းကောက်ယူခြင်းအား ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်များမှာ ငါးမျိုးစိတ်များ အပါအဝင် ဇီဝမျိုးစိတ်မျိုးကွဲများ တည်ရှိမှု၊ ပေါများမှုတို့အား သိရှိရန်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာအချက်အလက်များအား တိုင်းတာရန်၊ စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရန် နှင့် အရေးပါသော မျိုးစိတ်အချို့၏ မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်နှင့် ဦးရေတို့အား သိရှိရန် တို့ဖြစ်ပါသည်။ ကောက်ယူရရှိသော အချက်အလက်များအား ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များမှ လေ့လာဆန်းစစ်လျက်ရှိရာ မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်မှ သယံဇာတထုတ်လုပ်နိုင်မှုစွမ်းအား နှင့် အတ္ထဝါ ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ လက်ရှိအခြေအနေတို့အား မကြာမီ သိရှိနိုင်တော့မည် ဖြစ်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့စွာ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်များ ချမှတ်ရာတွင် အသုံးပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

၂-၂။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်းအား သဘာဝနယ်မြေများ ဖွဲ့စည်းသတ်မှတ်၍ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပါဝင်ခြင်း၊ ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်း၍ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများနည်းတူ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်နေသော အန္တရာယ်များကို ရှောင်လွှဲနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံရှိ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပြောင်းလဲမှုအား ပြီးပြည့်စုံစွာ လေ့လာမှတ်တမ်းတင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း အဓိကကျသော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ၏ ၂၀၀၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ပြောင်းလဲမှုကို အောက်ပါအတိုင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။

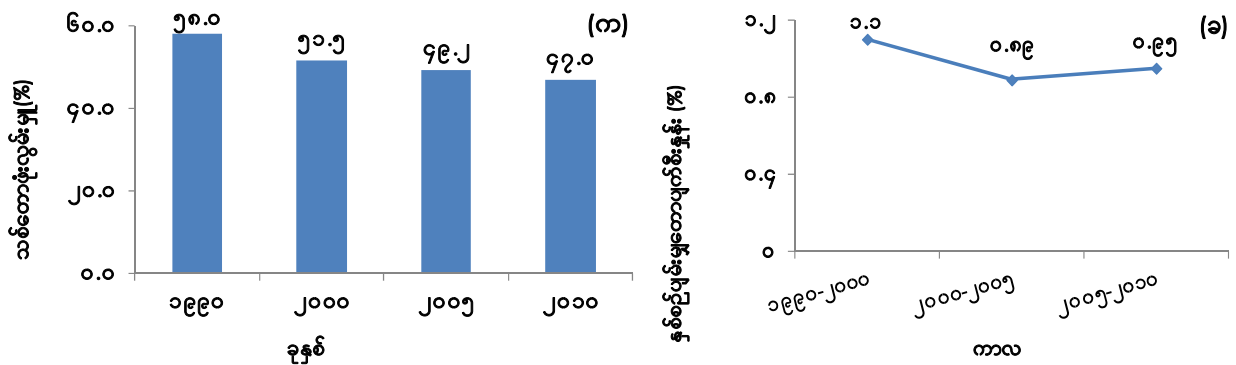
၂-၂-၁။ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုပြောင်းလဲခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုအများဆုံး နိုင်ငံများအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ထာဝစဉ် တည်တံ့သော သစ်တော အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု (Sustainable Forest Management-SFM) တွင် မြန်မာ့ရွေးချယ်ထုတ်ယူခြင်းစနစ် Myanmar Selection System -MSS) ကို အဓိကအသုံးပြုပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် သစ်တင်ပို့သော အဓိကနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအဖြစ် ရာစုနှစ်နှင့်ချီ၍ ရပ်တည်လျက်ရှိပါသည်။ သို့သော် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝ သစ်တောများသည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အရေအတွက်နှင့် အရည်အသွေး ကျဆင်းလျက် ရှိပါသည်။ အဓိက အကြောင်းအရင်းများမှာ လူဦးရေတိုးပွားလာမှုနှင့်အတူ သဘာဝသယံဇာတ အသုံးပြုမှုများပြားလာမှု နှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံအချို့တွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ရပ်ဆိုင်းပြီးနောက် သစ်လိုအပ်ချက် မြင့်တက်လာခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၅၈) ရာခိုင်နှုန်း ရှိသော သစ်တော ဖုံးလွှမ်းမှုသည် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၅၁.၅) ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် (၄၉.၂) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၄၇) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး ကျဆင်းခဲ့ပြီး၊ နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှ တောပြုန်းတီးမှုနှုန်းမှာ (၁) ရာခိုင်နှုန်း ခန့်ရှိပါသည် (ပုံ ၃) (FAO 2010)။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သစ်တောများသည် အရေအတွက်အားဖြင့် ကျဆင်းရုံမျှမက အရည်အသွေးအားဖြင့်ပါ ကျဆင်းလျက်ရှိပါသည်။ ရွက်အုပ်ပိတ်တော (Closed Forest- ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု ၄၀ရာခိုင်နှုန်းနှင့်အထက်) ဖုံးလွှမ်းမှုသည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် တွင် (၄၅.၆) ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၃၄.၇) ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် (၂၇.၃၂) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၁၉.၉) ရာခိုင်နှုန်း အထိ အသီးသီးကျဆင်းခဲ့ပါသည် (ဇယား ၄)။ ယင်းကဲ့သို့ သစ်တောများ

အရည်အသွေး နှင့် အရေအတွက် ကျဆင်းခြင်းသည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ်များစွာ ထိခိုက်မှု ရှိနိုင်ပါသည်။

ပုံ ၃။ ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်အကြား သစ်တောပုံလွှမ်းမှုနှင့် နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှ တောပြုန်းတီးမှုနှုန်း၊ (က) ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်အကြား သစ်တော ပုံလွှမ်းမှု၊ (ခ) ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်အကြား နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှတောပြုန်းတီးမှုနှုန်း။

ဇယား ၄။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် မြန်မာနိုင်ငံ သစ်တောပုံလွှမ်းမှု။

အမျိုးအစား	ဧရိယာ (,၀၀၀ ဟက်တာ)	နိုင်ငံဧရိယာ၏ ရာခိုင်နှုန်း
ရွက်အုပ်ပိတ်တော	၁၃၄၄၅	၁၉.၈၇
ရွက်အုပ်ပွင့်တော	၁၈၃၂၈	၂၇.၀၉
စုစုပေါင်း	၃၁၇၇၃	၄၆.၉၆
အခြားသစ်တောမြေ	၂၀၁၁၃	၂၉.၇၃
အခြား	၁၃၈၆၉	၂၀.၅၀
ရေပြင်	၁၉၀၃	၂.၈၁
စုစုပေါင်း	၆၇၆၅၈	၁၀၀

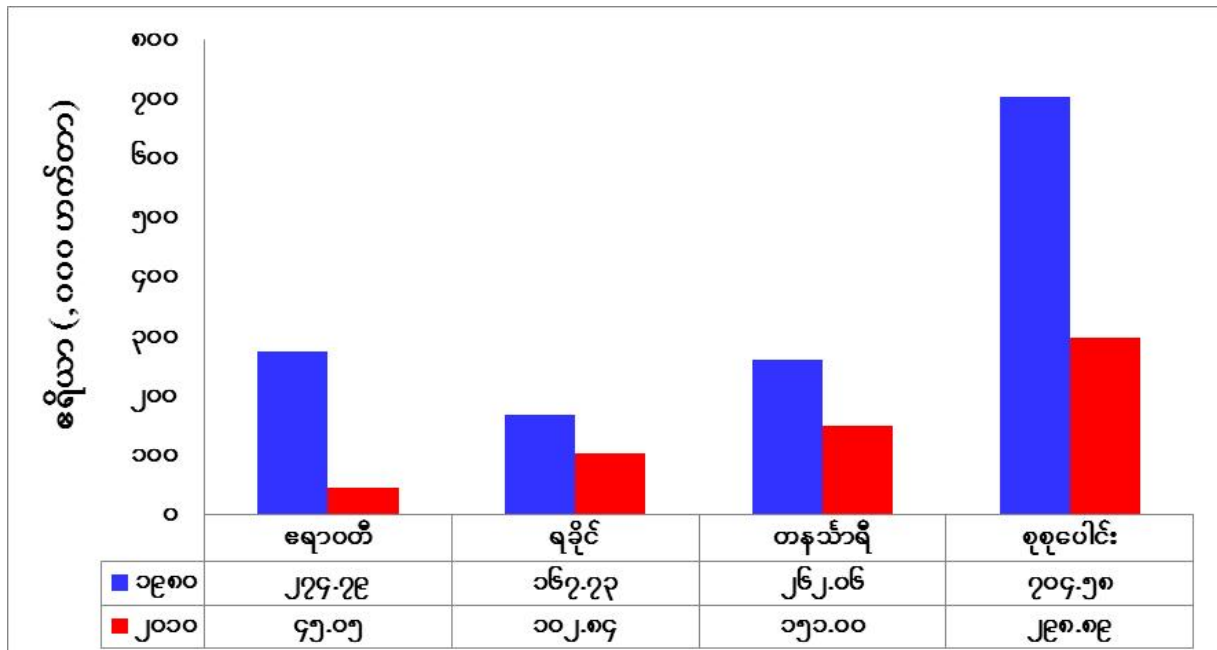
ရင်းမြစ်၊ Remote Sensing and GIS ဌာနစိတ်၊ စီမံကိန်းနှင့်စာရင်းအင်းဌာန၊ သစ်တော ဦးစီးဌာန၊ ၂၀၁၁။

၂-၂-၂။ ဒီရေတောများ ပြောင်းလဲခြင်း

ဒီရေတောများသည် ၂၈၃၂ ကီလိုမီတာ ရှည်လျားသော မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်း၏ အဆင်တန်ဆာဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းသစ်တောများသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ အခြေခံလိုအပ်ချက် များကို ဖြည့်ဆည်းခြင်း၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ကြဉ်းပေး

သည့် သဘာဝ၏ လက်ဆောင်မွန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ဒီရေတောများသည် ရေရှည်တည် တံ့ခြင်းကို အခြေခံခြင်းမပြုသည့် မြေအသုံးချမှု (Unsustainable Landuses) များကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးလျက်ရှိပြီး၊ ဒီရေတောပျက်စီးမှုနှုန်းသည် သဘာဝသစ်တောများ ပျက်စီးမှုတွင် အမြန်ဆုံး နှင့် အမြင့်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ နှစ်ပေါင်း (၄၀) အတွင်း မြန်မာ့ ဒီရေ တောများ၏ (၅၇.၅) ရာခိုင်နှုန်း မှာ ကွယ်ပျောက်သွားခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည် (ပုံ ၄)။

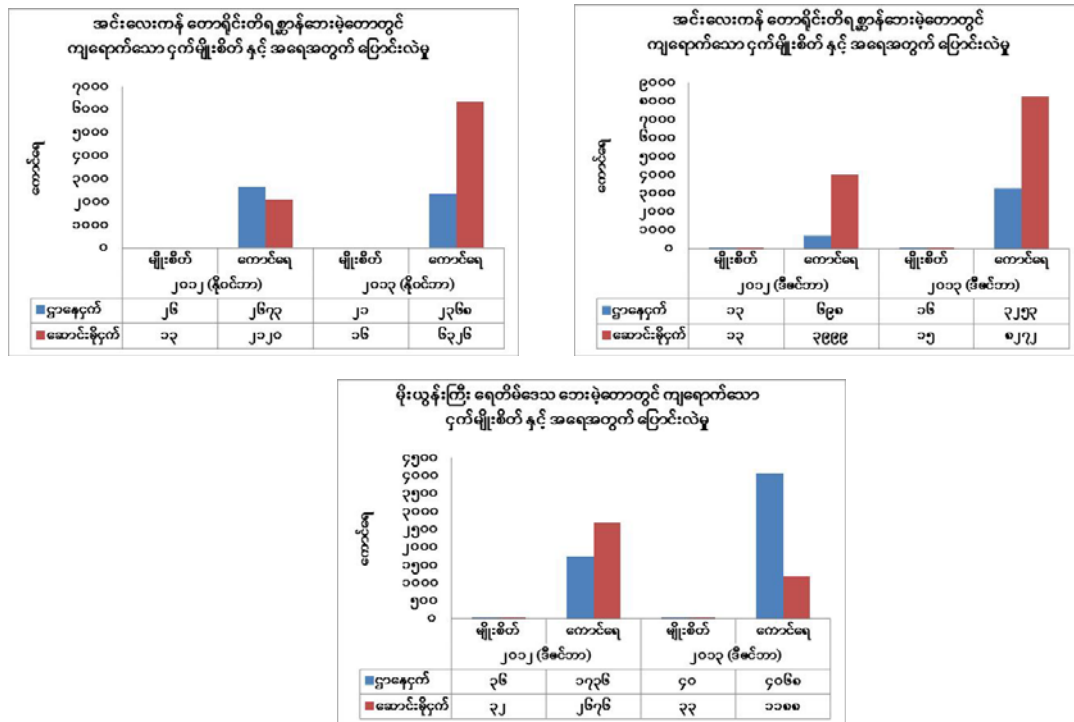

ပုံ ၄။ ၁၉၈၀ နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တို့အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒီရေတောများ ပျက်စီး ဆုံးရှုံးမှု။

၂-၂-၃။ ငှက်မျိုးစိတ်များ ကျက်စားမှု ပြောင်းလဲခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငှက်မျိုးစိတ်ပေါင်း (၁၀၅၆) မျိုး တွေ့ရှိရကာ အရှေ့တောင် အာရှဒေသတွင် ငှက်မျိုးစိတ် အကြွယ်ဝဆုံးနိုင်ငံများအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ နည်း ပညာ၊ ရန်ပုံငွေ နှင့် လူ့အရင်းအမြစ်ကန့်သတ်ချက်များကြောင့် ငှက်မျိုးစိတ်များ စာရင်း ကောက်ယူခြင်းကို တစ်နိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာဖြင့် ပြီးပြည့်စုံစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုနိုင် သေးသော်လည်း ရေတိမ်ဒေသ သဘာဝနယ်မြေများတွင် ကျက်စားသော ငှက်မျိုးစိတ်များ အား ပုံမှန် စာရင်းကောက် မှတ်တမ်းတင်လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ၊ ဒီဇင်ဘာလတို့တွင် အင်းလေးကန်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တော နှင့် မိုးယွန်း ကြီး ရေတိမ်ဒေသဘေးမဲ့တောတို့တွင် ငှက်ကျက်စားမှုသည် သိသိသာသာ ပြောင်းလဲခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အင်းလေးကန် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တော၌ ဆောင်းခိုငှက်

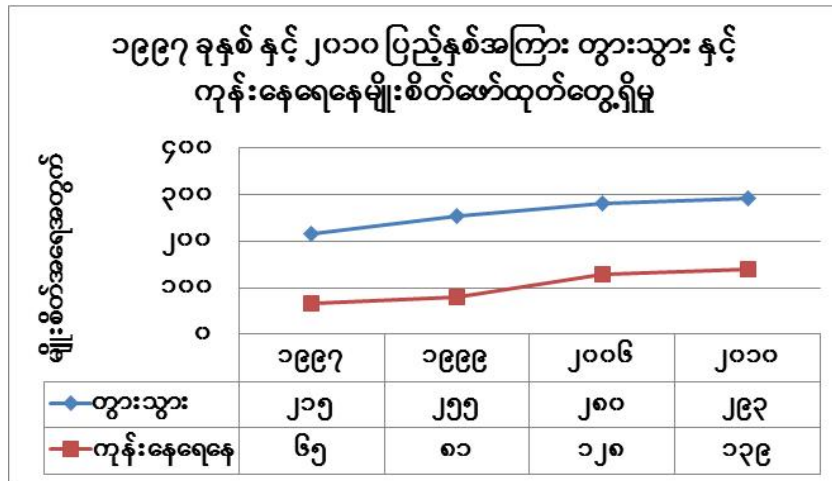
မျိုးစိတ်များ ပိုမို ကျက်စားကြောင်း နှင့် မိုးယွန်းကြီး ရေတိမ်ဒေသ ဘေးမဲ့တော၌ ဌာနေ
ငှက်မျိုးစိတ်များ ပိုမို ကျက်စားကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်(ပုံ ၅)။

ပုံ ၅။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရေတိမ်ဒေသ သဘာဝနယ်မြေများအတွင်း ငှက်မျိုးစိတ်များ ကျက်စားမှု။

၂-၂-၄။ ကုန်းနေရေနေနှင့်တွားသွားသတ္တဝါမျိုးစိတ်များ ပြောင်းလဲခြင်း

သစ်တောဦးစီးဌာနသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ စမစ်ဆိုးနီးယမ်းအင်စတီကျူးရှင်းနှင့်ပူးပေါင်း၍ မြန်မာ့ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားသတ္တဝါ စာရင်းကောက်ယူခြင်း စီမံကိန်းအား ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားမျိုးစိတ် အရေအတွက် တိုးမြှင့်လာခဲ့ပါသည်(ပုံ ၆)။

ပုံ ၆။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားမျိုးစိတ် အရေအတွက် တိုးတက် မှတ်တမ်းတင်နိုင်မှု။

၂-၂-၅။ စိုက်ပျိုးရေး၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများပြောင်းလဲခြင်း

နိုင်ငံ၏ ကြွယ်ဝလှသည့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာသဘာဝဂေဟစနစ်များအတွင်း အပူပိုင်း၊ သမပိုင်းနှင့် အအေးပိုင်းဒေသအပင်မျိုးစိတ်များ ပျံ့နှံ့ပေါက်ရောက်လျက်ရှိပြီး အဆိုပါအပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အခြေခံ အရင်း အမြစ်များအဖြစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ အထောက်အကူ ပြုလျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာလူမျိုး များသည် အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ၏ တန်ဖိုးကို ကောင်းစွာသိရှိ အလေးထားခဲ့ပြီး တောင်သူလယ်သမားများ၏ မိရိုးဖလာ စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များနှင့် အသိပညာများက အပင် မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းကို ကြီးစွာအထောက်အကူပြုခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာနရှိ မျိုးစေ့ဘဏ် နှင့် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများပူးပေါင်း၍ စိတ်ဝင်စားသည့်နေရာဒေသများတွင် မိရိုးဖလာဒေသ မျိုးများ၊ တောင်သူလယ်သမားများ လက်ဝယ်၏ထိန်းသိမ်းထားရှိသည့် သီးနှံမျိုးများအား ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၊ တွေ့ဆုံမေးမြန်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်စေခြင်း နည်းလမ်းများ သုံးစွဲ၍ လေ့လာစုဆောင်းမှတ်တမ်းပြုစုခြင်း၊ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းများ ကို ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်မှ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အပင် မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များ၏ ပျံ့နှံ့တည်ရှိနေပုံနှင့် အတိုင်းအတာပမာဏမှာ ပြောင်းလဲလျက် ရှိကြောင်းတွေ့ရှိ ရပါသည်။ ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းကုန်းမြင့်ဒေသ၊ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် မိရိုးဖလာ ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် နှံစားသီးနှံမျိုးများ အသုံးချစိုက်ပျိုး လျက်ရှိသည့်နေရာတွင် ခေတ်သစ်အထွက်ကောင်းမျိုးများ၊ စပျစ်မျိုးများဖြင့် ပြောင်းလဲ စိုက် ပျိုးလျက်ရှိပါသည်။ ထို့အတူ သီးနှံမျိုးရိုင်းများ ပျံ့နှံ့ရှင်သန်ရာနေရာများဖြစ်သော သစ်တော

အစပ်နေရာဒေသများ၊ ကားလမ်းဘေးနေရာများမှာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစနစ်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှုကြောင့် လျော့ပါးပျက်စီးဆုံးရှုံး လျက်ရှိနေ ပါသည်။ ဥပမာ-

စပါးသီးနှံ - စပါးရိုင်းမျိုးများ (*Oryza ridleyi*, *O. granulata*, *O. officinalis*, *O. nivara*, and *O. rufipogon*)

ပဲမျိုးစုံသီးနှံ - Wild *Vigna spp.*, Sword bean

နှံစားသီးနှံ - Finger millet, Fox' tail millet, small millets, and wild and cultivated Job' tear (*Coix spp.*)

ဆီထွက်သီးနှံ - Perilla

၂-၂-၆။ ရေနေ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပြောင်းလဲခြင်း

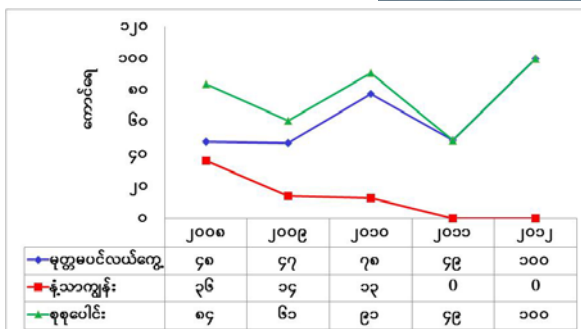
မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်ရှိ ရေနေသတ္တဝါမျိုးစိတ်များမှာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်း ကြောင့် လည်းကောင်း၊ လူသားများ၏ပရောဂကြောင့် ငါးနေငါးထိုင်ဒေသများဖြစ်သော ဒီရေတောများ၊ သန္တာကျောက်တန်းများ၊ ပင်လယ်မြက်ခင်းပြင်များ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုကြောင့် သေကြေ ပျက်စီးသောမျိုးစိတ်များ၊ မူလနေရာထက် ရာသီဥတုပိုမို အေးချမ်းသောဒေသများ သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသောကြောင့် ပြောင်းလဲမှုများရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အထက်ပိုင်းရှိ မြစ်များ၊ ချောင်းများ၊ အင်းများနှင့် မြန်မာပြည် မြောက်ပိုင်းဒေသရှိ လူသူအရောက် အပေါက်မရှိသည့် ရေခဲများ အမြဲတည်ရှိသော တောင် တန်းဒေသများရှိ မြစ်များ၊ချောင်းများတွင် နေထိုင်ကျက်စားကြသော ငါးမျိုးစိတ်များ ရေနေ သတ္တဝါများမှာလည်း လူသားများ နှင့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှု ပရောဂကြောင့် ပြောင်းလဲမှု၊ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မှုများ ရှိပါသည်။ မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်မှ ငါးဖမ်းဆီးရမိမှုနှုန်းသည် ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် တစ်နာရီတွင် ကီလိုဂရမ် (၂၀၀) ရှိခဲ့ရာမှ လက်ရှိတွင် တစ်နာရီ (၇၅-၈၀) ကီလိုဂရမ်ခန့်သာ ရှိနိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် တည်ရှိနေကြသော သယံဇာတများကို စူးစမ်းလေ့လာမှုများ၊ သုတေသနများ မပြုလုပ်နိုင်သောကြောင့် ရေနေသတ္တဝါမျိုးစိတ်ဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းမှတ်ရာ များ နှင့် အချက်အလက်များ အားနည်းဆဲဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပင်လယ်ပြင်တွင် မကြာသေးမီ က စူးစမ်းလေ့လာခဲ့သော သုတေသနခရီးစဉ်တွင် ငါးသယံဇာတ မျိုးစိတ်အသစ်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်တွေ့ရှိခဲ့ရသောကြောင့် တရားဝင် အစီရင်ခံစာများထုတ်ပြန်ပြီးသောအခါတွင် မျိုးစိတ်အသစ်များ ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူ အခြားနယ်ပယ်များ

တွင်လည်း သုတေသနပြုလုပ်ဖော်ထုတ်ချက်များအရ မျိုးစိတ်များပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်မှုများ ရှိလာမည်ဖြစ်ပါသည်။

Box ၂။ မျိုးသုဉ်းမည့် အန္တရာယ်နှင့်ရင်ဆိုင်နေရသော ဆောင်းခိုငှက် တိုးတက်ကျက်စားမှု
တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ကောင်ရေ (၄၀၀) အောက်သာ ကျန်ရှိတော့ပြီး၊ မျိုးသုဉ်းမည့် အန္တရာယ် နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော မျိုးစိတ်ဖြစ်သည့် ရေညှောင့်နှုတ်ဝိုင်းငှက် (Spoon-billed Sandpiper – *Eurynorhynchus pygmeus*) သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက် ဆောင်းခိုလေ့ရှိရာ မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့သည် အဓိက နေရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ပြည်တွင်းမှ အစိုးရ မဟုတ်သော အဖွဲ့ အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ နှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးအသင်း (Biodiversity and Nature Conservation Association-BANCA) သည် ရေညှောင့်နှုတ်ဝိုင်းငှက် ဆောင်းခိုမှု စာရင်းကောက်ယူခြင်းအား ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှ စတင်၍ နှစ်စဉ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ကွင်းဆင်းစာရင်းကောက်ယူမှုအရ ရေညှောင့်နှုတ်ဝိုင်းငှက်များ၏ နေရင်းဒေသမှ ကီလိုမီတာ ၈၀၀၀ ကျော်ရှည်လျားသော ပျံသန်းလမ်းကြောင်းတစ်လျှောက် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့နှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ နံ့သာကျွန်းတို့သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအရေးပါသော ဆောင်းခိုရာ

n.a - စာရင်းကောက်ယူခြင်း မပြုလုပ်နိုင်ခြင်း နေရာများ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။
ကြောင့် အချက်အလက်များ မရှိပါ။

အခန်း ၃။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသော အန္တရာယ်များ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂေဟစနစ်များ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများသည် တွန်းအား အများအပြားနှင့် ယင်းတို့၏ နောက်ခံအကြောင်းအရာများကြောင့် အန္တရာယ် အများအပြား နှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ ဂေဟစနစ်များနှင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိ သည့် အန္တရာယ်များနှင့် ယင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်းများကို လေ့လာဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်ဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ အန္တရာယ်များနှင့် ဖြစ်စေသည့်အကြောင်းအရင်းများကို ပြည့်စုံစွာ လေ့လာနိုင်ခြင်း မရှိသေးသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိ သော အန္တရာယ်များကို အောက်ပါအတိုင်း လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၃-၁။ မြေအသုံးချမှုများ

မြန်မာနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံသော နိုင်ငံဖြစ်သော်လည်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်မှုနည်းပါးစေသည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များအား ကျင့်သုံးမှု အားနည်းဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်တန်းဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်သော ရွှေပြောင်းတောင်ယာလုပ်ငန်းများ၊ စိုက်ပျိုးရေးအတွက် မြေအောက်ရေ အလွန်အကျွံ သုံးစွဲခြင်းတို့သည် ဂေဟစနစ်များ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ဆိုးကျိုးဖြစ်စေပါသည်(ပုံ ၇)။

ပုံ ၇။ ရွှေပြောင်းတောင်ယာလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့် မြေဆီလွှာပြုန်းတီးမှု ဖြစ်ပေါ်နေပုံ။

ဂေဟစနစ်များ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ထိခိုက်ပျက်စီးစေခြင်းများအား နိုင်ငံအဆင့် ပြီးပြည့်စုံစွာ လေ့လာဆန်းစစ်မှုမရှိသေးသော်လည်း နေရာဒေသအချို့တွင် လေ့လာတွေ့ရှိမှုများအရ ဂေဟစနစ်များ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိခိုက်ပျက်စီးစေခြင်းများ သည် လူတို့၏ပယောဂများကြောင့် အဓိကဖြစ်ရသည်ဟု ပြသလျက်ရှိပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့ရန်၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် သဘာဝသစ်တောကြီးများ အား ရှင်းလင်းခြင်းသည် ကျား၊ တောဆင်ရိုင်းအပါအဝင် ရှားပါးတောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ၏ ကျက်စားနယ်မြေများကို ပျက်စီးစေပါသည် (ပုံ ၈)။

ပုံ ၈။ စိုက်ပျိုးမြေတိုးချဲ့ရန် သဘာဝသစ်တောကြီးများအားရှင်းလင်းနေပုံ။

ထိခိုက်မှုကိုနည်းပါးစေသည့် နည်းလမ်းများအား အသုံးမပြုသည့် ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ခြင်းများသည် ဂေဟစနစ်များနှင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ မြစ်ချောင်းများ၊ ရေဦးရေဖျား များစသည်တို့ကို ညစ်ညမ်းအဆိပ်သင့်စေပြီး အထူးသဖြင့် ရေနမူ့စိတ်များ အပေါ်ထိခိုက် စေခြင်း နှင့် လူသားတို့၏ ကျန်းမာရေးကို ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေပါသည် (ပုံ ၉)။ နောက်ဆက်တွဲအားဖြင့် ရေနဂေဟစနစ်များကို ယိုယွင်းပျက်စီးစေပြီး၊ ကျေးလက် နေပြည်သူများ၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များအပေါ် မှီခိုနေရသည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူများ အပေါ် ကာလရှည်ကြာစွာ ထိခိုက်စေပါသည်။

ပုံ ၉။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ထားခြင်းမရှိသည့် သတ္တုတူးဖော်မှု၊ရွှေကျင်မှုတို့ကြောင့် ချင်းတွင်းမြစ်၏ အကြီးဆုံးမြစ်လက်တက် တစ်ခုဖြစ်သည့် ဥရုမြစ်တွင်း ရေထုညစ်ညမ်းနေပုံ။

အထက်ဖော်ပြပါ မြေအသုံးချမှုများသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ်တွင် သာမက ဒေသခံပြည်သူတို့၏ လူမှုစီးပွားရေးကိုပါ တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်၍ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်စေပါသည်။ ထို့ပြင်သဲနုံးသယ်ဆောင်မှု၊ ပို့ချမှုများပြားစေခြင်းမှတစ်ဆင့် မြစ်ကြောင်း ရေလမ်းများကိုလည်း ပျက်စီးစေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ရေဝေရေလဲဒေသ အောက်ပိုင်းရှိ လယ်မြေများကို ပျက်စီးစေပါသည် (ပုံ ၁၀)။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် တောင်သူလယ်သမားများအား သစ်တောများအပေါ် ပိုမိုတိုက်ရိုက်မှီခိုစေရန် တွန်းအားပေးလျက်ရှိပြီး၊ ဂေဟစနစ်များနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုး ကွဲများ ပိုမို ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းကို ဖြစ်စေပါသည်။

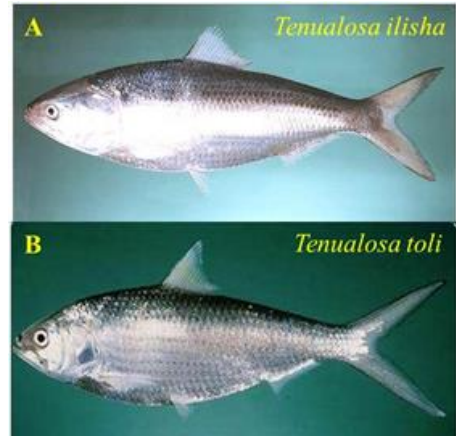
ပုံ ၁၀။ ရေဝေရေလဲဒေသအပေါ်ပိုင်းတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လိုက်လျောညီထွေမရှိသည့် မြေအသုံးချမှုများကြောင့် ရေဝေရေလဲ အောက်ပိုင်းဒေသရှိ လယ်မြေများ ထိခိုက် ပျက်စီးနေပုံ။

Box ၃။ ငါးသလောက်မျိုးစိတ်များအား လေ့လာသုတေသနပြုခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေရာအများအပြားတွင် တွေ့ရှိရပြီး၊ အဓိကအားဖြင့် ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ပင်လယ်ပြင်တွင် ကျက်စားလေ့ရှိပါသည်။ ငါးသလောက် ဖမ်းဆီးခြင်းသည် ရေလုပ်ငန်းတွင် အရေးပါသောလုပ်ငန်း ဖြစ်ပြီး၊ နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် တည်ရှိခဲ့ကာ ပင်လယ် ကမ်းရိုးတန်းဒေသတွင် နေထိုင်သော ဒေသခံများ၏ အဓိက အသက်မွေးမှုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ငါးသလောက် ဖမ်းဆီးခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ အလုပ်အကိုင် နှင့် ပြည်ပ ပို့ကုန်တို့ကို အထောက်အကူပြုလျက် ရှိပါသည်။ သို့သော် ငါးသလောက်မျိုးများ တည်ရှိမှု၊ ပေါများမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ခိုင်မာတိကျသော အချက်အလက်များ လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့ (FAO) နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော “Bay of Bengal Large Marine Ecosystem” စီမံကိန်းတွင် ငါးသလောက်မျိုးများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ သုတေသနအား ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ ရေလုပ်ငန်း စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အထောက်အကူပြုရန် ငါးသလောက်ဖမ်းဆီးခြင်းဆိုင်ရာ ဇီဝ-စီးပွားရေး မိုဒယ်လ်အား ရေးဆွဲရန်ဖြစ်ပြီး အောက်ဖော်ပြပါတို့အား ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်-

- ငါးသလောက်မျိုးများ ထာဝစဉ်ညီ ထုတ်လုပ်နိုင်မှုအား တွက်ချက်ခြင်း၊
- လက်ရှိငါးဖမ်းဆီးမှုအခြေအနေအား ဆန်းစစ်ခြင်း၊
- လက်ရှိ ဖမ်းဆီးထုတ်လုပ်မှုအား ထာဝစဉ်ညီ ထုတ်လုပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအရ သင့်တော်မည့် နည်းလမ်းများကို လေ့လာခြင်း၊

ဤသုတေသနပြု လေ့လာခြင်းမှ ငါးသလောက်ဖမ်းဆီးခြင်းဆိုင်ရာ ဇီဝ-စီးပွားရေး မိုဒယ်လ် ရေးဆွဲရန် အခြေခံအချက်အလက်များ ရရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ငါးသလောက်မျိုးများ ပြန်လည်တိုးပွားလာရေးအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် အကြံပြုချက်များ ပံ့ပိုးပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ တွေ့ရှိချက်၊ အကြံပြုချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ငါးသလောက်မျိုးများ ဆိုင်ရာ ဂေဟအခြေအနေနှင့် စီးပွားရေးအရ ကျဆင်းခြင်းအပေါ် တားဆီးကာကွယ်နိုင်မည့် ထာဝစဉ်ညီ ထုတ်လုပ်နိုင်မှု ရေးဆွဲချမှတ်ရေးကို အထောက်အကူပြုမည် ဖြစ်ပါသည်။

၃-၂။ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှု၊ ရောင်းဝယ်မှု

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများတွင် ကြီးထွားကျယ်ပြန့်လာသော တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် မှောင်ခိုဈေးကွက်သည် လက်ရှိတွင် ရှားပါးလျက်ရှိသော တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ ရေရှည် တည်တံ့မှုကို လျင်မြန်စွာ ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိပါသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု၊ အခြားသော ရွေးချယ်စရာ သက်မွေးဝမ်းကျောင်းမရှိမှုတို့သည်လည်း တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် တရားမဝင် သတ်ဖြတ်မှု၊ ရောင်းဝယ်မှုတို့ကို ဖြစ်စေသော အဓိက အကြောင်းအရင်းများ ဖြစ်ပါသည်။

၃-၃။ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ပြည့်စုံစွာ လေ့လာထားခြင်းမရှိသော်လည်း ၎င်းမျိုးစိတ်များကြောင့် သဘာဝသစ်တောများ၏ မျိုးဆက်မှု နှင့် ရေတိမ်ဒေသဂေဟစနစ်များအပေါ် သိသာထင်ရှားသော ထိခိုက်မှုများကို ကြုံတွေ့လျက် ရှိပါသည်။

၃-၄။ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသော အန္တရာယ်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသော အန္တရာယ်များမှာ ဒေသသီးနှံမျိုးများနေရာတွင် ခေတ်သစ်သီးနှံမျိုးအဖြစ် အစားထိုးစိုက်ပျိုးလာမှု၊ စိုက်ပျိုးမြေဧရိယာချဲ့ထွင်မှု၊ စားကျက်မြေသုံးစွဲမှု၊ ဆည်မြောင်းတာဝန်များ တည်ဆောက်မှု၊ မြို့ပြဧရိယာ ကျယ်ပြန့်လာမှု၊ သဘာဝဘေး အန္တရာယ်များနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာမှုစသည့် လူ၏ပယောဂများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအန္တရာယ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ စူးစမ်းလေ့လာစုဆောင်းမှု လုပ်ငန်းများသည် ဒေသအလိုက်နှင့်ရည်မှန်းချက်ထားရှိသည့် သီးနှံမျိုးများကို သာအထူးပြုလေ့လာ စုဆောင်းခြင်းများဖြစ်၍ နိုင်ငံတစ်ခုလုံး၏ အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များကို ပြည့်စုံ စွာလေ့လာ စူးစမ်းမှတ်တမ်းပြုစုသွားရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ထို့သို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် ကျွမ်းကျင် ပညာရှင်များလုံလောက်မှုမရှိခြင်း၊ ရန်ပုံငွေအပြည့်အဝသုံးစွဲနိုင်မှု မရှိခြင်းတို့မှာ အဓိက အခက်အခဲများဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံ၏ဧရိယာများစွာ အထူးသဖြင့် ဝေးလံခေါင်းပါးသော တောင်တန်းဒေသများ၊ နယ်စပ်ဒေသများသို့ သွားရောက် လေ့လာ စူးစမ်းနိုင်ခြင်း မပြုနိုင်သေးပဲ အဆိုပါဒေသများရှိ မိရိုးဖလာအပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များနှင့် အသိပညာများကို ထိန်းသိမ်းစုဆောင်းခြင်း၊ မှတ်တမ်းပြုစုကာကွယ်ခြင်းများ မပြုနိုင်သေးပါ။

၃-၅။ အန္တရာယ်ကျရောက်မှုများကို ဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်းများ

ဂေဟစနစ်များ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်လျက်ရှိသည့် အန္တရာယ်များကို ဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်းများအား အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း လေ့လာ တွေ့ရှိရပါသည်။

၃-၅-၁။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု

နိုင်ငံလူဦးရေ အများအပြားသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူများ ဖြစ်ပြီး၊ အသက်ရှင် ရပ်တည်ရေးအတွက် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအပေါ် အဓိကမှီခိုနေရပါသည်။ အထူးသဖြင့် တောင်တန်းဒေသများရှိ အဓိက အသက်မွေးလုပ်ငန်းများဖြစ်သည့် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်းတို့သည် မျိုးစိတ်များ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုကို ဖြစ်စေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆင်းရဲမှုလျော့ချခြင်းတွင် သိသိသာသာ အောင်မြင်မှုရရှိသော်လည်း နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၂၆ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးဆဲဖြစ်ပါသည် (MDG report 2013)။ ရေရှည်မတည် တံ့နိုင်သည့် သဘာဝသယံဇာတများ ထုတ်ယူခြင်းအပေါ် အဓိကမှီခိုနေမှုသည် အလွန်အမင်း ဆင်းရဲသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် တောင်တန်းဒေသများရှိ ဒေသခံပြည်သူများသည် အထူးသဖြင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအပေါ် အဓိက မှီခိုနေရပါသည်။ အများအားဖြင့် ကျေးလက်ဒေသနေ ပြည်သူများ၏ သဘာဝ သယံဇာတ သုံးစွဲမှုသည် ရေရှည်တည်တံ့သည့် အလားအလာရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ သို့ရာ တွင် ပြင်ပမှ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု တွန်းအားများ၊ လူဦးရေတိုးပွားလာမှုနှင့် မြေရှားပါးလာမှု စသည့် အမျိုးမျိုးသော အကြောင်းရင်းတို့ကြောင့် သဘာဝသယံဇာတသုံးစွဲမှုသည် ရေရှည်တည်တံ့မှု မရှိဘဲ သဘာဝနေရင်းဒေသများ ယိုယွင်းပျက်စီး ပျောက်ကွယ်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ ဆယ်စုနှစ်ချီ၍ လက်နက် ကိုင်တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်နေသည့် နေရာဒေသများတွင် ထောင်သောင်းချီသော ပြည်သူများသည် ၎င်းတို့၏ လယ်ယာမြေများကို စွန့်လွှတ်ထွက်ပြေးနေရမှုသည် ပြဿနာများအား ပိုမိုဆိုးရွား စေပါသည်။ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ မြေယာပျက်စီးမှု (Land degradation) သည် အပြန်အလှန် ဆက်စပ်လျက်ရှိပြီး အဆိုပါ ကွင်းဆက်အား ဖြတ်တောက်ရန်မှာ အလွန်ပင်ခက်ခဲပါသည်။

၃-၅-၂။ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာမှု နှင့် သုံးစွဲမှုများပြားလာမှု

စီးပွားရေးတိုးတက်လာခြင်းနှင့် လူဦးရေများပြားလာခြင်းကြောင့် သယံဇာတ သုံးစွဲမှု များပြားလာခြင်းသည် အခြားသောဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများကဲ့သို့ပင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးခြင်းကို ကြုံတွေ့စေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အုပ်ချုပ်မှုစနစ် တိုးတက်ပြောင်းလဲ ကျင့်သုံးမှုကြောင့် နိုင်ငံတကာမှ လာရောက်ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများ မြင့်မားလျက်ရှိပြီး စီးပွား

ရေးဖွံ့ဖြိုးမှု ပိုမိုတိုးတက်ရန် မျှော်လင့်ရပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များအပေါ် ပိုမိုအသုံးပြုမှု မြင့်မားလာမည် ဖြစ်ပါသည်။ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများ တိုးတက်များပြားလာသည်နှင့်အမျှ သဲ အပါအဝင် သယံဇာတပစ္စည်း ထုတ်ယူမှုလည်း မြင့်မားလာပါသည်။ သယံဇာတထုတ်လုပ်မှုများအား စည်းစနစ်တကျ ဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်း၏ ဆိုးကျိုးရလဒ်များသည် ရေထု၊ လေထု နှင့် မြေထုမှတစ်ဆင့် ဂေဟစနစ် နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။

၃-၅-၃။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ သဘာဝသယံဇာတလိုအပ်ချက် မြင့်တက်လာမှု

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံအချို့တွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ရပ်ဆိုင်းမှု နှင့် ကြီးထွား ကျယ်ပြန့်လာသော တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် အစိတ်အပိုင်းများ၏ မှောင်ခိုဈေးကွက်များကြောင့် နိုင်ငံ၏ သဘာဝသစ်တောများနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် အန္တရာယ်ကျရောက်မှုများ ပိုမိုများပြားလျက် ရှိပါသည်။

၃-၅-၄။ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှုအစီအမံ အကန့်အသတ်ဖြင့် သာရှိမှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ၌ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရမည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လုံခြုံမှု အစီအမံ (Environmental Safeguard) အထိုက်အလျောက် တိုးတက် လာသော်လည်း ပိုမိုပြည့်စုံကောင်းမွန် ရန် လိုအပ်ဆဲဖြစ်ပါသည်။

၃-၅-၅။ ခိုင်မာသည့် မြေအသုံးချမှုမူဝါဒမရှိမှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝတောများ ပြုန်းတီးခြင်း၊ ကျက်စားနယ်မြေများ ပျက်စီးခြင်း နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ဆုံးရှုံးခြင်းတို့ ဖြစ်စေသည့် အဓိက အကြောင်းအရင်းများအနက် တစ်ခုမှာ နိုင်ငံအဆင့် ခိုင်မာသည့် မြေအသုံးချမှုမူဝါဒ နှင့် စီမံချက်မရှိခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တည်ငြိမ်ရေးနှင့် လူမှု စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတို့အား ဟန်ချက်ညီစွာ ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီး၏ လမ်းညွှန်မှာကြားချက်အရ မြေအသုံးချမှု မူဝါဒ (Land Use Policy) နှင့် မြေအသုံးချမှုစီမံခန့်ခွဲရေးစီမံချက် (Land Use Management Plan) တို့ ရေးဆွဲရေးကို ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးက ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်တာဝန်ယူထားသည့် မြေယာစီစစ်ဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီမှ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

၃-၅-၆။ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အစီအစဉ်များချမှတ်ရာတွင် ဂေဟစနစ်များ၊ ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများတန်ဖိုးတို့အား ထည့်သွင်းခြင်းအားနည်းမှု

ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့အပြားတွင် သဘာဝသယံဇာတတန်ဖိုးအား တိုက်ရိုက်အသုံးပြုနိုင်သည့် တန်ဖိုးအပေါ်တွင်သာ သတ်မှတ်လေ့ရှိပြီး သွယ်ဝိုက်တန်ဖိုးများ၊ အခြားတန်ဖိုးနှင့် အသက်ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများကို လျစ်လျူရှုထားလေ့ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် သစ် သို့မဟုတ် ရေအားလျှပ်စစ်မှ ရရှိမည့် ဝင်ငွေကဲ့သို့သော ၎င်းတို့၏ တိုက်ရိုက် အသုံးချနိုင်သည့် တန်ဖိုးပေါ်တွင်သာ အခြေခံစဉ်းစားလေ့ ရှိပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် သဘာဝသယံဇာတများ ထုတ်ယူခြင်းကြောင့် လတ်တလော ရရှိမည့် အကျိုးအမြတ်သည် သယံဇာတထိန်းသိမ်းခြင်းဖြင့် ရေဝေရေလဲဒေသများ အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ မြေဆီတိုက်စားမှုကို ထိန်းသိမ်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားဝန်ဆောင်မှုများရရှိခြင်း စသည့် ရေရှည် တဖြည်းဖြည်း ရရှိမည့် အကျိုးကျေးဇူးများထက် ပို၍ ဆွဲဆောင်မှု ရှိစေပါသည်။ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရေတိုအကျိုးအမြတ်ရရှိရေးကိုသာ အဓိကဦးတည်လေ့ရှိပြီး၊ ဂေဟစနစ် နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ တန်ဖိုးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှု အားနည်းသဖြင့် ရေရှည်တွင် ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်း၊ ရည်မှန်းချက်/လျာထားချက်မအောင်မြင်ခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေပြီး ဂေဟစနစ်နှင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် အထူးသဖြင့် ပြန်လည်ကုစားရန် ရန်ပုံငွေမရှိသည့်အခါ (သို့) မလုံလောက်သည့်အခါ ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်စေပါသည်။

၃-၅-၇။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ထောက်ခံအားပေးခြင်း နည်းပါးမှု

အများအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသားများသည် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်း ရည်ရွယ်ချက်များကို ထောက်ခံအားပေးကြသော်လည်း ပြည်သူများက ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများကို အားပေးကူညီမှု မပြုနိုင်ကြပါ။ အဓိက အကြောင်းရင်းမှာ ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်း ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူများ၏ သိမြင်နိုးကြားမှု နည်းပါးခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးမှ ရရှိသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို ဒေသခံများ ခံစားနိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းလမ်းများမရှိခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အများပြည်သူ ဒေသခံများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများ နည်းပါးခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

၃-၆။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် ထိခိုက်နိုင်မှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် ထိခိုက်နိုင်မှုကို ပြည့်စုံသည့် လေ့လာမှုမပြုလုပ်ရသေးသော်လည်း အပူချိန်မြင့်တက်လာမှုကြောင့် ထိခိုက်နိုင်မှုများ ရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားကြပါသည်။ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ (၂၀၀၁ - ၂၁၀၀) အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ရာသီဥတု ပြောင်းလဲနိုင်မှုကို အောက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ခန့်မှန်းထားကြပါသည် (NAPA 2013)။

- နိုင်ငံအနှံ့၊ အထူးသဖြင့် ဒီဇင်ဘာလမှ မေလအထိ အပူချိန်မြင့်မားနိုင်ပြီး၊ အလယ်ပိုင်းနှင့်မြောက်ပိုင်းတို့တွင် အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပါမည်။
- ခြောက်သွေ့ကာလ ပိုမိုရှည်ကြာလာမည်။
- မိုးရွာသွန်းမှု ပြောင်းလဲလာမည် (မတ်လနှင့် နိုဝင်ဘာလအကြား ပိုမိုရွာသွန်းပြီး၊ ဒီဇင်ဘာလနှင့် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပိုမိုနည်းပါးလာမည်၊ နိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းတွင် မိုးပိုလာမည်)။
- မုတ်သုံ နောက်ကျဝင်ရောက်ခြင်း၊ စောစီးစွာ ဆုတ်ခွာခြင်းတို့ကြောင့် ရေကြီးမှုများ များပြားလာမည် ဖြစ်ပါသည်။
- ထူးကဲသော အပူချိန် အတိုးအလျော့၊ မုန်တိုင်းဝင်ရောက်မှုတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပါမည်။

နေရာဒေသအလိုက် အသေးစိတ်လေ့လာထားမှု မရှိသောကြောင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ထိခိုက်နိုင်မှုအား တိကျစွာဖော်ပြရန် ခက်ခဲသော်လည်း ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရာသီဥတု ပြောင်းလဲလာမှု နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေမည့် ငါးလုပ်ငန်း နှင့်ရေလုပ်ငန်းတို့ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် မူဝါဒ နှင့် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာအား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ထိခိုက်လွယ်သော ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ကုန်းတွင်းရေပြင်များတွင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲလာမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သည့် ငါးလုပ်ငန်းအား လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းကို မြှင့်တင်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနမှ ကမ္ဘာ့ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (GEF) သို့ ရန်ပုံငွေလျှောက်ထားရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိပါသည်။

အပိုင်း ၂။ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များ
အကောင်အထည်ဖော်မှု နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား အခြားသော ဆက်စပ်
ကဏ္ဍများတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

အခန်း ၄။ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များ အကောင်အထည်ဖော်မှု

၄-၁။ နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များ

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ သစ်တောဦးစီးဌာနသည် ကုလသမဂ္ဂပတ်ဝန်းကျင်အစီအစဉ် (United Nations Environment Programme-UNEP) နှင့် ကမ္ဘာ့ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့အဖွဲ့ (Global Environment Facility-GEF) တို့၏ ငွေကြေး၊ နည်းပညာပံ့ပိုးမှုတို့ဖြင့် နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာနှင့်လုပ်ငန်းစီမံချက် (National Biodiversity Strategy and Action Plan-NBSAP) ကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ဆက်စပ်အစိုးရဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများ၊ တက္ကသိုလ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် အကြံပြုပါဝင်မှုဖြင့် လုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ၊ လုပ်ငန်းကော်မတီ အစည်းအဝေးများပြုလုပ်၍ ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် အပြီးသတ်ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မေလ ၃ ရက်နေ့တွင် ပြုလုပ်သော ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးအမှတ်စဉ် (၁၆/၂၀၁၂) မှ NBSAP အားအတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ NBSAP ကို အခန်း(၆) ခန်းဖြင့် ရေးသားထားပြီး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများဆိုင်ရာ ယေဘုယျအချက်အလက်များနှင့် ထိရောက်သည့် ထိန်းသိမ်းရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း နှင့် ရေရှည် တည်တံ့သည့် ထုတ်ယူအသုံးချရေးတို့အတွက် မဟာဗျူဟာ ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။ NBSAP တွင် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်အထိ ဆက်စပ် ကဏ္ဍများက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များအား ထည့်သွင်း ရေးဆွဲထားပါသည်။

NBSAP သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပေါကြွယ်လှသည့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့စေရန် ထိရောက်သော ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် လမ်းညွှန် မူပေးနိုင်မည့် မူဘောင်ဖြစ်ပြီး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း နှင့် အသုံးပြုခြင်းတို့အတွက် စီမံချက် ရေးဆွဲရာတွင် ထိန်းကျောင်းပေးမည့် အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများထံသို့ ဖြန့်ချိပေးထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၄-၂။ NBSAP အား အကောင်အထည်ဖော်မှုအား ဆန်းစစ်ခြင်း

NBSAP တွင် ရေးဆွဲထားသော မဟာဗျူဟာ (၁၀) ခု အောင်မြင်ရေးအတွက် ရေး ဆွဲထားသော လုပ်ငန်းစီမံချက် (၉) ခု အကောင်အထည်ဖော်မှုကို အောက်ဖော်ပြအတိုင်း တင်ပြထားပါသည်။

၄-၂-၁။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော သစ်တောအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	ပြောင်းလဲလာသော လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ နှင့် သဘာဝ ဝန်းကျင် နှင့် သစ်တော ပြုစုပျိုးထောင်မှုဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းများအပေါ် အခြေပြု၍ နှစ်စဉ်ခွင့်ပြု တောထွက် (AAC) အား သတ်မှတ်ရန် နှင့် သစ်မျိုးအားလုံး ထုတ်ယူခြင်းအား AAC ဖြင့် ကန့်သတ်ခြင်း၊	▪ သစ်တော သယံဇာတ စာရင်းကောက်ယူခြင်း နှင့် နှစ်စဉ်ခွင့်ပြုတောထွက် တွက်ချက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ၂၀၁၅-၁၆ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်မှစ၍ သစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းကို နှစ်စဉ်ခွင့်ပြုတောထွက် အတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ထာဝစဉ် တည်တံ့သော သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှုအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရန် မြန်မာသစ်ထောက်ခံချက် ကော်မတီ (Myanmar Forest Certification Committee-MFCC) အား ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန)
၂။	စဉ်ဆက်မပြတ်ရေရှည်တည်တံ့သော သစ်တော အုပ်ချုပ်မှုဖြစ်ရန် သစ်တော အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်များတွင် ဖော်ပြထားချက်များအား စစ်ဆေး သုံးသပ်ခြင်း၊	▪ အမျိုးသား သစ်တောကဏ္ဍနှစ် (၃၀) ပင်မစီမံကိန်းနှင့် ခရိုင်သစ်တောအုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်တို့အား ပြောင်းလဲ လာသော အခြေအနေများနှင့်ညီညွတ်စေရန်ပြန်လည်သုံးသပ်ရေးဆွဲခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၃။	သစ်တောအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ခြင်း နှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့တွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသခံများ နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်အား ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊	▪ MFCC သည် သစ် နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများသည် SFM နှင့် အညီ စီမံအုပ်ချုပ်ထားသော သစ်တောများမှ ထုတ်လုပ်ထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ထောက်ခံချက်ပေးခြင်း (Forest Management Certification) နှင့် အဆိုပါ သစ်တောများမှ ထုတ်ယူသော သစ်ကုန်ကြမ်းမှစ၍ အချောထည် ထုတ်လုပ်ပြီး ဝယ်ယူသူ လက်ဝယ်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		ရောက်သည်အထိ စနစ်တကျအဆင့် ဆင့်လွှဲပြောင်း ပိုင်ဆိုင်မှု ကွင်းဆက်ဆိုင်ရာ ထောက်ခံချက် ပေးခြင်း (Chain of Custody-COC Certification) များကို ကြီးကြပ် ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ခြင်း၊ (MOECAP) ▪ မြန်မာနိုင်ငံမှ တရားဝင်သစ် ဖြစ်ကြောင်း အာမခံသည့် စနစ် (Timber Legality Assurance System-TLAS) အား European Forest Institute (EFI)၊ NGO၊ INGO တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် လျက်ရှိခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန)
၄။	သစ်တောဆိုင်ရာ စီမံကိန်းများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း (EIA) ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ သစ်တောနယ်မြေများအတွင်း ဆောင်ရွက်မည့် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ သဘာဝဝန်းကျင် နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတို့အပေါ် ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း အစီရင်ခံစာများ အား သုံးသပ်ခြင်း၊ အတည်ပြုခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန) ▪ ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများတွင် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော စိုက်ခင်းများတည်ထောင်ခြင်းအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရန် ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန)
၅။	National Code of Harvesting အား ထောက်ခံ ပံ့ပိုးခြင်း နှင့် အကောင် အထည်ဖော်ခြင်း၊	▪ သစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းတွင် National Code of Harvesting ပါအတိုင်း Reduced Impact Logging (RIL) အား အသုံးပြုခြင်း၊ (မြန်မာ့သစ်လုပ်ငန်း)
၆။	တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုအား တားဆီးနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်	▪ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုဆိုင်ရာ သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်ရေးအတွက် အိန္ဒိယ နှင့် မြန်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	ရေး နှင့် တရားမဝင် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင်ထုတ်ယူခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်း နှင့် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းတို့အား တားဆီးနိုင်ရန် ထိရောက်သော ဥပဒေအာဏာစိုးမိုးမှုအား ဖော် ဆောင်ခြင်း၊	မာနိုင်ငံတို့အကြား Nodal Points ခန့်အပ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ဆက်စပ်ဌာနများ ပူးပေါင်း ပါဝင်မှုဖြင့် တောရိုင်း တိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုအား အရေးယူ တိုက်ဖျက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ TRAFFIC နှင့် ပူးပေါင်း၍ ဥပဒေ စိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ ဆက်စပ်ဌာနများမှ သင်တန်းသားများ ပါဝင်တက်ရောက်သည့် မျိုးစိတ်ခွဲခြားခြင်းဆိုင်ရာ သင်တန်း (၂) ကြိမ် ပြုလုပ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ သစ်တောရဲတပ်ဖွဲ့အား ဖွဲ့စည်း၍ တရားမဝင် သစ်ခိုးထုတ်မှု အရေးယူဆောင်ရွက်မှုအား တိုးမြှင့်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၇။	အရေးပါသော ရေဝေရေလဲဒေသများတွင် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုများ ပြန်လည် တိုးပွားစေရေး သစ်တောများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း၊	▪ ၂၀၁၀-၁၂ ခုနှစ်အတွင်း ရေဝေရေလဲ ဒေသများတွင် သစ်တောထိန်းသိမ်းရေး ဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုများမှာ အောက်ပါ အတိုင်း ဖြစ်ပါသည်- • သဘာဝတောထိန်းခြင်းအဖြစ် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၈၆,၃၉၂) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် (၇၉,၄၃၅) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ် တွင် (၇၉,၈၉၄) ဟက်တာ၊ • တန်ဖိုးမြှင့်စိုက်ပျိုးခြင်းအဖြစ် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၃,၂၁၇) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် (၃,၁၇၇) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် (၃,၁၃၆) ဟက်တာ၊ • ဓမ္မတာမျိုးဆက်ခြင်းအဖြစ် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၁၂,၆၇၁) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် (၁၁,၈၆၅) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် (၁၀,၄၂၉) ဟက်တာ၊ • သစ်တောစိုက်ခင်းတည်ထောင်ခြင်း အဖြစ် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် (၈,၄၅၀) ဟက်တာ၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် (၅,၅၅၄) ဟက်တာ၊

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		တာ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် (၃,၀၇၆) ဟက်တာ၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) • နော်ဝေနိုင်ငံနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့ အစည်းများမှ ပါဝင် တက်ရောက်မှုဖြင့် ရေသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ ဘက်စုံ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း သင်တန်း ပြုလုပ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ မြန်မာနိုင်ငံ၊ အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ဆည်၊ ရေလှောင်တံ၊ နှင့် မြစ်ချောင်းများထိန်းသိမ်းရေးတို့အတွက် ရေဝေရေလဲသစ်တောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ခြင်း၊ (အပူပိုင်းဒေသ စိမ်းလန်းစိုပြေရေး ဦးစီးဌာန) ▪ နော်ဝေနိုင်ငံအထောက်အပံ့ဖြင့် အင်းလေးကန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး နှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆောင်ရွက် ခြင်း (UNDP)၊ ▪ နော်ဝေနိုင်ငံအထောက်အပံ့ဖြင့် အင်းလေးကန် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး အနာဂတ် စီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊ (နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးသိပ္ပံအဖွဲ့-Institute for International Development (IID)) ▪ နော်ဝေနိုင်ငံ အထောက်အပံ့ဖြင့် အင်းလေးကန် အခွန်ရှည်ရေး အလို့ငှာ ပြန်လည်ဆယ်ယူရေး နှင့် ထိန်းသိမ်းရေး ရေရှည်စီမံချက်ရေးဆွဲ ခြင်း၊ (United Nations Human Settlements Programme-UN-HABITAT)) ▪ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်း နှင့် အဆင့်အတန်းကျဆင်းခြင်းတို့မှ ကာဗွန် ထုတ်လွှတ်မှု လျှော့ချခြင်း (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation+ (REDD+)) ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၈။	ခိုင်မာသော သဘောတူညီမှုများ နှင့်	▪ Regional Community Forestry

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	အခြားသောဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာများ ပံ့ပိုးမှုများဖြင့် ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တော အစီအစဉ်များတွင် အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေရေး လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်အား တည်ဆောက်ခြင်း။	Training Center (RECOFTC) နှင့် ပူးပေါင်း၍ ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တောဆိုင်ရာ သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

၄-၂-၂။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော တောရှင်းတိရစ္ဆာန်ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သဘာဝ နယ်မြေများ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ပညာပေး လုပ်ငန်းများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း	■ သဘာဝနယ်မြေများအား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် လူထုပညာပေးခြင်းမှာ အဓိက လုပ်ငန်း တစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ၂၀၀၉ နှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း လူထုပညာပေး (၂၉၆) ကြိမ် ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်း (သစ်တောဦးစီးဌာန) ■ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပညာပေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်သော သင်ရိုးများကို တက္ကသိုလ်အဆင့်တွင် ထည့်သွင်းခြင်း၊ (ဒဂုံတက္ကသိုလ်၊ အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာန) ■ မြန်မာ့အသံ၊ ရေဒီယိုအစီအစဉ်မှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၁) ရက်နေ့မှ စ၍ အပတ်စဉ် တနင်္ဂနွေ နှင့် တနင်္လာနေ့များတွင် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် အကြောင်းတို့အား ပုံမှန် ထုတ်လွှင့်လျက် ရှိပြီး၊ အကြောင်းအရာပေါင်း (၃၉) မျိုး ထုတ်လွှင့်ပြီး ဖြစ်ခြင်း၊ (မြန်မာ့အသံနှင့် ရုပ်မြင်သံကြား) ■ မြန်မာ့ ရုပ်မြင်သံကြား အစီအစဉ်မှ သစ်တော/ပတ်ဝန်းကျင်/ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲတို့နှင့် ပတ်သက်သော အစီအစဉ်များအဖြစ် - ဇာတ်လမ်း ၇ ပုဒ် - တေးသီချင်း ၁၈ ပုဒ် - TV Spot ၁ ပုဒ်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		- ပညာပေး: ၁၆ ပုဒ် - စုစုပေါင်း: ၄၂ ပုဒ် - တို့ကို ထုတ်လွှင့်ခြင်း၊ (မြန်မာ့အသံ နှင့် ရုပ်မြင်သံကြား) ▪ နေ့စဉ်ထုတ် သတင်းစာများတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ သတင်း (၅၅) ပုဒ်၊ ဆောင်းပါး (၂၃) ပုဒ်တို့အား ၂၀၁၃ ခုနှစ်အတွင်း ဖော်ပြခဲ့ခြင်း၊ (သတင်း နှင့် စာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်း) ▪ ငါးမျိုးစိတ် ထိန်းသိမ်းရေး၊ ဧရာဝတီလင်းပိုင် ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ပညာပေးဟောပြောခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၂။	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝနယ်မြေများ ဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များ ကာကွယ်ရေး နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ ထိန်းသိမ်းရေး နည်းဥပဒေ (၂၀၀၂) သဘာဝနယ်မြေများ၏ နယ်နိမိတ် အစပ်တွင် လည်းကောင်း၊ အတွင်းတွင် လည်းကောင်း လိုအပ်ပါက ကြားခံနယ်မြေ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ယင်းကြားခံနယ်မြေမှ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများကို အကန့်အသတ်ဖြင့် ထုတ်ယူသုံးစွဲခွင့်ရှိခြင်းတို့အား ထည့်သွင်းထားခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များ ကာကွယ်ရေး နှင့် သဘာဝ နယ်မြေများ ထိန်းသိမ်းရေး နည်းဥပဒေ (၂၀၀၂) တွင် သဘာဝနယ်မြေများရှိ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များ ရေရှည်တည်တံ့စေရန် သဘာဝနယ်မြေအတွင်း အမာခံထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ နှင့် ကြားခံနယ်မြေများ သတ်မှတ်၍ နယ်မြေပိုင်းခြား ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း အားထည့်သွင်းထားခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		▪ ကြားခံနယ်မြေများ ဖွဲ့စည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် သဘာဝနယ်မြေအချို့တွင် ကျေးရွာအခြေပြု သစ်တောသယံဇာတ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား စမ်းသပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန နှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့) ▪ ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ဂေဟစနစ်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအား သဘာဝနယ်မြေများတွင် ရှေ့ပြေးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန နှင့် ဆက်စပ်ပြည်ပ အဖွဲ့အစည်းများ)
၃။	ရုက္ခဗေဒဥယျာဉ် နှင့် တိရစ္ဆာန် ဥယျာဉ်များတွင် သုတေသနလုပ်ငန်း များ နှင့် ကျက်စားဒေသပြင်ပ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ် အရေအတွက်အား (၂) ခုမှ (၄) ခု သို့ တိုးချဲ့တည်ထောင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ဝန်ထမ်းများအား စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ နိုင်ငံတကာရှိ ရုက္ခဗေဒဥယျာဉ်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ နိုင်ငံအနှံ့တွင် ပရဆေးဥယျာဉ် (၉) ခု တည်ထောင်၍ ဆေးဖက်ဝင် အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ် ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် လူထုသိမြင်နိုးကြားမှု မြှင့်တင်ခြင်း၊ (တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန)
၄။	ဦးစားပေး ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရမည့် မျိုးစိတ်များအခြေအနေအား စာရင်း ကောက်ယူရန်၊ ပုံနှိပ်တည်ရှိမှုအား လေ့လာရန် နှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း၊	▪ မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်ရှိ ရေသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်ယူသုံးစွဲရန်နှင့် ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်နိုင်ရန် နော်ဝေနိုင်ငံနှင့်ပူးပေါင်း၍ ပင်လယ်ပြင်ရေသယံဇာတ ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန) ▪ ရေတိမ်ဒေသသဘာဝနယ်မြေများတွင် ငှက်မျိုးစိတ်စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ ရလဒ်များအပေါ် အခြေခံ၍ ထိန်းသိမ်းရေး အစီအမံများချမှတ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		▪ မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာ ကျက်စားနေထိုင်သော မြန်မာ့ရွှေသမင် နှင့် မြန်မာ့ကြယ်လိပ် တို့အား ပုံမှန် စာရင်းကောက်ယူခြင်း နှင့် ထိန်းသိမ်းရေး အစီအမံများ ချမှတ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ဗြိတိန် အသံလွှင့်ဌာနနှင့် ပူးပေါင်း၍ သဘာဝနယ်မြေများ အတွင်း နှင့် ပြင်ပတို့တွင် ရှားပါးပြီး မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ် ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ်များအား ကင်မရာ ထောင်ချောက်များ အသုံးပြု၍ လေ့လာခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ငါးမျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ သုတေသနလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပြီး တွေ့ရှိချက်များအား ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် ထုတ်ယူသုံးစွဲရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ထည့်သွင်းခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၅။	သဘာဝနယ်မြေ ပြင်ပတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းကို စစ်ဆေးခြင်း၊	▪ ဧရာဝတီမြစ် တစ်လျှောက်ကျက်စားသော ဧရာဝတီလင်းပိုင်များအား လေ့လာခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန၊ သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့)
၆။	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း နှင့် ဇီဝအရင်းအမြစ်များအား ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် အသုံးပြုခြင်းတို့ကို နိုင်ငံတော် မူဝါဒများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ များဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (CBD) တို့နှင့်အညီ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ သဘာဝ နယ်မြေများ တည်ထောင်မှုအား တိုးမြှင့်ခြင်း၊ ၂၀၀၉ခုနှစ်တွင် (၂၆၂၁၄.၂၉) စတုရန်းကီလိုမီတာ၊ နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၃.၈၇) ရာခိုင်နှုန်းရှိသော သဘာဝနယ်မြေ (၃၅) ခုမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် (၃၇၉၃၂.၂၃) စတုရန်းကီလိုမီတာ၊ နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၅.၆၁) ရာခိုင်နှုန်းရှိသော သဘာဝနယ်မြေ (၃၈) ခု တိုးမြှင့် တည်ထောင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ နိုင်ငံအဆင့် မူဝါဒ၊ မူဘောင် နှင့် မဟာဗျူဟာများဖြစ်သည့် ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ပန်းတိုင်၊ စီပွားရေး နှင့် လူမှုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး မဟာဗျူဟာ၊ အာဆီယံ လူမှု

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		ယဉ်ကျေးမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ နိုင်ငံအဆင့် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲလာမှုအပေါ် လိုက် လျောညီထွေဖြစ်ရေး အစီအစဉ်တို့တွင် ဇီဝ မျိုးစုံမျိုးကွဲ ဆိုင်ရာအား ထည့်သွင်းခြင်း၊ (ဌာနပေါင်းစုံ) ▪ REDD+ ကဲ့သို့သော စီမံကိန်းများတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်များ စဉ်ဆက်မပြတ် အသုံးပြု ရေးတို့ကို ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ မြန်မာနိုင်ငံ၊ မြောက်ပိုင်းဒေသမှ ဆက်စပ် ပါဝင်သည့် ဗြဟ္မပုတ္တရသံလွင်ဒေသ ထိန်း သိမ်းရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်း အစီအစဉ်များ ချမှတ်ရေးအတွက် ဖြစ်နိုင် ခြေလေ့လာခြင်း အစီရင်ခံစာအား ဆက်စပ် ပတ်သက်သူများ အကြံပြု ဆွေးနွေးမှုဖြင့် ပြုစုခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသား မျိုးစေ့ဘဏ် နှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်း သုတေသန လုပ်ငန်းများအရ ဝေးလံခေါင်း ပါးသော တောင်ပေါ်ဒေသများ အပါအဝင် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ ဒေသသီးနှံမျိုးများ နှင့် သီးနှံမျိုးရိုင်းများအား လေ့လာစုဆောင်း၍ ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေး သုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ မျိုးစေ့ဘဏ်တွင် ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းထား သော မျိုးများအား နော်ဝေနိုင်ငံရှိ အပြည် ပြည်ဆိုင်ရာ မျိုးစေ့ဘဏ် နှင့် ကိုရီးယား သမ္မတနိုင်ငံရှိ မျိုးဗီဇဘဏ်တို့တွင် ပွားများ ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် အပင် မျိုးရိုး ဗီဇ အရင်းအမြစ်များ၏ ဗီဇစရိုက် လက္ခ ဇာများ နှင့် လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး အတွက် အကျိုးရှိ အသုံးပြုနိုင်မည့် မျိုးဗီဇ များ ပါ / မပါလေ့လာ အကဲဖြတ်၍ သီးနှံ

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		မျိုး မွေးမြူရေး လုပ်ငန်းများတွင် တိုးမြှင့် အသုံးပြုနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) - လက်ရှိ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော လုပ်ငန်းများတွင် ဒေသယာဇာတိမျိုးများ၊ ပဲပုပ်မျိုးများအား အကဲဖြတ် လေ့လာ သုတေသနပြု၍ အလားအလာကောင်းသော မျိုးများ ရွေးချယ်ခြင်း နှင့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) - တောင်သူ လယ်သမားများ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော ဒေသစပါးမျိုးများအား စုဆောင်းပွားများ၍ အထွက်နှုန်း နှင့် ရောဂါပိုးမွှားဒဏ် ခံနိုင်ရည် ရှိမရှိကို တောင်သူလယ်သမားများ ကိုယ်တိုင်ပါဝင် မျိုးရွေးချယ်ခြင်း နည်းလမ်း အသုံးပြုဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသန ဦးစီးဌာန) - သီးနှံအရည်အသွေး၊ အထွက်နှုန်း နှင့် ရာသီဥတု ဆိုးဝါးမှုဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန် အတွက် မျိုးဗီဇ မြှင့်တင်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသန ဦးစီးဌာန)
၇။	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဒေသခံပြည်သူများမှ အပြု သဘောဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်မှုများ တိုးပွား လာစေရေး စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံ ပြည်သူများအတွက် အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း၊	- သဘာဝနယ်မြေ အချို့တွင် ကျေးရွာ အခြေပြု သဘာဝ အရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား စမ်းသပ်လုပ်ကိုင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) - ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ဂေဟစနစ်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအား သဘာဝနယ်မြေများတွင် ရှေ့ပြေးဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) - ဒေသခံပြည်သူများ အပါအဝင် ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ အကြံပြု ဆွေးနွေးမှုဖြင့် လန်ပီအဏ္ဏဝါ အမျိုးသား ဥယျာဉ် အုပ်ချုပ်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်အား အီတလီနိုင်ငံ၊ Istituto Oikos နှင့် ပူးပေါင်းရေးဆွဲခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ သဘာဝနယ်မြေ ဝန်းကျင်ရှိ ဒေသခံပြည်သူများ အထောက်အပံ့ ရရှိနိုင်မည့် အစီအစဉ်များ ဖြစ်သည့် သဘာဝ အခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တော နှင့် သီးနှံသစ်တော ရောနှောစိုက်ခင်းတို့အား အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် ပူးပေါင်းမြှင့်တင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအား မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၈	NBSAP အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား ကြီးကြပ်ရန် နှင့် ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုဖြင့် NBSAP အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊	▪ NBSAP အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား ကြီးကြပ်မည့် အဖွဲ့အစည်း မရှိသေးသော်လည်း ဌာနအဖွဲ့အစည်းများမှ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော လုပ်ငန်းအများအပြားသည် NBSAP နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိခြင်း၊
၉။	အာဆီယံအမွေအနှစ် ဥယျာဉ်များ (ASEAN Heritage Parks-AHPs) အား ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရာတွင် ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ တိုးမြှင့်ခြင်း၊	▪ အာဆီယံ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ဗဟိုဌာန (ASEAN Centre for Biodiversity - ACB) ၏ အာဆီယံ အမွေအနှစ် ဥယျာဉ်ဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များဖြစ်သည့် Bio-diversity and Climate Change Project (BCCP) နှင့် Small Grant Program (SGP) တို့တွင် ပါဝင်ပြီး နိုင်ငံရှိ AHP များတွင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၁၀။	နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ၊ ၎င်းတို့၏ ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုများကို အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ထိုင်း၊	▪ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့်ပူးတွဲ၍ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအား တရားမဝင်သတ်ဖြတ်မှုနှင့်ရောင်းဝယ်မှု တိုက်ဖျက်ခြင်းကို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နှစ်နိုင်ငံ ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်မည့် ပုဂ္ဂိုလ် (Nodal Point) များခန့်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နှင့် CITES အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများ နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊	အပ်ပြီး အချက်အလက်များ ဖလှယ်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တောင်တန်း ဒေသ ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေး ဗဟိုအဖွဲ့ (International Centre for Integrated Mountain Development -ICIMOD) ၏ ပေါင်းစပ် ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အိန္ဒိယ၊ တရုတ် နှင့် မြန်မာ နိုင်ငံတို့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မည့် ဗြဟ္မ ပုတ္တရ သံလွင်ဒေသ (Brahmaputra Salween Landscape-BSL) ထိန်း သိမ်း ရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဒေသအဆင့် အစီ အစဉ်များတွင် တောရိုင်း တိရစ္ဆာန်များကို နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် တရားမဝင် ရောင်းဝယ် ခြင်းအား ပူးပေါင်း နှိမ်နင်းရန် အဆိုပြု ထားခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ CITES မှ ဆောင်ရွက်သည့် တောရိုင်း တိရစ္ဆာန် တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုအား တိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည့် “Operation COBRA” တွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများအကြား တောရိုင်း တိရစ္ဆာန်ဆိုင်ရာ တရားမဝင် ကိစ္စရပ်များအား ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု တိုးမြှင့်နိုင်ရန် အောက်ပါ အဖွဲ့အစည်းများ ဖြင့် တောရိုင်း တိရစ္ဆာန် ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ အာဏာစိုးမိုးရေး နိုင်ငံအဆင့် လုပ် ငန်းအဖွဲ့အား ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ • သစ်တောဦးစီးဌာန • နယ်စပ်ဒေသ နှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ဖွံ့ဖြိုးရေးဦးစီးဌာန • မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့ • အကောက်ခွန်ဦးစီးဌာန • ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်ရုံး • ကုန်သွယ်မှု ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁၁။	နို့တိုက်သတ္တဝါများ၊ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားသတ္တဝါများ၊ ငှက်များ နှင့် အပင်များအတွက် ဦးစားပေးလိုအပ်မှု များကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	• အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန ▪ နိုင်ငံ၏ ဒေသရင်း မျိုးစိတ်များဖြစ်သည့် မြန်မာ့ရွှေသမင် နှင့် ကြယ်လိပ်၊ မျိုးသုဉ်း ရန် အန္တရာယ်ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ် များ (ကျား၊ဆင်) နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အ ရေးပါသော ဆောင်းခိုငှက်များအပေါ် ထိန်း သိမ်းရေးအား ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဆေးဘက်ဝင်သစ်ခွဲမျိုးများအား တစ်ရှူး မျိုးပွားနည်းဖြင့် မျိုးပွားခြင်း၊ သဘာဝ သစ်ခွဲများအား အလွန်အကျွံ စုဆောင်းမှု အား တားဆီးနိုင်ရန် ဒေသခံပြည်သူများ သို့ မျိုးများပေး၍ ၎င်းတို့၏ ဥယျာဉ်ခြံ နှင့် အိမ်ဝင်းများအတွင်း ဆေးဘက်ဝင် သစ်ခွဲ များ စိုက်ပျိုးရန် အားပေးခြင်း၊ (သစ်တော ဦးစီးဌာန)
၁၂။	ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် IAS ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုအား စောင့်ကြည့် လေ့လာခြင်း၊	▪ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော အပင်မျိုး စိတ်များအား တားဆီး နှိမ်နင်းနိုင်ရေး နည်းလမ်းများ ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ▪ <i>Mimosa diplotricha</i> အား ထိန်းချုပ် နိုင်မည့် နည်းလမ်းများအား လေ့လာခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ အပူပိုင်းဒေသတွင် <i>Prosopis juliflora</i> ၏ ဒေသခံပြည်သူများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် အကျိုး သက်ရောက်မှုကို လေ့လာခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၁၃။	IAS များအား ထိန်းသိမ်းစီမံရေး လုပ် ငန်းများ ရေးဆွဲခြင်း၊	▪ ကျူးကျော် ဝင်ရောက်လာသော အပင်မျိုး စိတ်များအား ကာကွယ် တားဆီးနိုင်ရေး လုပ်ငန်းစီမံချက် ရေးဆွဲရေး စွမ်းဆောင် ရည် မြှင့်တင်ခြင်း အစီအစဉ်အား ရေးဆွဲ ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

BOX ၄။ မြန်မာ့ကြယ်လိပ် (*Geochelone platynota*) အား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း အပူပိုင်းဒေသ၏ ဒေသရင်းမျိုးစိတ်ဖြစ်သည့် မြန်မာ့ကြယ်လိပ်သည် မျိုးသုဉ်းလုနီးပါးအန္တရာယ်ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခံထားရပြီး၊ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်အဖြစ် ရောင်းချနိုင်ရန် နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖမ်းဆီးစုဆောင်းမှုကြောင့် သဘာဝအနေအထားတွင် တွေ့ရှိရမှု မရှိနိုင်ပြီဟု ယူဆခံထားရပါသည်။ သဘာဝ ကောင်ရေ ကျဆင်းလျက်ရှိသော်လည်း ခြံလှောင်မွေးမြူခြင်းမှ မြန်မာ့ကြယ်လိပ်များအား အောင်မြင်စွာ မျိုးပွားလျက်ရှိပြီး၊ လက်ရှိတွင် ကောင်ရေ ၃၀၀၀ ကျော် ရှိကာ နှစ်စဉ်တိုးတက်လျက်ရှိပါသည်။ ခြံလှောင်မွေးမြူခြင်း၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ သဘာဝတောတွင် ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်သည့် ကောင်ရေအား ပြန်လည် တည်ဆောက်ပေးရန် ဖြစ်သဖြင့် မင်းစုံတောင်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တောတွင် ကြယ်လိပ်များအား

ပြန်လည်စေလွှတ်မည့် အစီအစဉ်ကို ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ အစီအစဉ်အား ကြိုတင်ပြင်ဆင် ခြင်းအဖြစ် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် လောကနန္ဒာဘေးမဲ့တောဥယျာဉ်၌ နိုင်ငံအဆင့် ကြယ်လိပ် ထိန်းသိမ်းရေး အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲကို ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၂ နှင့် ၂၀၁၃ ခုနှစ်များအတွင်း Disney Worldwide

Conservation Fund မှ ထောက်ပံ့ငွေအား အသုံးပြု၍ မင်းစုံတောင်ဘေးမဲ့တောဝန်းကျင်ရှိ ကျေးရွာများတွင် ပညာပေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဘေးမဲ့တောအတွင်း တရားမဝင် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ ထင်းလောင်စာ စုဆောင်းခြင်း နှင့် အမဲလိုက်ခြင်းတို့ကို သတင်းရယူ စုဆောင်းပေးမည့် ဒေသခံပြည်သူများ စိတ်ဆန္ဒအလျောက် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးအဖွဲ့ (Community Conservation Volunteers - CCV) အား ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ခြံလှောင်မွေးမြူထားသော ကြယ်လိပ်များထဲမှ အကောင် ၁၅၀ အား သဘာဝတောအတွင်း ပြန်လည်လွှတ်ရန် ရွေးချယ်ခဲ့ပြီး၊ ကျန်းမာရေးစစ်ဆေးခြင်း ပြုလုပ်ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ကြယ်လိပ်များအား ဒေသခံများထံ အပ်နှံလှူဒါန်းသည့် အခမ်းအနားအား ဘုန်းတော်ကြီးများ၊ ဒေသခံ နတ်ထိန်းများရှေ့တွင် ကျင်းပပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ကြယ်လိပ်များအား ကောင်ရေ ၅၀ စီ (၃) သုတ်ခွဲကာ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီ နှင့် နိုဝင်ဘာလ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတို့တွင် သဘာဝတောအတွင်း ပြန်လည် လွှတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ကြယ်လိပ်၏ မြင့်မားသော တန်ဖိုးကြောင့် တရားမဝင်ရောင်းဝယ်မှုပြုလုပ်ရန် ဖမ်းဆီးခြင်းသည် သဘာဝတောအတွင်း ပြန်လည်လွှတ်သည့် အစီအစဉ်အတွက် ကြီးမားသော အဟန့်အတား ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ ကြယ်လိပ်များ၏ လုံခြုံရေးကို ဘေးမဲ့တောဝန်ထမ်းများမှ အမြဲတမ်းစောင့်ရှောက်ရန် စီစဉ်ထားပါသည်။ ကြယ်လိပ်များအား သဘာဝတောအတွင်း ပြန်လည်လွှတ်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဘေးမဲ့တောဝန်ထမ်းများမှ ကင်းလှည့်ထိန်းသိမ်းမှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ပြီး ဒေသရှိ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့မှလည်း တရားမဝင် ဆောင်ရွက်မှုများအား အလေးပေးကြပ်မတ် အရေးယူမည်ဖြစ်ပါသည်။

၄-၂-၃။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော ရေချိုးအရင်းအမြစ် အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်း စီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	မြစ်ဝှမ်းလွင်ပြင်ကို အခြေခံထားသည့် ရေ အရင်းအမြစ် ပေါင်းစည်း စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်း အား ဆောင်ရွက်ခြင်း။	- မဲခေါင်မြစ်ကော်မရှင်၏ ဆွေးနွေးဘက် နိုင်ငံအဖြစ် မဲခေါင်မြစ်ကော်မရှင်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ် နှင့် မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန) - တစ်နိုင်ငံလုံး လွှမ်းခြုံသည့် မြစ်ဝှမ်း အခြေပြု ဘက်စုံ ရေအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု အား စီမံကြီးကြပ်နိုင်ရန် အမျိုးသားရေ အရင်းအမြစ်ကော်မတီအား ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ (ပြည်ထောင်စုအစိုးရ) - နော်ဝေနိုင်ငံ၊ Norwegian Institute of Water Resources (NIVA) ရေသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ ဘက်စုံစီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၂။	မြစ်ကြောင်းထိန်းသိမ်းရေး တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း။	- အရေးပါသော မြစ်ကြီးများဖြစ်သည့် ဧရာဝတီ၊ ချင်းတွင်း၊ စစ်တောင်းမြစ်တို့တွင် မြစ်ကြောင်း ထိန်းသိမ်းရေးများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန) - မြစ်ကြောင်း ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ လူ့စွမ်းအား အရင်းအမြစ်များ မြှင့်တင်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန) - မြစ်ကြောင်းထိန်းသိမ်းရေးတွင် နည်းပညာပိုင်း တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ် ကျွမ်းကျင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးတွဲလေ့လာမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ် နှင့် မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၃။	သင့်လျော်သော စွန့်ပစ်အညစ်အကြေး သန့်စင်ပေးသည့်စနစ်များ တည်ဆောက်ခြင်း၊	■ သင့်လျော်သော စွန့်ပစ်အညစ်အကြေး သန့်စင်ပေးသည့် စနစ်များအား မြို့ကြီးများတွင် တည်ဆောက်ခြင်း၊ (ရန်ကုန် နှင့် မန္တလေး မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးဦးစီးဌာန)
၄။	သင့်တော်သော မြို့ကြီးများ နှင့် နေရာဒေသများတွင် ရေဆိုးရေညစ်များ သန့်စင်ပေးသည့်အစီအစဉ်များ တည်ဆောက်ခြင်း၊	■ ရန်ကုန်မြို့ရှိ မြို့လယ် (၆) မြို့နယ်ရှိ လူဦးရေ (၃၂၅၀၀၀) မှ ထွက်ရှိသော ရေဆိုးကုဗမီတာ (၁၂၃၀၀) သန့်စင်နိုင်သည့် ရေဆိုး သန့်စင် စက်ရုံ တည်ဆောက်လည်ပတ်ခြင်း၊ (ရန်ကုန်မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေးဦးစီးဌာန)
၅။	ရေတိမ်ဒေသများအား နိုင်ငံတကာ အဆင့်အရေးပါသော အာဆီယံ၏ ရေတိမ်ဒေသများ စာရင်းတွင် ပိုမိုပါဝင်စေခြင်း၊	■ ACB ၏ ဒေသ တွင်းအစီအစဉ်များဖြစ်သည့် BCCP နှင့် SGP တို့တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ AHPs စာရင်းဝင် ရေတိမ်ဒေသသဘာဝ နယ်မြေများအား ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၆။	မဲခေါင်မြစ်ကော်မရှင်၏ ရေအရင်း အမြစ်များအစီအစဉ်တွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုအား တိုးမြှင့်ခြင်း၊	■ မဲခေါင်မြစ်ကော်မရှင်၏ ဆွေးနွေးဘက် နိုင်ငံအဖြစ် မဲခေါင်မြစ် ကော်မရှင်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန) ■ ကွန်ဖရင့်များ၊ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် Flood ဖိုရမ်များတွင် တက်ရောက်ခြင်း၊ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ စာတမ်းများ တင်သွင်းခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန) ■ မဲခေါင်မြစ် ကော်မရှင်၏ မြစ်ဝှမ်းအခြေပြု ရေအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု လုပ်ငန်း၏ နည်းပညာဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ခြင်း၊ Junior Raparian Professional အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန)

၄-၂-၄။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော ကမ်းရိုးတန်း၊ အတ္ထဝါ နှင့် ကျွန်းစုဂေဟစနစ်များ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်း ဒေသများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို စိစစ်ခြင်း နှင့် ကာကွယ်ခြင်း၊	■ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်နှင့် ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးတို့ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အစီအစဉ်များ ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် စူးစမ်းလေ့လာမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန) ■ ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအဖွဲ့ (FAO) ၏ ဘင်္ဂလား ပင်လယ်အော်ဂေဟစနစ် စီမံကိန်း (Bay of Bengal Large Marine Ecosystem Project - BOBLME Project) ဖြင့် မြိတ်ကျွန်းစုဒေသအတွင်းရှိ ငါးများကျက်စားရာ နေရာဒေသများ ဖြစ်သည့် ဒီရေတောများ၊ ပင်လယ်မြက်ခင်းပြင်များ၊ သန္တာကျောက်တန်းများကို သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း၊ စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ ပညာပေးခြင်း နှင့် ဒေသခံပြည်သူများနှင့်ပူးပေါင်း၍ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန) ■ မြစ်ဝကျွန်းပေါ် နှင့် ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် မြစ်ကြောင်းရေလမ်း ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ရေအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှု လုပ်ငန်းများ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးတို့ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အစီအစဉ်များ ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်ကျွမ်းကျင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးတွဲ၍ စူးစမ်းလေ့လာမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန) ■ သဲထုတ်လုပ်မှု စနစ်တကျဆောင်ရွက်ရန် စီမံကွပ်ကဲခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၂။	အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေရသည့် ငါးမျိုး စိတ်များအား ပုံမှန်အကောင်ရေ နှင့် အခြေအနေ ပြန်လည်ရောက်ရှိခြင်း မတိုင်မီ ငါးဖမ်းဆီးမှု ရပ်တန့်ထားခြင်း။	ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန) ■ မျိုးသုဉ်းမည့်ဘေးအန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေရသော ငါးမျိုးစိတ်များနေထိုင်ကျက်စားသည့် နေရာဒေသများ၊ ရေပြင်များတွင် ငါးဖမ်းဆီးမှု တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ မွေးမြူရေးစခန်းများတွင် ငါးသားဖောက်ပြီးရေပြင်အတွင်း မျိုးစိုက်ထည့်ခြင်း၊ ဒေသခံ ငါးမွေးသူ ပြည်သူများကို ပညာပေးခြင်း၊ ငါးမျိုးစိတ်များ ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၃။	ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းနည်းများ ဖြစ်သည့် မိုင်းခွဲခြင်း၊ အဆိပ်ချခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဖြင့် ရှော့တိုက်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုမထားသည့် နည်းများ နှင့် ပိုက်များဖြင့် ငါးဖမ်းခြင်းတို့ကို တားမြစ်ခြင်း နှင့် သင့်လျော်သည့် ငါးဖမ်း နည်းစနစ်များဖြင့် အစားထိုးရန် နည်းလမ်းသစ်များ ရှာဖွေခြင်း။	■ ရေချိုငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ၊ ရေငန်ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ၊ ညွှန်ကြားချက်များ၊ အမိန့်များ၊ တားမြစ်ချက်များ ထုတ်ပြန်၍ ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ငါးဖမ်းဆီးခြင်းအား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ ဂေဟစနစ်အား ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်း မဖြစ်စေသော ငါးဖမ်းနည်းလမ်းများအား အသုံးပြုရေး ဟောပြောပို့ချခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၄။	ပုံမှန်ကင်းလှည့်မှုပြုလုပ်ခြင်း၊ သုတေသန နှင့် တရားမဝင် ငါးဖမ်းနည်းများအပေါ် ရေရှည်စောင့်ကြည့်ခြင်းတို့အား မြှင့်တင်ခြင်း။	■ ဧရာဝတီလင်းပိုင် ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေအတွင်း ပုံမှန်ကင်းလှည့်ခြင်း၊ ပညာပေးခြင်း၊ တရားမဝင် ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် အရေးယူခြင်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၊ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၅။	အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဆိုင်ရာ တက္ကသိုလ်အား ဗဟိုပြု၍ ကမ်းရိုးတန်း နှင့် အဏ္ဏဝါဆိုင်ရာ သုတေသနဌာနတစ်ခု တည်ထောင်ခြင်း။	■ အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဆိုင်ရာ တက္ကသိုလ် တစ်ခု တည်ထောင်၍ ကမ်းရိုးတန်း နှင့် အဏ္ဏဝါဆိုင်ရာ သုတေသနဌာနတစ်ခု ဖွဲ့စည်းခြင်း မပြုလုပ်ရသေးသော်လည်း မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်၊ အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဌာနမှ အဏ္ဏဝါဆိုင်ရာ သုတေသနလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဌာန၊ မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၆။	ငါးမျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊	▪ နော်ဝေနိုင်ငံ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် မြန်မာ့ပင်လယ်ပြင်ရှိ ငါးမျိုးစိတ်များအား စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန) ▪ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တောရိုင်း တိရစ္ဆာန်နှင့် သဘာဝအပင် အဖွဲ့ (Fauna and Flora International-FFI) ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့် ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများမှ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များပါဝင်မှုဖြင့် ကုန်းတွင်းရေချိုကန်ကြီးဖြစ်သည့် အင်းတော်ကြီးကန်အတွင်းရှိ ငါးမျိုးစိတ်များအား စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၇။	ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင် သော ငါးမျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး နည်းလမ်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ ရှားပါး ငါးမျိုးစိတ်များကို ငါးသားဖောက်စခန်းတွင် မျိုးဖောက်၍ သားပေါက်ထုတ်လုပ်ပြီး၊ သဘာဝရေပြင်များအတွင်း မျိုးစိုက်ထည့်ခြင်းကို ဒေသခံပြည်သူများ၊ ရေလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)

၄-၂-၅။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော မြေသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ အုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှုလုပ်ငန်းစီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ရည်ရွယ်သော ရှင်းလင်း ပြတ်သားသည့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာမူဝါဒ ချမှတ်ခြင်း၊	▪ အမျိုးသားမြေအသုံးချမှု မူဝါဒအား ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများပါဝင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲလျက်ရှိခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ မြေအသုံးချမှု မူဝါဒရေးဆွဲရေးအား အဆင့် (၇) ဆင့် ပါသည့် လမ်းပြမြေပုံဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၂။	သိပ္ပံနည်းကျ ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသော ကွဲပြားခြားနားသည့် မြေအသုံးချမှုများအ	▪ ဥပဒေ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ စီမံချက်အား ရေးဆွဲ

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	ပေါ် အခြေပြုထားသော ရည်မှန်းချက်များ နှင့် နိုင်ငံအဆင့် ဦးစားပေးမှုများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသော မြေအသုံးချမှုဘက်စုံစီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊	နိုင်ရန် ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန) ▪ နိုင်ငံအဆင့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ စီမံချက်ရေးဆွဲနိုင်ရေး အတွက် တောင်ငူခရိုင်အား ရှေ့ပြေးနမူနာအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၃။	နိုင်ငံအဆင့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ ကော်မရှင် ဖွဲ့စည်းခြင်း၊	▪ ဆက်စပ်ဌာန အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြင်ပကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များ ပါဝင်မှုဖြင့် မြေယာ ခွဲဝေအသုံးချမှု စိစစ်ဆောင်ရွက်ရေး ကော်မတီအား ဖွဲ့စည်းထားခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၄။	မြေသယံဇာတများ ပြောင်းလဲအသုံးချမှုတွင် EIA ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၃၀) ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေအရ မြေသယံဇာတများ ပြောင်းလဲအသုံးချမှု အပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင် နှင့် လူမှုစီးပွားရေးအပေါ် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (Environmental and Social Impact Assessment-ESIA) ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရန် သတ်မှတ်ထားခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန)
၅။	သဲကန္တာရ နှင့် တောင်ပေါ်ဂေဟစနစ်များ နှင့် ပတ်သက်သည့် နားလည်သဘောပေါက်မှုများ မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ရေကြီးခြင်း၊ မြေဆီလွှာတိုက်စားခြင်း အစရှိသော အန္တရာယ်များ အများဆုံးဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် နေရာဒေသများအား ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း၊	▪ ကယ်ဆယ်ရေး နှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဦးစီးဌာနနှင့် ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (United Nations Development Programme - UNDP) တို့ပူးပေါင်း၍ ရခိုင်ပြည်နယ်၏ အန္တရာယ်အမျိုးမျိုး ထိခိုက် ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေ ဆန်းစစ်ချက် (၂၀၁၁) နှင့် ဧရာဝတီ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် ဘေးအန္တရာယ် အမျိုးမျိုး အကြောင်း (၂၀၁၀) တို့အား ပြုစုထုတ်ဝေခြင်း၊ (ကယ်ဆယ်ရေးနှင့်ပြန်လည်နေရာချထားရေးဦးစီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၆။	အပူပိုင်းဒေသတွင် သင့်လျော်သည့် ရေ အရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ်အား အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း၊	ရာချထားရေးဦးစီးဌာန) ■ အပူပိုင်းဒေသ စိမ်းလန်းစိုပြည်ရေးဦးစီးဌာန၏ အဓိက လုပ်ငန်းကြီး (၄) ရပ် အနက် တစ်ခုမှာ အပူပိုင်းဒေသရှိ ရေ အရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါတို့အား ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည် - • ရေကန်ငယ်များ၊ နန်းတားဆည်များ နှင့် လျှို့ဝှက်ဆည် / တစ်ဖက်ယပ်ဆည်များ တည်ဆောက်ခြင်း၊ • မြေအောက်ရေ စနစ်တကျ ထုတ်ယူအသုံးပြုရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ • မြစ်ရေတင်စနစ်တည်ဆောက်ခြင်း၊ • မိုးရေစုကန်များတည်ဆောက်ခြင်း၊ ■ ဂျပန်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးအေဂျင်စီ (Japan International Cooperation Agency-JICA) ၏ အကူအညီဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း အပူပိုင်းဒေသတွင် ရေကို ချွေတာသုံးစွဲစိုက်ပျိုးနိုင်သည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်လာစေရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ■ မြစ်ရေတင် စီမံကိန်းများအတွက် လိုအပ်သည့် မြစ်ရေအသုံးချနိုင်ရန် မြစ်ကြောင်း ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေး ဦးစီးဌာန)
၇။	ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် ထိခိုက်မှုရှိသည့် ဒေသများတွင် အမြဲတမ်းစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ကိုင်မှုအား မြှင့်တင်ခြင်း၊	■ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာမှ အမြဲတမ်း စိုက်ပျိုးခြင်း (Permanent Agriculture) ကို ကျင့်သုံးခြင်း၊ တောင်စောင်း ဒေသများတွင် လှေခါးထစ် လယ်ယာစနစ် စိုက်ပျိုးခြင်းစသည့် မြေယာ ထိန်းသိမ်းသည့် စနစ်များဖြင့် ဂေဟစနစ် တိုးတက်ကောင်းမွန်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		အောင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေး ဦးစီးဌာန) ▪ သီးနှံသစ်တော ရောနှောစိုက်ပျိုးခြင်း နှင့် ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တော တည်ထောင်ခြင်းတို့အား မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

၄-၂-၆။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး နှင့် ငါးလုပ်ငန်း အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု လုပ်ငန်းစီမံချက် (စိုက်ပျိုးရေး နှင့် မွေးမြူရေး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ချိတ်ဆက်ခြင်း)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရ အရေးပါသော နေရာများ နှင့် ထိခိုက်လွယ်သော နေရာများအား လယ်မြေများအဖြစ် ကျူးကျော် ဝင်ရောက်မှု မရှိစေရန် နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးထိခိုက်မှုများ ရှောင်ရှားနိုင်မည့် မြေအသုံးချမှု စီမံချက် ရေးဆွဲရေး အစိတ်အပိုင်း အဖြစ် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ လေ့လာဆန်းစစ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း၊	▪ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် Environmental Performance Assessment (EPA) အား ၂၀၀၈ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တို့ တွင် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများ၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှုများ၊ ဆောင်ရွက်သင့်သည့် လုပ်ငန်းများစသည်တို့ကို လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန) ▪ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံး ပတ်ဝန်းကျင် အခြေပြ အစီရင်ခံစာ (State of Environment Report-SoER) အား UNDP နှင့် UN-Habitat တို့၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ဆက်စပ် ဌာနအဖွဲ့အစည်းများပါဝင်ပြု စုရေးသား လျက်ရှိခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဦးစီးဌာန)
၂။	သစ်တောပြုန်းတီးမှု၊ မြေဆီလွှာ အတန်းအစားကျဆင်းမှု နှင့် ကန္တာရ ဖြစ်ထွန်းမှုတို့ကို ဖြစ်စေသော ရေရှည်တည်တံ့ မခိုင်မြဲနိုင်သည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ နှင့် အခြားမြေ အသုံးချမှုများကို ရပ်တန့်ခြင်း နှင့် တောင်စောင်းများ၌ စိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ် (SALT) ကဲ့သို့သော	▪ မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် သစ်တောပြုန်းတီးမှု၊ မြေဆီလွှာအတန်းအစားကျဆင်းမှု နှင့် ကန္တာရဖြစ်ထွန်းမှုတို့ကို လျှော့ချနိုင်ရေးအတွက် ကျေးရွာသုံးထင်း စိုက်ခင်း၊ တောင်တန်းဒေသ သစ်တောစိုက်ခင်း၊ အခြား သစ်တောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ခြင်း၊ (အပူပိုင်းဒေသစီမံခန့်ခွဲရေးဦးစီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ ဖော်ထုတ်ခြင်း နှင့် ၎င်းနည်းလမ်း များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအဖြစ် သင့်လျော်သော သီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်း စနစ်များကျင့်သုံးခြင်း၊	စိုပြေရေးဦးစီးဌာန)
၃။	မြေဆီလွှာ နှင့် ရေထုညစ်ညမ်းမှု နှင့် အလွန်အကျွံ အသုံးပြုမှုတို့အား တားဆီးနိုင်ရန် ဓာတ်မြေဩဇာ နှင့် ပိုးသတ်ဆေးအသုံးပြုမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းဆီးမှုတို့အား ကြပ်မတ်ခြင်း၊	▪ ပိုးသတ်ဆေးများ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ တင်သွင်းခြင်း၊ သုံးစွဲခြင်းတို့အား ကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး၊ မြေဩဇာအသုံးပြုမှု လျှော့ချနိုင်ရန် Water Management and Soil Management များ စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန) ▪ သဘာဝသယံဇာတများအား ထိခိုက်ပျက်စီးစေသော ပိုးသတ်ဆေးများ၊ ဓာတ်မြေဩဇာများ အသုံးပြုမှုနှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းဆီးခြင်းများအား ရှောင်ကြဉ်ရန် ပညာပေးဟောပြောခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၄။	ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ အမိန့်၊ နည်းဥပဒေများ နှင့် ညွှန်ကြားချက်များ လိုက်နာနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ ကမ်းခြေစောင့်တပ်ဖွဲ့များ၊ တပ်မတော်ရေ၊ မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၊ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ထိန်းသိမ်းကြပ်မတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၅။	ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ငါးထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ ရေချိုငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ၊ ရေငန်ငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ၊ ညွှန်ကြားချက်များ၊ အမိန့်များ၊ တားမြစ်ချက်များ ထုတ်ပြန်၍ ဆက်စပ်ဌာန အဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ငါးဖမ်းဆီးခြင်းအား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ ဂေဟစနစ်အား ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်း မဖြစ်စေသော ငါးဖမ်းနည်းလမ်းများအား အသုံးပြုရေး ဟောပြောပို့ချခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၆။	စဉ်ဆက်မပြတ်သော စားနပ်ရိက္ခာ ထုတ်လုပ်ခြင်းအတွက် တောင်သူ လယ်သမား	▪ Farmer Channel TV နှင့် အပတ်စဉ်ထုတ် The Farmer Journal တို့မှတစ်ဆင့်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	များ အချင်းချင်း နည်းပညာ ဖြန့်ဖြူး ဖလှယ်သည့် လုပ်ငန်းများအား ပံ့ပိုး ခြင်း၊	စံပြတောင်သူများ၏ နည်းပညာများအား ဖြန့်ဝေခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန)
၇။	လယ်၊ ယာမြေ အသစ်များ ဖော်ထုတ်ပြီး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းထက် လက်ရှိ လယ်၊ ယာမြေများမှ ထုတ် လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လယ်ယာ စိုက် ပျိုးရေး ကုန်ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ရန် တွန်းအား ပေးခြင်း၊	▪ Land reform ပြုလုပ်ပြီး အရည်အသွေးနှင့် အထွက်နှုန်း ကောင်းမွန်သည့် မျိုးကောင်း မျိုးသန့်မျိုးစေ့များကို စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် တစ်ဧက ထွက်နှုန်း တိုးတက်စေရန် ဆောင် ရွက်ခြင်း၊ သီးထပ်စွမ်းအား (Cropping Index) ရာခိုင်နှုန်း တိုးမြှင့်ရန် ဆောင်ရွက် ခြင်း နှင့် ဈေးကွက်ဝင် သီးနှံများ စိုက်ပျိုး ခြင်းဖြင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ကုန်ထုတ် လုပ်မှု မြှင့်တင်ရန် တွန်းအားပေး ဆောင် ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန) ▪ သြစတြေးလျနိုင်ငံ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စိုက် ပျိုးရေးသုတေသန ဗဟိုဌာနနှင့်ပူးပေါင်း၍ မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း အပူပိုင်းဒေသ နှင့် ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေရန် နှင့် စားနပ်ရိက္ခာ ဖူလုံမှုရှိစေရန်အတွက် စိုက် ပျိုးရေးသုတေသန ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ် ငန်းများတွင် တောင်သူ လယ်သမားများ ကိုယ်တိုင် ပါဝင်ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်နိုင်စေ ရန် နှင့် ထိရောက်သော တောင်သူလယ်သ မား ပညာပေးရေး မဟာဗျူဟာများ ချမှတ် နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေး သုတေသနဦးစီးဌာန)
၈။	သဘာဝမြေဩဇာသုံး စိုက်ပျိုးရေးအား မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ထောက်ခံချက် ထုတ် ပေးရေးတို့အတွက် နိုင်ငံအဆင့် စံ သတ်မှတ်ချက် ပြုလုပ်ခြင်း၊	▪ မြန်မာ့ သဘာဝမြေဩဇာ စံချိန်စံညွှန်းအား ရေးဆွဲပြီး ဖြစ်ပြီး၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အတည်ပြုချက်ရရှိရန် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန)
၉။	စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာနရှိ အမျိုးသားသစ်စေ့ နှင့် မျိုးစေ့ဘဏ်တို့ တွင် အထောက်အကူပြုပစ္စည်းများ နှင့်	▪ JICA ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့် မျိုးစေ့သို လှောင်ခန်းသုံး၊ ဓာတ်ခွဲခန်းသုံး နှင့် ကွင်း ဆင်း လုပ်ငန်းသုံး အထောက်အကူပြု

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	အဖွဲ့အစည်းစွမ်းဆောင်ရည်တို့အား မြှင့်တင်ခြင်း၊	ပစ္စည်းများအား မွမ်းမံခြင်း၊ အသစ်ဝယ်ယူခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေး သုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ မျိုးစေ့ဘဏ်ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အား မြှင့်တင်ခြင်းအဖြစ် အပင်မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းနှင့် အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းအား နှစ်စဉ် ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ အပင်မျိုးရိုး ဗီဇအရင်းအမြစ် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း နှင့် အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်ပသင်တန်းများအား စေလွှတ်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားမျိုးစေ့ဘဏ် နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ ပူးပေါင်းသုတေသနလုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ အရ ဝေးလံ ခေါင်းပါးသော တောင်ပေါ်ဒေသများ အပါအဝင် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ ဒေသသီးနှံမျိုးများ နှင့် သီးနှံမျိုးရိုင်းများအား လေ့လာစုဆောင်း၍ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ မျိုးစေ့ဘဏ်တွင် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းထားသောမျိုးများအား နော်ဝေနိုင်ငံရှိ ကမ္ဘာ့မျိုးစေ့ဘဏ် နှင့် ကိုးရီးယားနိုင်ငံမျိုးဗီဇဘဏ်တို့တွင် ပွားများကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အပင်မျိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ၏ ဗီဇစရိုက်လက္ခဏာများ နှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအတွက် အကျိုးရှိ အသုံးပြုနိုင်မည့် မျိုးရိုးဗီဇများ ပါ /မပါ လေ့လာအကဲဖြတ်၍ သီးနှံမျိုး မွေးမြူရေး လုပ်ငန်းများတွင် တိုးမြှင့် အသုံးပြုနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ လက်ရှိဆောင်ရွက်လျက်ရှိသောလုပ်ငန်းများတွင် ဒေသ ယာစပါးမျိုးများ၊ ပဲပုပ်မျိုးများအား အကဲဖြတ်လေ့လာ သုတေသနပြု၍ အ

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		လားအလာကောင်းသော မျိုးများရွေးချယ်ခြင်း နှင့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ တောင်သူလယ်သမားများ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော ဒေသစပါးမျိုးများအား စုဆောင်းပွားများ၍ အထွက်နှုန်း နှင့် ရောဂါပိုးမွှားဒဏ်ခံနိုင်ရည်ရှိမှုကို တောင်သူလယ်သမားများ ကိုယ်တိုင်ပါဝင် မျိုးရွေးချယ်ခြင်း နည်းလမ်းအသုံးပြုဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန) ▪ သီးနှံအရည်အသွေး၊ အထွက်နှုန်း နှင့် ရာသီဥတုဆိုးဝါးမှုဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိစေရန်အတွက် မျိုးဗီဇမြှင့်တင်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန)
၁၀။	အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ် (PGR) ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအပေါ် လူထုသိမြင်နိုးကြားမှု မြင့်မားလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ နိုင်ငံအနှံ့တွင် ပရဆေးဥယျာဉ် (၉) ခု တည်ထောင်၍ ဆေးဖက်ဝင် အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် လူထုသိမြင် နိုးကြားမှုမြှင့်တင်ခြင်း၊ (တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန) ▪ ရုပ်မြင်သံကြား အစီအစဉ်များနှင့် အပတ်စဉ်ထုတ်စာစောင်များတွင် ပြည်သူလူထုအတွင်း အပင်မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များ၏ အရေးပါပုံကို နားလည်သဘောပေါက်ပြီး ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းတွင်ပူးပေါင်းပါဝင်စေရန် ပညာပေးခြင်း၊ အပင်မျိုးဗီဇအရင်းအမြစ် (PGR) ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအပေါ် လူထုသိမြင်နိုးကြားမှု မြင့်မားလာစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အပင်မျိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ အမျိုးသား သတင်းအချက်အလက် ဖြန့်ဝေပေးရေး ကွန်ရက်စနစ် (National Information Sharing Mechanism on the Implementation

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		of Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture NISM-GPA, www.pgrfa.org/gpa/mmr/mmrwelcomeil.html) တွင် ပြည်သူလူထုအတွင်း အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ၏ အရေးပါပုံကို နားလည်သဘောပေါက်ပြီး ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းတွင် ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက်လာနိုင်စေရန် ပညာပေးခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာန)

BOX ၅။ မြန်မာ့ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန နှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (Wildlife Conservation Society-WCS) တို့သည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေး ရင်းနှီး

မြှုပ်နှံမှု ရေရှည်မျှော်မှန်းချက်အား ပူးပေါင်းရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ အစိုးရဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၊ တက္ကသိုလ်များ၊ ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူ (၉၅) ဦးကို သတ်မှတ်ထားသော မေးခွန်းပုံစံများအား အသုံးပြု၍ မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖြေကြားချက်များကို ဆန်းစစ်၍ မြန်မာ့ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရေရှည် မျှော်မှန်းချက် (Myanmar Biodiversity Conservation Investment Vision - MBCIV) ကို ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပါသည်။

အောက်ဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်-

(က) ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ မူဝါဒ၊ လူမှုစီးပွားရေး

နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအား ဆန်းစစ်ခြင်း၊

- (ခ) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ကျရောက်နေသော အန္တရာယ်များအား ဦးစားပေးအဆင့် သတ်မှတ်ခြင်း နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးခြင်းကို ဖြစ်စေသည့် အကြောင်းရင်းများအား ဆန်းစစ်ခြင်း၊
- (ဂ) ရာသီဥတု ပြောင်းလဲလာမှု လျော့နည်းသက်သာစေရေး နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးတို့အပေါ် သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း ရလဒ်များအား ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မဟာဗျူဟာများနှင့် ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများအား ဆန်းစစ်ရာတွင် ထည့်သွင်းခြင်း၊
- (ဃ) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရန်ပုံငွေများ ကျခံသုံးစွဲလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံရှိ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ အခြားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဖောင်ဒေးရှင်းများ အပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကျခံသုံးစွဲမှု ပုံစံအား လေ့လာဖော်ထုတ်ခြင်း၊
- (င) ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပါဝင်မှုဖြင့် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ အပေါ်အများမှ လက်ခံသည့် သဘောတူညီချက် နှင့် ဘုံမျှော်မှန်းချက်တို့အား သတ်မှတ်ခြင်း၊ နှင့်
- (စ) မြန်မာ့ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအခွင့်အလမ်းများ (၂၀၀၅) (Myanmar: Investment Opportunities for Biodiversity Conservation 2005) ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းအဖြစ် မြန်မာ့ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရေရှည် မျှော်မှန်းချက် (MBCIV) အား ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခြင်း။

MBCIV အား ရေးဆွဲထုတ်ဝေခြင်းသည် နိုင်ငံအဆင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာနှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက် ((National Biodiversity Strategies and Action Plan - NBSAP) အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းတို့ကို အထောက်အကူပြုပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝ နယ်မြေစနစ် မြှင့်တင်ခြင်းကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။

၄-၂-၇။ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသော သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်း လုပ်ငန်း စီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	ဟိုတယ် နှင့် ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်း ဝန်ကြီးဌာန နှင့် အခြားဆက်စပ်ဝန်ကြီးဌာနများမှ ပြုလုပ်သော ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ သင်တန်းများတွင် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သိမြင်နိုးကြားမှု နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပညာပေးမှုများအား သင်ရိုးများတွင် ထည့်သွင်းခြင်း။	- ပြုလုပ်သော ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဆိုင်ရာ သင်တန်းများတွင် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သိမြင်နိုးကြားမှု နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပညာပေးမှုများအား ထည့်သွင်းပို့ချခြင်း။ (ဟိုတယ်နှင့်ခရီးသွား ညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန) - ခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ သင်တန်းများ တွင် သဘာဝအခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဘာသာရပ်အား ပို့ချခြင်း။ (သစ်တောဦးစီးဌာန)
၂။	ဒေသခံပြည်သူများအတွက် သဘာဝ အခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒအား ရေးဆွဲခြင်း။	- Myanmar Tourism Master Plan (၂၀၁၃-၂၀) တွင် သဘာဝအခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးရေး ထည့်သွင်း ထားခြင်း။ (ဟိုတယ်နှင့်ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်းဝန်ကြီးဌာန) - မဲခေါင်ဒေသခွဲ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဗဟိုဌာန (GMS-Environment Operations Center (EOC)) မှ အောက်ဖော်ပြပါများအတွက် Concept Note များ ရေးဆွဲလျက်ရှိခြင်း - Preparation of an Ecotourism Development Strategy for Protected Areas - Preparation of a Regulation on the Distribution of Ecotourism Benefits
၃။	သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးအား အထောက်အကူပြုမှု သေချာစေရန် သဘာဝ အခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် လိုအပ်ချက်များ နှင့် အဓိက သော့	ဌာနတွင်းသင်တန်းများပြုလုပ်၍ သဘာဝအခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများ၏ သိမြင်နိုးကြားမှု မြှင့်တင်ခြင်း။ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	ချက်များအား နားလည်သဘောပေါက် စေရန် သစ်တောဦးစီးဌာနမှ ဝန်ထမ်းများအား သင်တန်းများပို့ချခြင်း၊	
၄။	ခရီးသွားဧည့်လမ်းညွှန်များအား သဘာဝအခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် သဘာဝနယ်မြေများ၏ ဥပဒေများ နှင့် ညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ သဘာဝနယ်မြေများတွင် လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအား ခရီးသွားလုပ်ငန်းများအား အသိပေးအကြောင်းကြားခြင်း၊ (သစ်တောဦးစီးဌာန)

၄-၂-စ။ ပတ်ဝန်းကျင် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ဇီဝ လုံခြုံမှု လုပ်ငန်းစီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	ပတ်ဝန်းကျင်အရည်အသွေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ဇီဝ လုံခြုံမှု တို့အတွက် အထူးလုပ်ငန်း အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊	▪ ဇီဝလုံခြုံမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ GMO ဟုတ်မဟုတ် စစ်ဆေးခြင်း၊ Non GMO Certificate ထုတ်ပေးခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန) ▪ ဌာနတွင်းမွမ်းမံသင်တန်းများ၊ မွေးမြူရေးသင်တန်းများတွင် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် အရည်အသွေးမပျက်စီးရေး၊ ဇီဝလုံခြုံမှု ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ထည့်သွင်း ပို့ချခြင်း၊ (ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန)
၂။	မြန်မာ့ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဖွဲ့စည်းမှုကြမ်းအား ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊	▪ မြန်မာ့ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေအား ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၃၀) ရက် နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ (ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့)
၃။	အခြားသော အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး နိုင်ငံအဆင့် လေထုအရည်အသွေး စံသတ်မှတ်ချက်များ သတ်မှတ်ခြင်း၊	▪ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်း ရေးဆွဲခြင်း ပထမအဆင့်အနေဖြင့် စက်မှုစွန့်ပစ်ရေ စံချိန်စံညွှန်းအား ရေးဆွဲခြင်း၊ (သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဝန်ကြီးဌာန)
၄။	လေထုညစ်ညမ်းမှု တိုင်းတာရေး ဒေသများ သတ်မှတ်ခြင်း၊	▪ ရန်ကုန်မြို့တွင် တိုင်းတာရေးစခန်း အချို့ တည်ထောင်၍ လေထုညစ်ညမ်းမှုအား တိုင်းတာခြင်း၊ (ရန်ကုန်မြို့တော်စည်ပင်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		သာယာရေး ကော်မတီ)
၅။	စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စွန့်ပစ်ခြင်း နှင့် စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်းတို့တွင် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအား မြှင့်တင်ရန်ပညာ ပေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	- ရန်ကုန်မြို့တွင် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စွန့်ပစ်ခြင်း ပညာပေးလုပ်ငန်းများအား ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှစ၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရန်ကုန်မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ) - ပလတ်စတစ်အိတ် လျှော့ချသုံးစွဲရေးပညာပေး အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရန်ကုန် နှင့်မန္တလေးမြို့တော် စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ)
၆။	စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအတွက် စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များ နှင့် သန့်စင်မှု နည်းလမ်းများအား (အထူးသဖြင့်မြို့ကြီးများတွင်) တိုးတက်အောင်ပြုလုပ်ခြင်း၊	မြို့ကြီးများတွင် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအတွက် စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များ နှင့် သန့်စင်မှု နည်းလမ်းများ တိုးတက် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အမှိုက်သိမ်း စနစ်တွင် ပုဂ္ဂလိက အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်မှု မြှင့်တင်ခြင်း၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများဆိုင်ရာ လူထုပညာပေးခြင်း တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (ရန်ကုန် နှင့်မန္တလေး မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ)
၇။	လျှော့ချသုံးစွဲခြင်း၊ ပြန်လည်သုံးစွဲခြင်း နှင့် ဆွေးမြေ့စေခြင်းတို့ပါဝင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သင့်တင့်မျှတသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား မြှင့်တင်ရန် အများပြည်သူအား ပညာပေးခြင်း၊	စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများမှ Recycle စက်ရုံများအတွက် ကုန်ကြမ်းအဖြစ်အသုံးပြုနိုင်ရေး ပညာပေးခြင်း၊ Recycle စက်ရုံများအတွက် စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများမှ ၂၀၁၂-၁၃ တွင် ကုန်ကြမ်း (၇၃) တန် နှင့် ၂၀၁၃-၁၄ (ဒီဇင်ဘာလအထိ) တွင် ကုန်ကြမ်း (၅၂) တန် ပံ့ပိုးနိုင်ခြင်း၊ (ရန်ကုန်မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေး ကော်မတီ)
၈။	ရေအရည်အသွေး စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	- ဆည်/တာတမံများနှင့် အဓိက မြစ်ကြီးများတွင် ရေအရည်အသွေးအား ဆန်းစစ်ခြင်း၊ (ဆည်မြောင်းဦးစီးဌာန) - သောက်သုံးရေများ၏ အရည်အသွေးအား စစ်ဆေးခြင်း နှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ (ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန) - ရေတွင်းတူးဖော်ခြင်းအတွက် ထောက်ခံ

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		ချက်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ပုဂ္ဂလိက နှင့် စက်မှု လုပ်ငန်းများရှိ ရေတွင်းများ၏ ရေအရည် အသွေးအား စစ်ဆေးခြင်း၊ (ကျန်းမာရေး ဝန်ကြီးဌာန) ▪ သတ္တုတွင်းများကြောင့် မြစ်ရေ ညစ်ညမ်းမှု မဖြစ်ပေါ်စေရေး ကြပ်မတ်ခြင်း၊ (သတ္တု တွင်းဝန်ကြီးဌာန) ▪ မြို့ပြ ညစ်ညမ်းမှု စွန့်ပစ်ခြင်းအား ကြီး ကြပ်ခြင်း၊ (ရန်ကုန်မြို့တော်စည်ပင်သာ ယာရေး ကော်မတီ) ▪ စက်မှုလုပ်ငန်းများမှ ထွက်သော ညစ်ညမ်း ရေများအား ပြန်လည် သန့်စင်ခြင်းအား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ (စက်မှုဝန်ကြီးဌာန) ▪ အဓိကမြစ်များ၏ မြစ်ရေ အရည်အသွေး အား စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ (ပို့ဆောင်ရေးဝန် ကြီးဌာန)
၉။	ဆွေးမြည့်ရန် မလွယ်သော အော်ဂင်းနစ် အညစ်အကြေးများ (Persistence Organic Pollutants-POPs) နှင့် ပတ် သက်၍ အများပြည်သူ သိမြင်နိုးကြားမှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	▪ ဆွေးမြည့်ရန် မလွယ်ကူသော အော်ဂင်းနစ် အညစ်အကြေးများ (POPs) နှင့် စပ် လျဉ်း၍ ပိုးသတ်ဆေး သုံးစွဲမှုများ လျော့ချ ရန် Integrated Pest Management (IPM) စနစ်များ ကျင့်သုံးခြင်း၊ ပိုးမွှားနှင့် ရောဂါဒဏ် ခံနိုင်ရည်ရှိသည့် မျိုးများ ထုတ်လုပ်စိုက်ပျိုးခြင်းတို့အား ပညာပေး ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန)
၁၀။	၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ရေ အရင်းအမြစ်များ နှင့် မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေအား အာဏာသက် ရောက်စေခြင်း၊	▪ ရေအရင်းအမြစ်များ နှင့် မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေကျင့်သုံးမှုအား အ ထောက်အကူပြုစေရန် နည်းဥပဒေအား ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ အမိန့်၊ ညွှန်ကြားချက် နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကို ထုတ်ပြန်ကျင့်သုံးခြင်း၊ (ရေအရင်းအ မြစ်နှင့်မြစ်ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန)
၁၁။	အာဆီယံနိုင်ငံများနှင့် မြစ်ရေ အရည်	▪ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မှစတင်၍ ဧရာဝတီနှင့် ချင်း

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
	အသွေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊	တွင်းမြစ်တစ်လျှောက် စခန်း (၅၂) နေရာ သတ်မှတ်ပြီး မြစ်ရေ အရည်အသွေး အား နှစ်စဉ် ဖေဖော်ဝါရီ နှင့် မတ်လ အတွင်း ပုံမှန် တိုင်းတာ၍ သတင်း အချက်အလက် များ ဖလှယ်ခြင်း၊ (ရေအရင်းအမြစ်နှင့်မြစ် ချောင်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန)
၁၂။	ဇီဝလုံခြုံမှု ဥပဒေ ထုတ်ပြန်နိုင်ရန် အား ပေးတိုက်တွန်းခြင်း၊	■ ဇီဝလုံခြုံမှု ဥပဒေအား တတိယမူကြမ်း အထိ ရေးဆွဲထားပြီး လက်ရှိအခြေအနေ နှင့် ကိုက်ညီစေရန် ဆက်စပ်ဌာနများ၏ အကြံပြု ဆွေးနွေးမှုများဖြင့် ထပ်မံပြင်ဆင် ပြီး အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေး ဆောင်ရွက် ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းဦး စီးဌာန)
၁၃။	ဇီဝလုံခြုံမှု နှင့် အစားအစာ ဘေးကင်း မှုတို့ကို အများပြည်သူ သိရှိနားလည်စေ ရန် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊	■ မြန်မာ့ရုပ်မြင်သံကြားမှ ဇီဝလုံခြုံမှု နှင့် အစားအစာ ဘေးကင်းမှုဆိုင်ရာ Public Talk ပြုလုပ်ခြင်း၊ (စိုက်ပျိုးရေးဦးစီးဌာန)

၄-၂-၉။ ဓာတ်သတ္တု အရင်းအမြစ် ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းအတွက် ရေရှည်တည်တံ့ ခိုင်မြဲစေ သော စီမံ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစီမံချက်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
၁။	စူးစမ်းရှာဖွေသော လုပ်ငန်းများတွင် ပတ် ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထိခိုက်မှု လေ့လာဆန်း စစ်ခြင်း (EIA) အား ထည့်သွင်းခြင်း၊	■ စူးစမ်းရှာဖွေသော လုပ်ငန်းများအပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်မည့် အစီအစဉ်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှု ဘဝ နှင့် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်မှုဆန်းစစ် ခြင်းတို့အား ထည့်သွင်းစေခြင်း၊ (သတ္တု တွင်းဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်း ရေးဦးစီးဌာန)
၂။	ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် နေရာ ဒေသများတွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း နှင့် မူလအနေ အထား ပြန်လည် ရောက်ရှိရန်တို့ အတွက် ရှေ့ပြေး စီမံကိန်းများ ဆောင် ရွက်ခြင်း၊	■ မြစ်ကမ်းပါးအနီးတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း အား ရေအရင်းအမြစ် နှင့် မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ/နည်းဥပဒေတို့နှင့်အ ညီ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီး ဌာန၊(ရေအရင်းအမြစ် နှင့် မြစ်ချောင်းများ

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဦးစီးဌာန) ▪ သတ္တုတွင်း ဘေးအန္တရာယ် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သတ္တုတွင်း ဝန်ကြီးဌာန) ▪ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်သည့် နေရာများတွင် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်း၊ ပြန်လည် ထူထောင်ခြင်း၊ မူလအနေအထား ပြန်လည် ရောက်ရှိခြင်းဆိုင်ရာ ရှေ့ပြေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန) ▪ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ခွင့် လျှောက်ထားရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုဘဝနှင့် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ သတ္တုတွင်း ပိတ်သိမ်းမည့် အစီအမံများအား ထည့်သွင်းစေခြင်း၊ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန)
၃။	ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်တူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းများတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများ အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊	▪ နည်းပညာဆိုင်ရာ အဆင့်မြှင့်တင်ရန် ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန)
၄။	ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအား တာဝန် ပေးခြင်း၊	▪ ဓာတ်သတ္တုသန့်စင်/ကျိုချက်/ဆင့်တက်ပြုပြင်သည့် စက်ရုံများတွင် စွန့်ပစ်အရည်များ စနစ်တကျစွန့်ပစ်ခြင်း၊ ပြင်ပ နှင့် လေထုသို့ မပျံ့လွင့်စေရန် ဆောင်ရွက်ရန် ပညာပေးခြင်း၊ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ စစ်ဆေးကြပ်မတ်ခြင်း၊ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန)
၅။	အစိုင်အခဲစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းအတွက် သင့်လျော်သော နေရာဒေသများအား သတ်မှတ်ခြင်း၊	▪ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်မည့် အစီအစဉ်တွင် အစိုင်အခဲ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ သတ်မှတ်နေရာတွင် စွန့်ပစ်ရေးအတွက် အစီအမံများအား ထည့်သွင်းခြင်း၊ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာန) ▪ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်မည့် လုပ်ငန်းများ အဆိုပြုလွှာများတွင် ပတ်ဝန်းကျင် နှင့်

စဉ်	NBSAP ပါ လုပ်ငန်းများ	အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု (ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနအဖွဲ့အစည်း)
		လူမှုစီးပွားရေးအပေါ် ထိခိုက်မှု ဆန်းစစ် ချက်များအပေါ် အစိုင်အခဲ စွန့်ပစ်ပစ္စည်း များဆိုင်ရာ အစီအမံများအား ထည့်သွင်း ဖော်ပြစေခြင်း၊ (ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်း ရေးဦးစီးဌာန)

Box ၆။ သတ်ဖြတ်သူအဖြစ်မှ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်သူအဖြစ်သို့

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်းတွင် ဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ပညာပေးခြင်းတို့သည် အဓိကလုပ်ငန်းများဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေစိုးမိုးရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုတည်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းရေးတွင် လုံလောက်မှုမရှိသည့်အတွက် ပညာပေးလုပ်ငန်းများကိုပါ အားပြည့်ဆောင်ရွက်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပညာပေး

လုပ်ငန်းသည် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ထိန်းသိမ်းရေးအပေါ် သိမြင်နိုးကြားမှုအား မြင့်မားလာစေသော်လည်း ၎င်းတို့၏ အလေ့အထကို ပြောင်းလဲ စေရန်

ခက်ခဲသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှု နည်းပါးစေသည့် အသက်မွေးလုပ်ငန်းများ ဖြည့်စွက် ပံ့ပိုးပေး

ခြင်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းရေး အောင်မြင် နိုင်သည်ကို လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။

တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် ကောင်ရေ (၄၀၀) အောက်တွင်သာ ကျန်ရှိပြီး၊ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မည့် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင် နေရသည်ဟု သတ်မှတ်ခြင်း ခံထားရသည့် ရေညောင်နှုတ်ပိုင်းငှက် (Spoon-billed Sandpiper - SBS) သည် မြန်မာနိုင်ငံ တောင်ပိုင်းရှိ မုတ္တမ ပင်လယ်ကွေ့တွင် နှစ်စဉ်ဆောင်းခိုလေ့ရှိပါသည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးအသင်း (BANCA) မှ SBS ကျက်စားရာနေရာများတွင် ဒေသအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ ငှက်မုဆိုးများနှင့် တွေ့ဆုံ၍ အကြံပြုဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ကာ အခြားသော အသက်မွေးလုပ်ငန်းများ (တံငါလုပ်ငန်း၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး) များ ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် ငှက်ဖမ်းဆီးခြင်းအား စွန့်လွှတ်ရန် သဘောတူညီမှုများ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ကျန်ဒေသခံများကို ပညာပေး

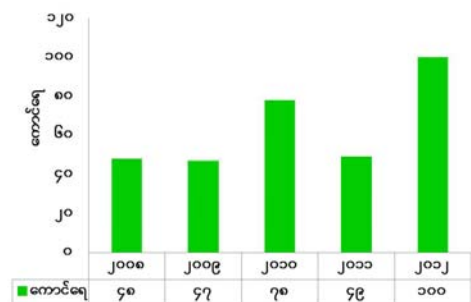

စည်းရုံးခြင်းများပြုလုပ် ခဲ့သည်။

လေ့လာမှုများအရ ငှက်ဖမ်းဆီးခြင်းများ ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး ငှက်မုဆိုးများမှာ အခြားသော အသက်မွေးလုပ်ငန်းများအား ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ငှက်ကောင်ကျက်စားမှုမှာလည်း တိုးပွားလျက်ရှိပါသည်။ ထိရောက်သောထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအား

ဥပဒေစိုးမိုးမှု၊ ပညာပေးမှုနှင့် လူမှုဘဝမြှင့်တင်မှုတို့ဖြင့် အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ကြောင်း ပြသခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သဘာဝအခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် ငှက်ကြည့်ခြင်းတို့တွင် ဒေသခံများအား ငှက်မျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံ၊ ဗဟုသုတတို့ဖြင့် ဧည့်လမ်းညွှန်များအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမည်ဆိုပါက ငှက်မုဆိုးများအား ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်သူများအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

အခန်း ၅။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား အခြားသော ဆက်စပ် ကဏ္ဍများတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံသည် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုလျှော့ချရေး၊ ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင် ပြည့်မီရေး၊ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တည်ငြိမ်ရေး ဟန်ချက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ရေးတို့တွင် စိန်ခေါ်မှု အများအပြားနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေး အခြေအနေ တိုးတက် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တိုးမြှင့်လာသည့် အခြေအနေတွင် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တည်ငြိမ်ရေး ဟန်ချက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်မှုအား ပိုမိုအားထုတ်ရလျက် ရှိပါသည်။

အခြားသော နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအား ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရာတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တည်ငြိမ်မှုကို လျစ်လျူရှုခဲ့ခြင်းကြောင့် တန်ဖိုးကြီးမားစွာ ပြန်လည် ပေးဆပ်ရသည့် ဖြစ်ရပ်များကို သင်ခန်းစာယူပြီး မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဟန်ချက်ညီစွာ ဆောင်ရွက်ရေးကို အလေးပေးလျက်ရှိပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဟန်ချက်ညီစွာ ဆောင်ရွက်ရေးကို နိုင်ငံအဆင့် မူဝါဒ၊ မဟာဗျူဟာ နှင့် လုပ်ငန်းစီမံချက်များတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် စီးပွားရေး နှင့် လူမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု မူဘောင် (Framework for Economic and Social Reforms-FESR) အား ရေးဆွဲ ကျင့်သုံးလျက်ရှိပါသည်။ ထို့သို့ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကမ္ဘာ့အဆင့်၊ ဒေသအဆင့် နှင့် နိုင်ငံအဆင့် မဟာဗျူဟာများဖြစ်သည့် ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်မှန်းချက် (Millennium Development Goals-MDGs) ၊ အမျိုးသား ဘက်စုံ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံချက် (National Comprehensive Development Plan-NCDP) နှင့် အာဆီယံ လူမှုရေး-ယဉ်ကျေးမှု အသိုက်အဝန်း အခြေပြ မြေပုံ (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint-ASCC) တို့ နှင့် ဆက်စပ်ထားပြီး ၎င်းမဟာဗျူဟာများသည် စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် တည်ငြိမ်ရေးတို့ကို အလေးပေးထားပါသည်။

၅-၁။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ပတ်ဝန်းကျင် နှင့် သစ်တောကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒ၏ ပဓါနကျသော အချက်(၆) ချက်အနက် တစ်ချက်မှာရေ၊ မြေ၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်၊ ဇီဝမျိုးစုံနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကရည်မှန်းချက်မှာ အမျိုးသားဥယျာဉ်များ၊ သဘာဝကြိုးဝိုင်းများနှင့် ဘေးမဲ့တောများဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုတည်ထောင်၍ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ခိုင်မာစေရေးအတွက် တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာနသည် သစ်တောကဏ္ဍဆိုင်ရာ နိုင်ငံအဆင့် အစီအစဉ်အဖြစ် အမျိုးသားသစ်တောကဏ္ဍ နှစ် (၃၀) ပင်မစီမံကိန်း (၂၀၀၁-၀၂ မှ ၂၀၃၀-၃၁ အထိ) ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းခြင်းအား အခန်း တစ်ခန်းအဖြစ် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အမျိုးသား သစ်တောကဏ္ဍ ပင်မစီမံကိန်းအရ သဘာဝနယ်မြေ တည်ထောင်ခြင်းရည်မှန်းချက်ကို မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒပါ ရည်မှန်းချက် ၏ (၂) ဆ ဖြစ်သည့် နိုင်ငံဧရိယာ၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအား သဘာဝနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် တိုးချဲ့ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသား သစ်တောကဏ္ဍပင်မ စီမံကိန်းအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအဖြစ် ခရိုင်သစ်တောအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံချက်များအား ရေးဆွဲကြရပြီး၊ ၎င်းတွင် သဘာဝနယ်မြေအလုပ်တိုက်နယ်အား ထည့်သွင်းရပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေ (၂၀၁၂) သည် ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် စီမံချက်ရေးဆွဲရာတွင် ဂေဟစနစ်များနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲလုံခြုံမှုအတွက် ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာ အဓိက ကျောရိုးဖြစ်ပါသည်။

၅-၂။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်ရာတွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့်ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာနသည့် အပင် မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ထိခိုက်စေနိုင်သော အန္တရာယ်များမှ ကြိုတင် ကာကွယ်နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ ကျင့်သုံးစေခြင်းစသည့် လုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

အပင်မျိုးရိုး ဗီဇအရင်းအမြစ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် မျိုးစေ့ဘဏ်အား ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်မှ စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး၊ အပင်မျိုးရိုး ဗီဇအရင်းအမြစ်များကို နိုင်ငံ၏ဒေသအနှံ့အပြားသို့ သွားရောက် လေ့လာစုဆောင်း၍ ကာကွယ် ထိန်း

သိမ်းလျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလအထိ အပင်မျိုးစိတ် စုစုပေါင်း ၂၄ မျိုး ၏ ဗီဇကွဲမျိုး (Accessions) စုစုပေါင်း (၁၁,၉၁၆) မျိုးကို အအေးခန်းအတွင်း သိုလှောင် ထိန်းသိမ်းထားရှိပြီး၊ သီးနှံမျိုးကွဲပေါင်း(၁၁၂) မျိုး၏ လက္ခဏာရပ်များ (Passport Data) များကို မှတ်ပုံတင်ထားရှိပါသည်။ ထို့အတူ သီးနှံမျိုးကွဲပေါင်း၂၂ မျိုး၏ (Accessions) စုစုပေါင်း(၉,၆၀၉) ၏ အရည်အချင်းလက္ခဏာမှတ်တမ်း (Characterization data) များ ကို မှတ်တမ်းတင်ထိန်းသိမ်းထားရှိပါသည်။

စားနပ်ရိက္ခာ နှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် မျိုးစေ့ဘဏ်ရှိ အပင်မျိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များအား သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း၊ အပင်မျိုးသစ် မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများတွင် အသုံးချဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်တွင်းပြည်ပ အဖွဲ့အစည်းများသို့ စံချမှတ်ထားသည့် မျိုးဖလှယ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်(Standard Material Transfer Agreement, SMTA) အသုံးပြု၍ ဖြန့်ဝေပေးလျက်ရှိရာ ယနေ့အထိ သီးနှံဗီဇမျိုး ကွဲပေါင်း (၁၇,၁၈၃) အား ဖြန့်ဝေပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ အပင် မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များအား ရယူအသုံးချခြင်းမှ ရရှိလာသည့် အကျိုးအမြတ်များအား အကျိုးတူမျှဝေသွားနိုင်မည့် နည်းလမ်းများအား ပြုစုဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

မျိုးစေ့ဘဏ်တွင် ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းထားရှိသည့် သီးနှံမျိုးများအနက် စပါး၊ စပါးရိုင်း၊ ထောပတ်ပဲနှင့် ငှက်ပျောမျိုးများအား လုံခြုံစိတ်ချမှုရှိစေရန်အတွက် ပွားများ၍ နော်ဝေနိုင်ငံရှိ ကမ္ဘာ့မျိုးစေ့ဘဏ်(Global Seed Vault, Norway)၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆန်စပါး သုတေသနဌာန၊ မျိုးစေ့ဘဏ်(International Rice Research Institute, IRRI Gene Bank)၊ ကိုရီးယားသမ္မတနိုင်ငံ မျိုးဗီဇဘဏ် (RDA Gene Bank)၊ ကိုလံဘီယာနိုင်ငံရှိ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအပူပိုင်းဒေသ စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဌာန (CIAT, Colombia) တို့တွင် ထိန်းသိမ်းထားရှိခြင်းများ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အပင်မျိုးရိုးဗီဇ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းရပ်များအား အများပြည်သူ ပိုမိုသိရှိ နားလည်လာပြီး ပါဝင်ဆောင်ရွက် လာနိုင်စေရန်အတွက် FAO နှင့် ပူးပေါင်း၍ အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ အမျိုးသားသတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ဝေပေးရေး ကွန်ယက်စနစ်ထူထောင်ခြင်း (National Information Sharing Mechanism on the Implementation of Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture NISM-GPA, www.pgrfa.org/gpa/mmr/mmrwelcomeil.html)၊ တောင်သူလယ်သမားရုပ်သံလိုင်း (Farmers' Channel)၊ တောင်သူလယ်သမားဂျာနယ် (Farmer's

Journal) နှင့် လယ်ယာစီးပွားဌာနမှလည်း သတင်း၊ မီဒီယာများအသုံးပြု၍ အသိပညာ ပေးခြင်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ထို့အပြင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် ထိခိုက်စေနိုင် သည့် အန္တရာယ်များမှ ကြိုတင်ကာကွယ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ပြင်ဆင်ပြုပြင်ခြင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ တွင် အသုံးပြုသည့် ပိုးသတ်ဆေးများတွင် ပါဝင်သည့် ဓာတုပစ္စည်းများမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှုများလျော့နည်းကျဆင်းစေရန်ရည်ရွယ်၍ ပိုးသတ် ဆေးဥပဒေ(၁၉၉၀)ကိုလည်းကောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ မလိုလားအပ်သော ပြန့်ပွား ဖျက်ဆီးတတ်သည့် မျိုးစေ့များ၊ အပင်အစိတ်အပိုင်းများ နှင့် ပိုးမွှားရောဂါများဝင်ရောက်မှုမှ ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် အပင်ပိုးမွှား ကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေးဥပဒေ(၂၀၁၁) နှင့် မျိုးစေ့ ဥပဒေ (၂၀၁၁) တို့ကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် သုံးစွဲသူ တောင်သူလယ်သမား များ၏ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် အရည်အသွေးမပြည့်မှီသော ဓာတ်မြေဩဇာများ အား ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်အလို့ငှာ မြေဩဇာဥပဒေ (၂၀၀၂)ကို ပြဋ္ဌာန်းအကောင် အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းကို ထောက်အပံ့ပေးနိုင်သည့် စိုက်ပျိုး ရေး နည်းစနစ်များအနေဖြင့် ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစနစ်မှ အမြဲတမ်းလယ်ယာစိုက်ပျိုးနည်း စနစ်များသို့ ပြောင်းလဲကျင့်သုံးစေခြင်း၊ ပျက်စီးပြုန်းတီးလျက်ရှိသော မြေဆီလွှာများအား ပြန်လည်ကောင်းမွန်စေရန် မြေယာထိန်းသိမ်းသည့် နည်းစနစ်များ ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် မြေဆီလွှာအတွင်းရှိ အဏုဇီဝပိုးမွှားများပြန်လည်တိုးပွားလာစေခြင်း၊ မိုးခေါင်ရေရှားဒေသ များတွင်ရေကိုချွေတာသုံးစွဲနိုင်သည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ဇီဝလုံခြုံမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအတွက် မျိုးရိုးဗီဇ ပြုပြင်ထားသည့် GMO များဟုတ်မဟုတ်ဟုတ် စစ်ဆေးခြင်း နှင့် Non-GMO Certificate များ ထုတ်ပေးခြင်းနှင့် အပင်မျိုးအကာအကွယ်ပေးရေးဥပဒေ (Plant Variety Protection Law) ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း နိုင်ရန် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

၅-၃။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား မွေးမြူရေး နှင့် ရေလုပ်ငန်း ကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်း ခြင်း

မွေးမြူရေးကဏ္ဍတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းများကို ပေါင်းစပ် ဆောင်ရွက်သည့်အနေဖြင့် မွေးမြူရေး၊ ရေလုပ်ငန်းနှင့် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ကြီး ဌာန အနေဖြင့် ကျွဲနွားသတ်ဖြတ်ခြင်းမှ တားဆီးကာကွယ်သည့်ဥပဒေ (Cattle Slaughter

Prohibition Act ၁၉၄၇) ကို လည်းကောင်း၊ တိရစ္ဆာန်ကျန်းမာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဥပဒေကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်း၍ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

မွေးမြူရေးနှင့်ကုသရေးဦးစီးဌာနမှ အိမ်မွေး/ခြံမွေး တိရစ္ဆာန်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ပြည်တွင်းပြည်ပ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းကာ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ နေရင်းဒေသအတွင်း ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း (In-situ Conservation) အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဓိကအရေးပါသော အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန် မျိုးစိတ် ဖြစ်သည့် ဒေသရင်း ရွှေခိုကြီးနွားမျိုးစိတ်ကို မကွေးတိုင်းဒေသကြီး၊ စလင်း မြို့နယ်တွင် လည်းကောင်း၊ မြန်မာ့မျိုးရင်း ကြက်မျိုးစိတ်များကို မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီး၊ ညောင်ဦးမြို့နယ် နှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ လှည်းကူးမြို့နယ်များတွင် လည်းကောင်း ထိန်းသိမ်းကာ ကွယ် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

နေရင်းဒေသပြင်ပတွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း (Ex-situ Conservation အနေဖြင့် နွားနောက်ထီးမှ သုတ်ရည်ကို စုဆောင်း၍ ရန်ကုန်မြို့ရှိ ခြံမွေးတိရစ္ဆာန်များ မျိုး အဆင့်မြှင့်တင်ရေးဌာနစိတ် (Artificial Insemination Section) ရှိ သုတ်ရည်ဘဏ်တွင် အအေးပေးထိန်းသိမ်းသည့် နည်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ် ထားရှိပါသည်။

ထို့အပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဏုမြူစွမ်းအင်အေဂျင်စီ (IAEA) နှင့် ပူးပေါင်း ၍ ဒေသရင်း ကျွဲနွားမျိုးစိတ်များ၊ ဆိတ်မျိုးစိတ်များနှင့် ကြက်မျိုးစိတ်များ၏ မျိုးရိုးဗီဇနှင့် သွင်ပြင်လက္ခဏာ ထိန်းသိမ်းခြင်း (Phenotypic and Genotypic Characterization) လုပ်ငန်းစဉ်များကို မကွေးတိုင်းဒေသကြီး၊ မန္တလေးတိုင်းဒေသကြီးနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ မွေးမြူရေးနှင့်ကုသရေးဦးစီးဌာနမှ ဝန်ထမ်းများ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ အသိစိတ်ဓါတ်များ ပိုမိုသိမြင်နားလည်လာစေရန် အတွက် ဌာနတွင်း မွမ်းမံသင်တန်းများ၊ မွေးမြူရေးသင်တန်းများတွင် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ အရည်အသွေး မပျက်စီးစေရေး နှင့် ဇီဝလုံခြုံမှု ထိန်းသိမ်းရေး ဆိုင်ရာ သင်ခန်းစာများ ထည့်သွင်းပို့ချ ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ရေလုပ်ငန်းကဏ္ဍမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ပင်လယ်ငါးဖမ်းဥပဒေ (၁၉၉၀) နှင့် ရေချိုငါးလုပ်ငန်းဥပဒေ (၁၉၉၁) တို့အပါအဝင် ညွှန်ကြားချက်များ၊ အမိန့်များ၊ တားမြစ်ချက်များ ထုတ်ပြန်၍ ဆက်စပ်ဌာန အဖွဲ့အစည်းများပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ငါးဖမ်းဆီးခြင်းအား ကြီးကြပ်ခြင်း၊ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ရှိသည့် ငါးမျိုးစိတ်များအား အလွန်အကျွံဖမ်းဆီးခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် လိုအပ်သည့် ငါးမျိုးစိတ်များ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ ဂေဟစနစ်

အား ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်း မဖြစ်စေသော ငါးဖမ်းနည်းလမ်းများအား အသုံးပြုရေး ဟောပြော ပို့ချခြင်း၊ သင်တန်းပေးခြင်းတို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါ သည်။

ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာနရှိ ငါးသားဖောက်စခန်းများတွင် ရှားပါးငါးမျိုးစိတ်များ မျိုးဆက်ပျက်သုဉ်းခြင်း မရှိစေရန် မျိုးဖောက်၍ သားပေါက်ထုတ်လုပ်ပြီး သဘာဝ ရေပြင် များအတွင်း ငါးမျိုးစိုက်ထည့်ခြင်း၊ ဒေသခံငါးမွေးသူ ပြည်သူများနှင့် ရေလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင် သူများသို့ ငါးမျိုးစိတ်များ ဖြန့်ဖြူးပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကမ္ဘာနှင့်အဝှမ်း မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသော ပင်လယ်လိပ်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ နှင့် ပူးပေါင်း ဆောင် ရွက်လျက်ရှိပြီး၊ ဧရာဝတီတိုင်းဒေသကြီး၊ ငပုတောမြို့နယ်ရှိ သမီးလှကျွန်းဘေးမဲ့တောတွင် ပင်လယ်လိပ် ထိန်းသိမ်းမွေးမြူရေးစခန်းကို ဖွင့်လှစ်ကာ ပင်လယ်လိပ်များ သားဖောက် ခြင်း၊ သဘာဝနေရင်းဒေသသို့ ပြန်လည် စေလွှတ်ခြင်းနှင့် ယင်းတို့ ကျက်စားရာဒေသများ အား သုတေသနပြု လေ့လာခြင်းများကို ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရှားပါးမျိုးစိတ်တစ်ခုဖြစ်သော ဧရာဝတီလင်းပိုင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်အတွက် ဧရာဝတီမြစ် အထက်ပိုင်းဒေသတွင် ဧရာဝတီလင်းပိုင် ထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး၊ ပုံမှန်ကင်းလှည့်ခြင်း၊ ပညာ ပေးခြင်း၊ တရားမဝင်ဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် အရေးယူခြင်းတို့ကို မြန်မာနိုင်ငံ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့တို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ထို့အတူ မြန်မာ့ငါးမန်းမျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် ရည်ရွယ်၍ တနင်္သာရီ ကမ်းရိုး တန်းဒေသရှိ ရောစံကျွန်းမှ လန်ပိကျွန်းအထိ ဒေသအား ငါးမန်းထိန်းသိမ်းနယ်မြေ အဖြစ် သတ်မှတ်ကာကွယ်ထားရှိပါသည်။

၅-၄။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ပညာရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အသိ ပညာများအား အခြေခံပညာအဆင့်မှစ၍ အဆင့်မြင့်ပညာအဆင့်အထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာ သင်ယူနိုင်ရန်အတွက် သင်ရိုးများတွင် ထည့်သွင်းသင်ကြားစေခြင်း၊ စာတမ်းများ ဖတ်ကြားခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ပညာရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ အခြေခံပညာဦးစီးဌာနအောက်ရှိ ကျောင်းများတွင် မူလတန်းအဆင့်မှ စ၍ ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ အခြေခံဘာသာရပ်များ၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်များကို သင်ရိုး ညွှန်းတမ်းများတွင် ထည့်သွင်း၍ သင်ကြားပို့ချလျက် ရှိပါသည်။

ထို့အတူ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အဆင့်မြင့်ပညာဦးစီးဌာနအောက်ရှိ တက္ကသိုလ် /ဒီဂရီကောလိပ်များတွင် သတ္တဗေဒဘာသာရပ် မဟာသိပ္ပံသင်ရိုးတွင် Environmental Studies and Conservation and Management ဘာသာရပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဘွဲ့ကြို သင်တန်းများတွင် Ecology နှင့် Biodiversity ဘာသာရပ်များကိုလည်းကောင်း ထည့်သွင်း သင်ကြားလျက်ရှိပါသည်။ သတ္တဗေဒနှင့် ရုက္ခဗေဒဌာနများတွင် မဟာဘွဲ့၊ မဟာသုတေသနဘွဲ့၊ ပါရဂူဘွဲ့များနှင့်ပတ်သက်သည့် သုတေသနစာတမ်းများ ပြုစုရာတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများဆိုင်ရာ သုတေသနပြုလေ့လာခြင်းများကို နှစ်စဉ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

၅-၅။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ကုန်သွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ကုန်သွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်းအနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ပြန်ထားသည့် သစ်တောဥပဒေ (၁၉၉၂) နှင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် အပင်များကာကွယ်ရေးနှင့် သဘာဝနယ်မြေများထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ (၁၉၉၄) တို့နှင့်အညီ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ၊ အပင်နှင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များနှင့် ယင်းတို့၏ အစိတ်အပိုင်းများ တရားမဝင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများကို ထိန်းချုပ်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအသီးသီး၌ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ တရားမဝင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများအား ထိရောက်စွာ အရေးယူဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ဆက်စပ်ပတ်သက်သည့် ဌာနဆိုင်ရာ (၇) ခုမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည့် "နိုင်ငံအဆင့် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုများအား ဥပဒေအရ ထိရောက်စွာ အရေးယူတားဆီးရေးအဖွဲ့ (National Wildlife Law Enforcement Taskforce)" ကို ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် စတင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်း၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

စီးပွားရေးနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် အပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ထွက် ပစ္စည်းများ တင်သွင်းခြင်း၊ တင်ပို့ခြင်းများအတွက် ခွင့်ပြုချက် လိုင်စင်များ ထုတ်ပေးရာတွင် ကာကွယ်ထားသည့် အပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ၊ မျိုးဆက်ပျက်သုဉ်းလုဆဲ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များစာရင်းတွင် ပါဝင်ခြင်းရှိ/မရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန၏ သဘောထားမှတ်ချက်များ ရယူ၍ လည်းကောင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်ပစ္စည်းများ တင်သွင်း/တင်ပို့ခွင့်ပြုရာတွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး နှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အိမ်မွေး/ခြံမွေး တိရစ္ဆာန်များ၊ ရေထွက်ပစ္စည်းများ တင်သွင်း/တင်ပို့ရာတွင် မွေးမြူရေး၊ ရေလုပ်ငန်းနှင့် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ထောက်ခံချက်များဖြင့် လည်းကောင်း ခွင့်ပြုပေးလျက် ရှိပါသည်။

ထို့အတူ အပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ထွက်ပစ္စည်းများအား နိုင်ငံတကာသို့ တင်ပို့ခြင်း၊ တင်သွင်းခြင်းများကို မျိုးဆက်ပျက်သုဉ်းလုဆဲ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (CITES) ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ CITES Export Permit များ၊ Import Permit များ ထုတ်ပေးခြင်းအားဖြင့် စိစစ်ထိန်းချုပ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

BOX ၇။ မြန်မာ့တိုက်လိပ် (*Batagur trivittata*) အား သဘာဝ နှင့် ခြံလှောင်စနစ်တို့ဖြင့် မွေးမြူခြင်းဖြင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း

မြန်မာ့တိုက်လိပ်သည် ဧရာဝတီ၊ ချင်းတွင်း၊ စစ်တောင်း နှင့် သံလွင်မြစ်တို့တွင်သာ တွေ့ရှိရပြီး၊ ဥဒုသောနေရာများ စိုက်ပျိုးမြေအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားခြင်း၊ ဥများ ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်း နှင့် အရွယ်ရောက်လိပ်များ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဖမ်းဆီးခြင်းတို့ကြောင့် ကောင်ရေကျဆင်းလျက်ရှိပြီး မျိုးသုဉ်းလုနီးပါး အန္တရာယ်ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း ခံထားရပါသည်။

မြန်မာ့တိုက်လိပ်အား မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်သွားပြီဟု ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များမတိုင်မီကတည်းက ယူဆထားခဲ့ခြင်းသည် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် သား

ငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့မှ ဒုဌ္ဏဝတီမြစ်၌ ပြန်လည်တွေ့ရှိသည့် အချိန်အထိ ဖြစ်ပါသည်။

ချင်းတွင်းမြစ်နှင့် ဘုရားရေကန်များမှ ရရှိသော တိုက်လိပ်များအား ရတနာပုံတိရစ္ဆာန်

ဥယျာဉ်၌ ခြံလှောင်မျိုးပွားခဲ့ပါသည်။ ချင်းတွင်းမြစ်အထက်ပိုင်းတွင် တိုက်လိပ်များအား

နေရင်းဒေသတွင် ထိန်းသိမ်းသည့် အစီအစဉ်အား ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ယင်းအစီအစဉ်အား လင်းဖားကျေးရွာတွင် ဆောင်ရွက်

နေခြင်းဖြစ်ပြီး ဥ ဒုသော နေရာများအား ဒေသခံဝန်ထမ်းများမှ ကာကွယ်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ခြင်း၊

ဥများအား သားဖောက်စခန်းသို့ သယ်ယူ၍ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ သားဖောက်ခြင်း နှင့် ပညာပေးလုပ်ငန်းများပါဝင်ပါသည်။ တိုက်လိပ် ၇၀၀ ကျော်အား အောင်မြင်စွာ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပါသည်။

တိုက်လိပ်များအား နေရင်းဒေသတွင် ထိန်းသိမ်းသည့် အစီအစဉ်အား ချင်းတွင်းမြစ်အထက်ပိုင်းတွင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ပြီး အမြဲတမ်း ဝန်ထမ်း (၃) ဦး ထားရှိကာ သားပေါက်ခြင်း၊

ငါးဖမ်းဆီးခြင်းကြောင့် တိုက်လိပ်များအပေါ် ထိခိုက်မှုမရှိစေရန် တံငါများနှင့် ဆက်သွယ်ညှိနှိုင်းခြင်း၊ ကမ်းခြေများအား စောင့်ကြည့်ခြင်းအပေါ် ကြီးကြပ်ခြင်း၊ လိပ်ဥများအား သားပေါက်စခန်းသို့ သယ်ဆောင်ခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

သဘာဝအခြေအနေတွင် တိုက်လိပ်အမအရေအတွက်သည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှစ၍ အပြောင်းအလဲ မရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော ကွင်းဆင်းစာရင်းကောက်မှုအရ နမ့်သလတ်ချောင်းတွင် နောက်ထပ် အမ

တစ်ကောင် တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ သဘာဝအခြေအနေရှိ တိုက်လိပ်အမအရေအတွက်သည် ၁၀ ကောင်ထက် မပိုသည့်အတွက် သဘာဝတွင် ရှင်သန်နိုင်မည့် ကောင်ရေအား ပြန်လည်ရရှိရန် ထိန်းသိမ်းရေးအား ပိုမိုအားစိုက် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

၅-၆။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ကျန်းမာရေးကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ များကို ကျန်းမာရေးကဏ္ဍနှင့် ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအမျိုးသားကော်မရှင်တို့ပူးပေါင်း၍ အမျိုးသား ပတ်ဝန်း ကျင်နှင့် ကျန်းမာရေးလုပ်ငန်းစီမံချက် (National Environment and Health Action Plan) ကို ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် မြစ်ချောင်းများနှင့် ရေတွင်းရေ အိုင်များအတွင်းရှိ ရေနေ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို အဓိက ထိခိုက်လျက်ရှိသော အာဆင်းနစ် ဓါတ်စင် ပါဝင်မှုပမာဏကို ပုံမှန်တိုင်းတာ၍ ဒေသခံပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေးအပေါ် ထိခိုက်ခြင်း ရှိ/မရှိ စိစစ်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ တိုင်းရင်းဆေးပညာဦးစီးဌာန အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဒေသရင်း ဆေးဖက်ဝင်အပင်မျိုးစိတ်များ နှင့် ရှားပါးဆေးဘက်ဝင်အပင် မျိုးစိတ်များ၏ မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန်နှင့် ပြည်သူလူထုမှ သိမြင် နိုးကြားလာစေရန် ရည်ရွယ်၍ နေပြည်တော်၌ အမျိုးသားပရဆေးဥယျာဉ်ကို လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အသီးသီးတွင် ပရဆေးဥယျာဉ်စုစုပေါင်း (၈) ခုကို တည်ထောင်၍ ထိန်းသိမ်းကာကွယ် ထားရှိပါသည်။ ထို့အပြင် မြန်မာ့ တိုင်းရင်းဆေးများ ဖော်စပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၏ မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များကို အရှည်သဖြင့် မှတ်တမ်း တင်ထားရှိနိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ နေပြည်တော်တွင် ဆေးပစ္စည်းနှင့် ပင်ခြောက်နမူနာ ပြတိုက် နှင့် မြန်မာ့တိုင်းရင်းဆေးပြတိုက်ကို လည်းကောင်း၊ မန္တလေးမြို့ရှိ တိုင်းရင်းဆေး တက္ကသိုလ်တွင် တိုင်းရင်းဆေးတက္ကသိုလ်ပြတိုက်ကို လည်းကောင်း တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်၍ မှတ်တမ်းတင်ထားရှိပါသည်။ ဆေးဖက်ဝင်အပင်များ၏ မိရိုးဖလာ အသုံးချမှုများ ရေရှည် တည်တံ့စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ တိုင်းရင်းဆေး ပညာဦးစီးဌာနနှင့် ဆေးသုတေသနဦးစီးဌာနတို့မှ မြန်မာ့ဆေးဖက်ဝင် အပင်များ နှင့် မိရိုးဖလာအသုံးချမှုဆိုင်ရာ ကျမ်း (၈) ကျမ်းကို ရေးသားပြုစု၍ ထုတ်ဝေ မှတ်တမ်းတင် ထား ရှိပါသည်။

၅-၇။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကဏ္ဍအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် မြန်မာ သတ္တုတွင်း ဥပဒေ (၁၉၉၄) ကို ပြဋ္ဌာန်းထားရှိပြီး ဓါတ်သတ္တု တူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများမှ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှုမရှိစေရေးအတွက် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်သည့် နေရာ

များတွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ မူလအနေအထား ပြန်လည် ရောက်ရှိခြင်းဆိုင်ရာ ရှေ့ပြေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခွင့် လျှောက်ထားရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုဘဝနှင့် ကျန်းမာရေး ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ သတ္တု တွင်း ပိတ်သိမ်းမည့် အစီအမံများအား ထည့်သွင်းစေခြင်း စသည်တို့ကို အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

လက်ရှိကာလတွင် ဓာတ်သတ္တု စူးစမ်းရှာဖွေသော လုပ်ငန်းများအပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်မည့် အစီအစဉ်များတွင် သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် ဇီဝမျိုးစုံ မျိုးကွဲ များအပေါ် ထိခိုက်မှုများ လျော့နည်းစေရန်အတွက် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်း စစ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အစိမ်းရောင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း (Green Mining) လုပ်ငန်း စဉ်များကို ခေတ်နှင့်အညီ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရန်အတွက် မြန်မာ့သတ္တု တွင်းဥပဒေ (၁၉၉၄) ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် စီစဉ်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ထို့အတူ သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် ကျောက်မျက်ရတနာ တူးဖော်သည့် ဒေသများတွင် သစ်တောပြုန်းတီးစေခြင်း၊ ရေစီးရေလာ ပျက်စီးစေခြင်းနှင့် မြေဆီလွှာ ပျက်သုဉ်းစေခြင်း တို့မှ ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် မြန်မာ့ကျောက်မျက်ရတနာဥပဒေ (၁၉၉၅) တွင် လည်းကောင်း၊ ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ပုလဲထုတ်လုပ်ခြင်းမှ ခရုကမာများ မျိုးသုဉ်း ပျောက်ကွယ်ခြင်းမှ ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် မြန်မာ့ပုလဲဥပဒေ (၁၉၉၅) တွင်လည်းကောင်း ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး အစီအမံများကို ထည့်သွင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

၅-၈။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းခြင်း

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာများအား သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာကဏ္ဍတွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအနေဖြင့် သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဝန်ကြီးဌာနသည် အဏုဇီဝမျိုးစိတ် များအား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း (Microbial Conservation)၊ တစ်သျှူးမျိုးပွားခြင်းမှ ထပ်ဆင့် အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ နွားနောက်မျိုးစိတ်များအား သိပ္ပံ နည်းကျသားစပ်ခြင်းမှတစ်ဆင့် မျိုးစိတ်ပျက်သုဉ်းခြင်းမရှိစေရန် ကာကွယ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

အဏုဇီဝမျိုးစိတ်များအား ဇီဝဓာတ်မြေဩဇာ (Biofertilizer)၊ ဇီဝပိုးသတ် ဆေးများ (Biofungicide and Biopesticide)၊ အပင်ကြီးထွားစေသည့် ဟော်မုန်းများ နှင့် အပင်ဇီဝကမ္မဖြစ်စဉ်ကို တွန်းအားပေးသည့် ဇီဝပစ္စည်းများအဖြစ် ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ရန်

အတွက် သုတေသနလုပ်ငန်းများကို ဝန်ကြီးဌာနအောက်တွင် သုတေသန အထူးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်း၍ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ထို့အပြင် သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာ ဝန်ကြီးဌာန၊ ဇီဝနည်းပညာဌာနရှိ အပင်တစ်သျှူးမျိုးပွားခြင်းဆိုင်ရာ ဓါတ်ခွဲခန်းတစ်ခုကို ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှစတင်၍ တည်ထောင်ထားရှိပြီး၊ တစ်သျှူးမျိုးပွားခြင်း နည်းပညာများကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ဓါတ်ခွဲခန်း တည်ထောင်သည့် အစောပိုင်းကာလများတွင် သစ်ခွအပါအဝင် အလှစိုက်ပျိုးသည့် အပင်များကိုသာ တစ်သျှူးမျိုးပွားခြင်းစနစ်ဖြင့် စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ၂၀၀၉ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကာလများတွင် ဥယျာဉ်ခြံသီးနှံများဖြစ်သည့် ငှက်ပျော၊ လိမ္မော်၊ နဂါးမောက်၊ နာနတ် စသည့် အပင်မျိုးစိတ်များကို တစ်သျှူးမျိုးပွားခြင်း စနစ်များဖြင့် မျိုးပွားထုတ်လုပ်ပေးကာ အပင်မျိုးရိုးဗီဇများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ် ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ဆေးဖက်ဝင်အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုစေရန်အတွက် မိရိုးဖလာဆေးဖက်ဝင်ပင် မျိုးစိတ်အချို့မှ ဆေးဖက်ဝင် ဓါ တုပစ္စည်းများကို အပင်ဆဲလ်မျိုးပွားစိုက်ပျိုးခြင်းစနစ် (Plant cell culture techniques) များ အသုံးပြု၍ ထုတ်လုပ်ပေးလျက် ရှိပါသည်။

တိရစ္ဆာန်မျိုးစိတ်များ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်ခြင်းမှ ကာကွယ်တားဆီးသည့် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုအနေဖြင့် သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဝန်ကြီးဌာန၊ ကျောက်ဆည်နည်းပညာတက္ကသိုလ်မှ သုတေသနပညာရှင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၊ တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် သဘာဝအလျောက် မွေးမြူလျက်ရှိသော နွားနောက် (*Bos frontalis*) မျိုးစိတ် များ တဖြည်းဖြည်းလျော့နည်းရှားပါးလာခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် သိပ္ပံနည်းကျ သားစပ်ခြင်း နည်းပညာဖြင့် အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်ကဲ့သို့ မွေးမြူထုတ်လုပ်နိုင်ရန် စမ်းသပ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

BOX ၈။ ကျေးရွာ အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှု (COMMUNITY BASED NATURAL RESOURCE MANAGEMENT - CBNRM)

သဘာဝနယ်မြေစီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများပါဝင်မှု နှင့် ဒေသခံပြည်သူများမှ

သဘာဝသယံဇာတများအား ရေရှည်တည်တံ့စွာ အသုံးပြုမှုတို့အား မြှင့်တင်ရန် သစ်တောဦးစီးဌာနနှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (WCS) တို့သည် ကျေးရွာ အခြေပြု သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို (Community Based Natural Resource Management - CBNRM) ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိပါသည်။ CBNRM အား သဘာဝတောရိုင်း တိရစ္ဆာန်နှင့်သဘာဝ အပင်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ ဥပဒေ (၁၉၉၄)/ နည်းဥပဒေ (၂၀၀၂) တို့နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျေးရွာများမှ ပူးပေါင်းပါဝင်သည့် မြေအသုံးချမှု စီမံချက်ရေးဆွဲရာတွင် ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်ရသော လုပ်ငန်းစဉ် (၃) ခုဖြစ်သည့် အကြံပြုဆွေးနွေးခြင်း၊ ကျေးရွာ မြေအသုံးချမှု ဖော်ထုတ်ခြင်း နှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတို့အား ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပူး

ပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ အကြံပြုဆွေးနွေးခြင်းတွင် ကျေးရွာနှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များ၊ အသုံးပြု လျက်ရှိသော သဘာဝအရင်းအမြစ်များ နှင့် အခြေအနေ၊ အိမ်ထောင်စု ဝင်ငွေ နှင့် ထွက်ငွေ၊ လူဦးရေ တိုးတက်မှု ခန့်မှန်းချက် စသည်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။ ထို့နောက် ကောက်ယူထားသော အချက်အလက်များအား အသုံးပြု၍ ကျေးရွာ ဆိုင်ရာ ပုံကြမ်း (Village profile) အား ပြုလုပ်ပြီး၊ နောင်တွင် ပြောင်းလဲမည့် လူမှု စီးပွားရေး အား အကဲဖြတ်သုံးသပ်ရန် အခြေခံ အချက်အလက်များအဖြစ် အသုံးပြုပါသည်။

ကျေးရွာမြေအသုံးချမှု ဖော်ထုတ်ခြင်းတွင် ဒေသခံများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် မြေပုံများရေးဆွဲကာ ကျေးရွာမိရိုးဖလာ နယ်နိမိတ် နှင့် လက်ရှိမြေအသုံးချမှုများအား မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။ အဓိက မြေအသုံးချမှုများအား ဒေသခံများပါဝင်မှုဖြင့် မြေပြင်တွင် ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးပါသည်။ ရေရှည်တည်တံ့သော သဘာဝအရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် ဒေသခံများပါဝင်မှုဖြင့် စာရင်းကောက်ယူပြီး ထုတ်လုပ်နိုင်မှု နှင့် ထုတ်ယူမှု မျှတစေရေးအပေါ် အခြေခံထားသည့် စီမံအုပ်ချုပ်မည့်နေရာအား သတ်မှတ်ပါသည်။ ရရှိထားသော အချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ကျေးရွာ မြေအသုံးချမှု စီမံချက်အား ဒေသခံများပါဝင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲပါသည်။ ကျေးရွာပိုင် ပျိုးဥယျာဉ်များ တည်ဆောက်ခြင်း နှင့် တစ်ဦးချင်း သီးနှံသစ်တောရောနှောစိုက်ခင်း တည်ထောင်ရေး စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ပါသည်။ CBNRM အား ခါကာဘိုရာဇီအမျိုးသားဥယျာဉ်တွင် ကျေးရွာ (၁၇) ရွာ၊ ဟူးကောင်းချိုင့်ဝှမ်းတောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တောတွင် (၃၂) ရွာ၊ ထမံသီတောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တောတွင် (၁၉) ရွာ နှင့် မင်းစုံတောင်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တောတွင် (၈) ရွာ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး၊ အခြားသော သဘာဝနယ်မြေများတွင် တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အပိုင်း ၃။ ၂၀၂၀ အာအိချို ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ နှင့် ထောင်စုနှစ်
ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်အပေါ် အကောင်အထည် ဖော်နိုင်မှု

အခန်း ၆။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအပေါ် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် NBSAP အား ၂၀၀၉ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် စတင် ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအား ၂၀၁၀ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ဂျပန်နိုင်ငံနာဂိုယာမြို့၌ ကျင်းပသည့် CBD COP (၁၀) တွင် စတင်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP တွင် ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအား တိုက်ရိုက် ဆက်စပ် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိသော်လည်း ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသော လုပ်ငန်းစီမံချက်များသည် အာအိချီဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်အများစုနှင့် ကိုက်ညီပါသည်။

၆-၁။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ နှင့် NBSAP ပါ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ဆက်စပ်မှု

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
မဟာဗျူဟာပန်းတိုင် (၁) အစိုးရဌာနအဖွဲ့အစည်းများ နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာအား ထည့်သွင်းခြင်းဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆုံးရှုံးမှုအား ဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်းများအား ဖြေရှင်းခြင်း	
၁။ အနိမ့်ဆုံး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ပြည်သူလူထုမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ တန်ဖိုးများကို သိရှိနားလည်ခြင်း နှင့် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှု နှင့် ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး အသုံးပြုမှုတွင် ပြည်သူများ ပါဝင်နိုင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ပညာပေး လုပ်ငန်းများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ အပင်မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ် (PGR) ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအပေါ် လူထုသိမြင်နိုးကြားလာမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဟိုတယ် နှင့် ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်း ဝန်ကြီးဌာန နှင့် အခြားဆက်စပ်ဝန်ကြီးဌာနများမှ ပြုလုပ်သော ခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ သင်တန်းများတွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သိမြင်နိုးကြားမှု နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပညာပေးမှုများအား သင်ရိုးများတွင် ထည့်သွင်းခြင်း၊ ▪ လျှော့ချသုံးစွဲခြင်း၊ ပြန်လည်သုံးစွဲခြင်း နှင့် ဆွေးမြေ့စေခြင်းတို့ပါဝင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သင့်တင့်မျှတသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား မြှင့်တင်ရန် အများပြည်သူအား ပညာပေးခြင်း၊ ▪ ဆွေးမြေ့ရန် မလွယ်သော အော်ဂင်းနစ် အညစ်အကြေးများ (POPs) နှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူ သိမြင်နိုးကြားမှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
၂။ အနိမ့်ဆုံး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ တန်ဖိုးများ အား နိုင်ငံ နှင့် ဒေသအဆင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး နှင့် ဆင်းရဲမှု လျှော့ချရေး မဟာဗျူဟာများ နှင့် စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်းတွင် ပေါင်းစည်းခြင်း နှင့် နိုင်ငံအဆင့် စာရင်းအင်း နှင့် အစီရင်ခံခြင်းတို့တွင် သင့်တင့်သလို ထည့်သွင်း ပြီး ဖြစ်ရန်။	■ ဇီဝလုံခြုံမှု နှင့် အစားအစာဘေးကင်းမှုတို့ကို အများပြည်သူ သိရှိနားလည်စေရန် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ■ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေများဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ■ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် နှင့် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဒေသခံပြည်သူများမှ အပြုသဘောဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်မှုများ တိုးပွားလာစေရေး စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများ အတွက် အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း။ ■ ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ငါးမျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းလမ်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ■ မြေသယံဇာတများ ပြောင်းလဲအသုံးချမှုတွင် EIA ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။
၃။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း နှင့် ရေရှည်တည်တံ့စွာ အသုံးပြုခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်ရန်အတွက် အပြုသဘောဆောင်သော အကူအညီများ ပေးရန် နှင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု ရှောင်ရှားရန် သို့မဟုတ် အနည်းဆုံး ဖြစ်စေရန် အနိမ့်ဆုံး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ အား အန္တရာယ် ဖြစ်စေသော အကူအညီများ ပပျောက်ရေး၊ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ရေးတို့အား နိုင်ငံ၏ လူမှုစီးပွားရေး အခြေအနေများ နှင့် အညီ ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီး CBD၊ အခြား	■ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေများဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ■ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း နှင့် ဇီဝအရင်းအမြစ်များအား ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် အသုံးပြုခြင်းတို့ကို နိုင်ငံတော် မူဝါဒများ နှင့် CBD တို့နှင့် အညီ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ■ မြေဆီလွှာ နှင့် ရေထုညစ်ညမ်းမှု နှင့် အလွန်အကျွံ အသုံးပြုမှုတို့အား တားဆီး နိုင်ရန် ဓာတ်မြေဩဇာ နှင့် ဝိုးသတ်ဆေး အသုံးပြုမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းဆီးမှုတို့အား ကြပ်မတ်ခြင်း။ ■ သဘာဝမြေဩဇာသုံး စိုက်ပျိုးရေးအား မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ထောက်ခံချက် ထုတ်ပေးရေးတို့အတွက် နိုင်ငံအဆင့် စံသတ်မှတ်ချက် ပြုလုပ်ခြင်း။

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
ဆက်စပ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံ တကာဆိုင်ရာ လိုက်နာမှုတို့ နှင့် ကိုက်ညီစေရန် ဆောင်ရွက် ပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ ဒေသခံပြည်သူများအား အကျိုးပြုမည့် သဘာဝ အခြေခံ ခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒအား ရေးဆွဲ ခြင်း၊ ▪ ပတ်ဝန်းကျင် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု မြှင့် တင်ခြင်း နှင့် ဇီဝလုံခြုံမှုတို့အတွက် အထူးလုပ်ငန်း အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ▪ မြန်မာ့ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ မူကြမ်း အား ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊
၄၊ ဆက်စပ်နယ်ပယ် အသီးသီး ရှိ အစိုးရဌာနများ၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ နှင့် ဆက်စပ် ပတ် သက်သူများသည် စဉ်ဆက် မပြတ် ထုတ်လုပ်မှု နှင့် သုံးစွဲမှု တို့အတွက် အနိမ့်ဆုံး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် အောင်မြင် ရရှိ အောင် ဆောင်ရွက်ပြီးခြင်း (သို့) စီမံချက်များ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း နှင့် သဘာဝ အရင်း အမြစ်များကို ထုတ်ယူ သုံးစွဲ ခြင်းကြောင့် ထိခိုက်မှုသည် ဂေဟဗေဒအရ လုံခြုံ စိတ်ချရမှု အတွင်းရှိရန်။	▪ ပြောင်းလဲလာသော လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ လိုအပ် ချက်များ နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် နှင့် သစ်တောပြုစု ပျိုးထောင်မှုဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းများ အပေါ် အခြေပြု၍ နှစ်စဉ်ခွင့်ပြုတောထွက် (AAC) အား သတ်မှတ်ရန် နှင့် သစ်မျိုးအားလုံး ထုတ်ယူခြင်း အား AAC ဖြင့် ကန့်သတ်ခြင်း၊ ▪ စဉ်ဆက်မပြတ်ရေရှည်တည်တံ့သော သစ်တောအုပ် ချုပ်မှုဖြစ်ရန် သစ်တောအုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှုစီမံချက် များတွင် ဖော်ပြထားချက်များအား စစ်ဆေးသုံး သပ်ခြင်း၊ ▪ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုအား တားဆီးနိုင်ရန် နိုင်ငံ တကာ နယ်နိမိတ် တစ်လျှောက် ထိရောက်စွာ စောင့် ကြည့်ရေး နှင့် တရားမဝင် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သစ်တော ထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင်ထုတ်ယူခြင်း၊ အမဲလိုက် ခြင်း နှင့် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းတို့အား တားဆီး နိုင်ရန် ထိရောက်သော ဥပဒေအာဏာစိုးမိုးမှုအား ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ▪ အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေရသည့် ငါးမျိုးစိတ်များအား ပုံမှန် အကောင်ရေ နှင့် အခြေအနေ ပြန်လည် ရောက်ရှိခြင်း မတိုင်မီ ငါးဖမ်းဆီးမှု ရပ်တန့်ထားခြင်း၊ ▪ ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းနည်းများဖြစ်သည့် မိုင်း ခွဲခြင်း၊ အဆိပ်ချခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဖြင့် ရှော့တိုက်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုမထားသည့်နည်းများ နှင့် ပိုက်များဖြင့် ငါးဖမ်း ခြင်းတို့ကို တားမြစ်ခြင်း နှင့် သင့်လျော်သည့် ငါးဖမ်း နည်းစနစ်များဖြင့် အစားထိုးရန် နည်းလမ်းသစ်များ ရှာဖွေခြင်း၊

အာအိချို ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
	▪ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ရည်ရွယ်သော ရှင်းလင်း ပြတ်သားသည့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒချမှတ်ခြင်း၊ ▪ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ငါး ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ စဉ်ဆက်မပြတ်သော အစားအစာထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ထုပ်ပိုးခြင်း နှင့် အသုံးချခြင်းတို့အတွက် သုတေသနပြု လုပ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ စဉ်ဆက်မပြတ်သော စားနပ်ရိက္ခာ ထုတ်လုပ်ခြင်း အတွက် တောင်သူလယ်သမားများ အချင်းချင်း နည်းပညာ ဖြန့်ဖြူးဖလှယ်သည့် လုပ်ငန်းများအား ပံ့ပိုးခြင်း၊ ▪ လယ်၊ ယာမြေ အသစ်များ ဖော်ထုတ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းထက် လက်ရှိ လယ်၊ ယာမြေများမှ ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေး ကုန်ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ရန် တွန်းအားပေးခြင်း၊ ▪ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသည့် စားကျက်မြေ အသုံးချမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ ဖော်ထုတ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
မဟာဗျူဟာပန်းတိုင် (၂) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် တိုက်ရိုက်ခြိမ်းခြောက်မှုများအား လျော့ချခြင်း နှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်ထုတ်ယူသုံးစွဲမှုအား မြှင့်တင်ခြင်း	
၅။ ၂၀၂၀ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ သစ်တောများ အပါအဝင် သဘာဝကျက်စား နယ်မြေများ ပျက်စီးနှုန်း အနိမ့်ဆုံး တစ်ဝက် ကျဆင်းသွားခြင်း၊ ဖြစ်နိုင်ပါက ပျက်စီးမှု လုံးဝ မရှိတော့ခြင်း နှင့် အဆင့်အတန်း ကျဆင်းခြင်း နှင့် အစိတ်စိတ် အမွှာမွှာ ဖြစ်ခြင်းတို့ သိသိသာသာ ကျဆင်းရန်။	▪ အရေးပါသော ရေဝေရေလဲဒေသများတွင် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုများ ပြန်လည်တိုးပွားစေရေး သစ်တောများ ပြန်လည် တည်ထောင်ခြင်း၊ ▪ မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို စိစစ်ခြင်း နှင့် ကာကွယ်ခြင်း၊ ▪ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ရည်ရွယ်သော ရှင်းလင်း ပြတ်သားသည့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာမူဝါဒ ချမှတ်ခြင်း၊ ▪ သိပ္ပံနည်းကျ ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသော ကွဲပြားခြားနားသည့် မြေအသုံးချမှုများအပေါ် အခြေပြုထားသော ရည်မှန်းချက် များ နှင့် နိုင်ငံအဆင့် ဦးစားပေးထားသည့် သွင်းစဉ်းစားထားသော မြေအသုံးချမှု ဘက်စုံစီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊ ▪ နိုင်ငံအဆင့် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ ကော်မရှင် ဖွဲ့စည်း

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်

NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ

ခြင်း၊

- မြေသယံဇာတများ ပြောင်းလဲအသုံးချမှုတွင် ESIA ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
- ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာ လုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် ထိခိုက်မှု ရှိသည့် ဒေသများတွင် အမြဲတမ်း စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ကိုင်မှုအား မြှင့်တင်ခြင်း၊
- သစ်တောပြုန်းတီးမှု၊ မြေဆီလွှာ အတန်းအစား ကျဆင်းမှု နှင့် ကန္တာရဖြစ်ထွန်းမှု တို့ကို ဖြစ်စေသော ရေရှည်တည်တံ့ မခိုင်မြဲနိုင်သည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ နှင့် အခြားမြေ အသုံးချမှုများကို ရပ်တန့်ခြင်း နှင့် တောင်စောင်းများ၌ စိုက်ပျိုးရေး နည်းစနစ် (SALT) ကဲ့သို့သော ရေရှည် တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ ဖော်ထုတ်ခြင်း နှင့် ၎င်းနည်းလမ်းများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအဖြစ် သင့်လျော်သော သီးနှံ စိုက်ပျိုးခြင်းစနစ်များ ကျင့်သုံးခြင်း၊

၆။ ငါး အလွန်အကျွံ ဖမ်းဆီးမှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ငါးမျိုးစိတ် အားလုံး နှင့် ကျောရိုးမဲ့ရေထွက်ပစ္စည်းများ နှင့် ရေနေအပင်များအား ရေရှည် တည်တံ့စေရန် တရားဝင် နှင့် ဂေဟစနစ် အခြေခံကို အသုံးပြု ပြီး စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ထုတ်ယူ သုံးစွဲရန်၊ ကျဆင်း လျက်ရှိသော မျိုးစိတ်များ အတွက် လိုအပ်သော အရေးယူမှု နှင့် ပြန်လည်တိုးပွားလာရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ငါးဖမ်းဆီးခြင်းသည် ထိခိုက်လွယ်သော ဂေဟစနစ်များ နှင့် မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ် ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ် များအပေါ် ဆိုးကျိုးထိခိုက်မှု မရှိခြင်း နှင့် ငါးဖမ်းဆီးမှုကြောင့် ထုတ်ကုန်များ၊ မျိုးစိတ်များ နှင့် ဂေဟ

- မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို စိစစ်ခြင်း နှင့် ကာကွယ်ခြင်း၊
- အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေရသည့် ငါးမျိုးစိတ်များအား ပုံမှန်အကောင်ရေ နှင့် အခြေအနေ ပြန်လည်ရောက်ရှိခြင်း မတိုင်မီ ငါးဖမ်းဆီးမှု ရပ်တန့်ထားခြင်း၊
- ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းနည်းများ ဖြစ်သည့် မိုင်းခွဲခြင်း၊ အဆိပ်ချခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဖြင့် ရှော့တိုက်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုမထားသည့် နည်းများ နှင့် ပိုက်များဖြင့် ငါးဖမ်းခြင်းတို့ကို တားမြစ်ခြင်း နှင့် သင့်လျော်သည့် ငါးဖမ်းနည်းစနစ်များဖြင့် အစားထိုးရန် နည်းလမ်းသစ်များ ရှာဖွေခြင်း၊
- ပုံမှန်ကင်းလှည့်မှုပြုလုပ်ခြင်း၊ သုတေသန နှင့် တရားမဝင် ငါးဖမ်းနည်းများအပေါ် ရေရှည်စောင့်ကြည့်ခြင်းတို့အား မြှင့်တင်ခြင်း၊
- အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဆိုင်ရာ တက္ကသိုလ်အား ဗဟိုပြု၍ ကမ်းရိုးတန်း နှင့် အဏ္ဏဝါဆိုင်ရာ သုတေသနဌာန တစ်ခု တည်ထောင်ခြင်း၊
- ငါးမျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊
- ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ငါးမျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီမံ အုပ်ချုပ်ရေး နည်းလမ်း

အာအိချို ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
စနစ်များအပေါ် ထိခိုက်မှုသည် ဂေဟဗေဒအရ လုံခြုံ စိတ်ချရမှု အတွင်း ရှိရန်။	များကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ မြေဆီလွှာ နှင့် ရေထုညစ်ညမ်းမှု နှင့် အလွန်အကျွံ အသုံးပြုမှုတို့အား တားဆီး နိုင်ရန် ဓာတ်မြေဩဇာ နှင့် ပိုးသတ်ဆေး အသုံးပြုမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းဆီးမှုတို့အား ကြပ်မတ်ခြင်း၊ ▪ ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ အမိန့်၊ နည်းဥပဒေများ နှင့် ညွှန်ကြားချက်များ လိုက်နာနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ငါး ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
၇၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ သစ်တော၊ စိုက်ပျိုးရေး နှင့် မွေးမြူရေးကဏ္ဍရှိ မြေအသုံးချမှုများ သည် ဇီဝ မျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းကို သေချာစေသည့် ထာဝစဉ် ခိုင်မြဲတည်တံ့စွာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့်အညီ ဖြစ်ရန်။	▪ စဉ်ဆက်မပြတ် ရေရှည်တည်တံ့သော သစ်တော အုပ်ချုပ်မှုဖြစ်ရန် သစ်တော အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်များတွင် ဖော်ပြထားချက်များအား စစ်ဆေးသုံးသပ်ခြင်း၊ ▪ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုအား တားဆီးနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ် တစ်လျှောက် ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်ရေး နှင့် တရားမဝင် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင်ထုတ်ယူခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်း နှင့် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းတို့အား တားဆီးနိုင်ရန် ထိရောက်သော ဥပဒေ အာဏာစိုးမိုးမှုအား ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေ များဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ အန္တရာယ်ကြုံတွေ့နေရသည့် ငါးမျိုးစိတ်များအား ပုံမှန် အကောင်ရေ နှင့် အခြေအနေ ပြန်လည်ရောက်ရှိခြင်း မတိုင်မီ ငါးဖမ်းဆီးမှု ရပ်တန့်ထားခြင်း၊ ▪ လယ်၊ ယာမြေ အသစ်များ ဖော်ထုတ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေး ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းထက် လက်ရှိ လယ်ယာမြေများမှ ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး ကုန်ထုတ်လုပ်မှု မြှင့်တင်ရန် တွန်းအားပေးခြင်း၊ ▪ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစေသည့် စားကျက်မြေ အသုံးချ

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
၈။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ အာဟာရ ဓာတ်များ ပိုလျှံခြင်း အပါအဝင် ညစ်ညမ်းမှုများ သည် ဂေဟစနစ်လုပ်ဆောင်မှုများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ထိခိုက်မှုမရှိသော အဆင့်သို့ ရောက်ရှိရန်။	မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ ဖော်ထုတ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ESIA ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ သင့်လျော်သော စွန့်ပစ်အညစ်အကြေး သန့်စင်ပေးသည့်စနစ်များ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ▪ သင့်တော်သော မြို့ကြီးများ နှင့် နေရာဒေသများတွင် ရေဆိုး ရေညစ်များ သန့်စင်ပေးသည့် အစီအစဉ်များ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ▪ ရေတိမ်ဒေသများအား နိုင်ငံတကာအဆင့် အရေးပါသော အာဆီယံ၏ ရေတိမ်ဒေသများစာရင်းတွင် ပိုမိုပါဝင်စေခြင်း၊ ▪ မဲခေါင်မြစ်ကော်မရှင်၏ ရေအရင်းအမြစ်များ အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအား တိုးမြှင့်ခြင်း၊ ▪ မြေဆီလွှာ နှင့် ရေထုညစ်ညမ်းမှု နှင့် အလွန်အကျွံအသုံးပြုမှုတို့အား တားဆီးနိုင်ရန် ဓာတ်မြေဩဇာ နှင့် ပိုးသတ်ဆေး အသုံးပြုမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းဆီးမှုတို့အား ကြပ်မတ်ခြင်း၊ ▪ သဘာဝ မြေဩဇာသုံး စိုက်ပျိုးရေးအား မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ထောက်ခံချက် ထုတ်ပေးရေးတို့အတွက် နိုင်ငံအဆင့် စံသတ်မှတ်ချက် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ▪ ပတ်ဝန်းကျင်အရည်အသွေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ဇီဝလုံခြုံမှုတို့ အတွက် အထူးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ▪ မြန်မာ့ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ မူကြမ်းအား ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ▪ အခြားသော အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး နိုင်ငံ အဆင့် လေထု အရည်အသွေး စံသတ်မှတ်ချက်များ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ▪ လေထုညစ်ညမ်းမှု တိုင်းတာရေး ဒေသများ သတ်မှတ်ခြင်း၊ ▪ လေထု အရည်အသွေး စီမံအုပ်ချုပ်မှု နည်းပညာ သင်တန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေး အားပေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စွန့်ပစ်ခြင်း နှင့် စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်းတို့တွင် ပူးပေါင်း ပါဝင်မှုအား မြှင့်တင်ရန် ပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
	▪ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများအတွက် စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များ နှင့် သန့်စင်မှု နည်းလမ်းများအား (အထူးသဖြင့် မြို့ကြီးများတွင်) တိုးတက်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း၊ ▪ သန့်ရှင်းသော ထုတ်လုပ်မှု နည်းပညာများ ဝေမျှရရှိရေးအတွက် အာဆီယံနိုင်ငံများ နှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း၊ ▪ လျှော့ချသုံးစွဲခြင်း၊ ပြန်လည်သုံးစွဲခြင်း နှင့် ဆွေးမြေ့စေခြင်းတို့ပါဝင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သင့်တင့်မျှတသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စီမံ အုပ်ချုပ်မှုအား မြှင့်တင်ရန် အများပြည်သူအား ပညာပေးခြင်း၊ ▪ ရေအရည်အသွေး စီမံအုပ်ချုပ်မှု တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ POPs နှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူ အသိတရား နှိုးကြားမှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ရေ အရင်းအမြစ် များ နှင့် မြစ်ချောင်းများ ထိန်းသိမ်းရေး ဥပဒေအား အာဏာ သက်ရောက်စေခြင်း၊ ▪ အာဆီယံနိုင်ငံများနှင့် မြစ်ရေ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဓါတ်သတ္တု ထုတ်လုပ်တူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းများတွင် နည်းပညာဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများ အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း၊ ▪ အစိုင်အခဲစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းအတွက် သင့်လျော်သော နေရာဒေသများအား သတ်မှတ်ခြင်း၊
၉။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာသော မျိုးစိတ်များ နှင့် လမ်းကြောင်းများအား သတ်မှတ်ခြင်း၊ ဦးစားပေးအဆင့် ခွဲခြားခြင်း၊ အရေးကြီးသော မျိုးစိတ်များအား ထိန်းချုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ရှားခြင်း၊ မျိုးစိတ်များ ဝင်ရောက်လာမှု နှင့် ပျံ့နှံ့မှုကို တားဆီးရန် ဝင်ရောက်သည့် လမ်းကြောင်းများကို စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား ဆောင်ရွက်ရန်။	▪ နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် သစ် တောထွက်ပစ္စည်းများ၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ၊ ၎င်းတို့၏ ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုများကို အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ထိုင်း၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ CITES အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ နို့တိုက်သတ္တဝါများ၊ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွားသတ္တဝါများ၊ ငှက်များ နှင့် အပင်များအတွက် ဦးစားပေးလိုအပ်မှုများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် IAS ၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုအား စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း၊ ▪ IAS များအား ထိန်းသိမ်းစီမံရေးလုပ်ငန်းများ ရေး

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
၁၀။ သန္တာ ကျောက်တန်းများနှင့် အခြား ထိခိုက်လွယ်သော ဂေဟစနစ်များ၏ လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် အရေးပါမှုတို့အား ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် လူတို့၏ သန္တာကျောက်တန်းများအပေါ် ထိခိုက်မှု နှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု နှင့် ပင်လယ်ရေပြင်တွင် အက်ဆစ်ဓာတ် လွန်ကဲလာမှုတို့၏ အခြားသော ဂေဟစနစ်များအပေါ် ထိခိုက်မှုတို့ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတိုင်မီ အနိမ့်ဆုံး ဖြစ်ရန်။	ဆွဲခြင်း၊ ▪ မြန်မာ့ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို စိစစ်ခြင်း နှင့် ကာကွယ်ခြင်း၊ ▪ ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းနည်းများ ဖြစ်သည့် မိုင်းခွဲခြင်း၊ အဆိပ်ချခြင်း၊ လျှပ်စစ်ဖြင့် ရှော့တိုက်ခြင်း၊ ခွင့်ပြုမထားသည့်နည်းများ နှင့် ပိုက်များဖြင့် ငါးဖမ်းခြင်းတို့ ကို တားမြစ်ခြင်း နှင့် သင့်လျော်သည့် ငါးဖမ်းနည်းစနစ်များဖြင့် အစားထိုးရန် နည်းလမ်းသစ်များ ရှာဖွေခြင်း၊ ▪ ပုံမှန်ကင်းလှည့်မှုပြုလုပ်ခြင်း၊ သုတေသန နှင့် တရားမဝင် ငါးဖမ်းနည်းများအပေါ် ရေရှည်စောင့်ကြည့်ခြင်းတို့အား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ▪ အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဆိုင်ရာ တက္ကသိုလ်အား ဗဟိုပြု၍ ကမ်းရိုးတန်း နှင့် အဏ္ဏဝါဆိုင်ရာ သုတေသနဌာနတစ်ခု တည်ထောင်ခြင်း၊ ▪ မြေဆီလွှာ နှင့် ရေထုညစ်ညမ်းမှု နှင့် အလွန်အကျွံ အသုံးပြုမှုတို့အား တားဆီးနိုင်ရန် ဓာတ်မြေဩဇာ နှင့် ပိုးသတ်ဆေး အသုံးပြုမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေသော ငါးဖမ်းဆီးမှုတို့အား ကြပ်မတ်ခြင်း၊ ▪ ငါးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ၊ အမိန့်၊ နည်းဥပဒေများ နှင့် ညွှန်ကြားချက်များ လိုက်နာနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ စူးစမ်းရှာဖွေသော လုပ်ငန်းများတွင် ESIA အား ထည့်သွင်းခြင်း၊
မဟာဗျူဟာပန်းတိုင် (၃) မျိုးရိုးဗီဇများ၊ မျိုးစိတ်များနှင့် ဂေဟစနစ်များဆိုင်ရာ လုံခြုံစိတ်ချရမှု အစီအမံများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ အခြေအနေများ တိုးတက်ကောင်းမွန်စေခြင်း	
၁၁။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ကမ္ဘာ့ကုန်းမြေ နှင့် ကုန်းတွင်း ရေပြင် ဧရိယာ၏ (၁၇) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် ပင်လယ်ရေပြင် နှင့် ကမ်းရိုးတန်းဧရိယာ၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်း တို့အား သဘာဝနယ်မြေများ အဖြစ် တိုးမြှင့် တည်ထောင်ပြီး ဖြစ်ခြင်း၊ ဂေဟစနစ် နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ	▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေအုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဦးစားပေး ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရမည့် မျိုးစိတ်များ အခြေအနေအား စာရင်းကောက်ယူရန်၊ ပျံ့နှံ့တည်ရှိမှုအား လေ့လာရန် နှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း၊

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
တို့အတွက် အရေးပါသော နယ်မြေများအား ထိရောက်စွာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ဂေဟစနစ်ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုသော ထိန်းသိမ်းရေး နယ်မြေများအား ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှုဖြင့် ကျယ်ပြန့်သော ဒေသနှင့် ပင်လယ်ပြင် တို့သို့ စုစည်းထည့်သွင်းရန်။	▪ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ ပြင်ပတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းကို စစ်ဆေးခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင် လာစေရန် နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဒေသခံပြည်သူများမှ အပြုသဘောဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်မှုများ တိုးပွားလာစေရေး စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊ ▪ AHPs အား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရာတွင် ဒေသတွင်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးမြှင့်ခြင်း၊
၁၂၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ သိရှိပြီးသား အန္တရာယ် ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ်များအား မျိုးပျက်သုဉ်းမှုမှ တားဆီးပြီးဖြစ်ခြင်း၊ အထူးသဖြင့် အများဆုံးကျဆင်းနေသော မျိုးစိတ်များအား ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်မှုအဆင့်အား တိုးတက်ပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင် ရောင်းဝယ်မှုအား တားဆီးနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်ရေး နှင့် တရားမဝင် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ တရားမဝင်ထုတ်ယူခြင်း၊ အမဲလိုက်ခြင်း နှင့် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းတို့အား တားဆီးနိုင်ရန် ထိရောက်သော ဥပဒေအာဏာစိုးမိုးမှုအား ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ▪ ရုက္ခဗေဒဥယျာဉ် နှင့် တိရစ္ဆာန်ဥယျာဉ်များတွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများ နှင့် ကျက်စားဒေသ ပြင်ပ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း ▪ ဦးစားပေး ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရမည့် မျိုးစိတ်များ အခြေအနေအား စာရင်းကောက်ယူရန်၊ ပုံနှိပ်တည်ရှိမှုအား လေ့လာရန် နှင့် တွေ့ရှိချက်များကို ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း၊ ▪ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ ပြင်ပတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းကို စစ်ဆေးခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံ ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဒေသခံပြည်သူများမှ အပြုသဘောဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်နိုးကြားမှုများ တိုးပွားလာစေရေး စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း၊

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
၁၃။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာ နှင့် လူမှုစီးပွားရေးအရ အရေးပါသော မျိုးစိတ်များအပါအဝင် စိုက်ပျိုးမွေးမြူထားသော အပင် နှင့် တိရစ္ဆာန်များ၊ သဘာဝအရိုင်းမျိုးများနှင့် ဆက်စပ်သောမျိုးများ၏ မျိုးရိုးဗီဇ ကွဲပြားမှုကို ကာကွယ်ပြီး ဖြစ်ခြင်း နှင့် မျိုးရိုးဗီဇ ယုတ်လျော့ခြင်း အနည်းဆုံး ဖြစ်စေရန်နှင့် မျိုးရိုးဗီဇ ကွဲပြားမှု လုံခြုံ စိတ်ချရစေရန် မဟာဗျူဟာများအား ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ AHPs အား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရာတွင် ဒေသတွင်း ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများ တိုးမြှင့်ခြင်း၊ ▪ နိုင်ငံတကာ နယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ၊ တောရိုင်း တိရစ္ဆာန် နှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များ၊ ၎င်းတို့၏ ဆက်စပ် ပစ္စည်းများ တရားမဝင်ရောင်းဝယ်မှုများကို အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ထိုင်း၊ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၊ CITES အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ နို့တိုက် သတ္တဝါများ၊ ကုန်းနေရေနေ နှင့် တွားသွား သတ္တဝါများ၊ ငှက်များ နှင့် အပင်များအတွက် ဦးစားပေး လိုအပ်မှုများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ငါးမျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ စာရင်းကောက်ယူခြင်း၊ ▪ ရုက္ခဗေဒ ဥယျာဉ် နှင့် တိရစ္ဆာန် ဥယျာဉ်များတွင် သုတေသနလုပ်ငန်းများ နှင့် ကျက်စားဒေသ ပြင်ပ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်းကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ စဉ်ဆက်မပြတ်သော စားနပ်ရိက္ခာ ထုတ်လုပ်ခြင်းအတွက် တောင်သူလယ်သမားများ အချင်းချင်း နည်းပညာ ဖြန့်ဖြူးဖလှယ်သည့် လုပ်ငန်းများအား ပံ့ပိုးခြင်း ▪ မျိုးရိုး ဗီဇဆိုင်ရာ လေ့လာရေး နှင့် ဒေသမျိုးရင်း တိရစ္ဆာန်များ မွေးမြူခြင်းဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးတို့အတွက် ကော်မရှင်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ▪ ရေဆင်း စိုက်ပျိုးရေး သုတေသနဦးစီးဌာနရှိ အမျိုးသားသစ်စေ နှင့် မျိုးစေ့ဘဏ်တို့တွင် အထောက်အကူ ပြုပစ္စည်းများ နှင့် အဖွဲ့အစည်း စွမ်းဆောင်ရည်တို့အား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ▪ PGR ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းအပေါ် လူထုသိမြင် နိုးကြားမှု မြင့်မားလာစေရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ မြန်မာ့ PGR များအား ကာကွယ်ရာတွင် <i>sui generis</i> စနစ်အား ဖော်ထုတ်အသုံးပြုခြင်း၊
မဟာဗျူဟာပန်းတိုင် (၄) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများနှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများမှ ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များကို ဆက်စပ်ပတ်သက်သူအားလုံးခံစားနိုင်ရန် မြှင့်တင်ခြင်း	
၁၄။ အမျိုးသမီးများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့များ နှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောသူများ၏ လိုအပ်ချက်ကို	▪ သစ်တောအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခြင်း နှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့တွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်းအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသခံများ နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ

အာအိချို ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
ဖြည့်ဆည်းရန် ရေရရှိမှု၊ ကျန်းမာရေးအထောက်အကူပြုမှု နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း နှင့် လူမှုဘဝသာယာဝပြောမှုစသည့် အရေးပါသော ဝန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးသည့် ဂေဟစနစ်များ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ပြန်လည် ကောင်းမွန်လာပြီး ဖြစ်ခြင်း နှင့် လုံခြုံမှုရှိရန် ဆောင်ရွက်ပြီး ဖြစ်ရန်။	ပါဝင်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အား ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ▪ ခိုင်မာသော သဘောတူညီမှုများ နှင့် အခြားသော ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာများ ပံ့ပိုးမှုများဖြင့် ဒေသခံ ပြည်သူအစုအဖွဲ့ပိုင်သစ်တော အစီအစဉ်များတွင် အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေရေး လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်အား တည်ဆောက်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံ ပြည်သူများ ထာဝစဉ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝနယ်မြေများ ဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံ ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင် လာစေရန် နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေး တို့အား ဒေသခံပြည်သူများမှ အပြုသဘောဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်မှုများ တိုးပွားလာစေရေး စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း တွင် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊ ▪ ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ငါးမျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး နည်းလမ်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဒေသခံပြည်သူများအကျိုးရှိမည့် သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒအား ရေးဆွဲခြင်း၊
၁၅။ သဲကန္တာရ ဖြစ်ထွန်းမှု တိုက်ဖျက်ရေး၊ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု လျော့နည်းသက်သာရေး နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ရေးတို့အား အထောက်အကူ ပြုရန် ပျက်စီးလျက် ရှိသော ဂေဟစနစ်များ၏ အနည်းဆုံး ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းအား ပြန်လည် ကောင်းမွန်လာအောင် ပြုလုပ်ခြင်း အပါအဝင် ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် ပြန်လည် ပြုပြင်ခြင်းတို့ဖြင့် ဂေဟစနစ်ပံ့ပိုးနိုင်စွမ်း	▪ အရေးပါသော ရေဝေရေလဲဒေသများတွင် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုများ ပြန်လည်တိုးပွားစေရေး သစ်တောများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း၊ ▪ သဲကန္တာရ နှင့် တောင်ပေါ် ဂေဟစနစ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် နားလည် သဘောပေါက်မှုများ မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် ရေကြီးခြင်း၊ မြေဆီလွှာ တိုက်စားခြင်း အစရှိသော အန္တရာယ်များ အများဆုံး ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် နေရာဒေသများအား ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း၊ ▪ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်းကြောင့် ထိခိုက်မှုရှိသည့် ဒေသများတွင် အမြဲတမ်း စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်မှုအား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ▪ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်အရ အရေးပါသော နေရာများ

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
နှင့် ဇီဝမျိုးစုံ မျိုးကွဲများ၏ ကာဗွန် တိုးပွားမှုကို အထောက်အကူပြုမှုတို့အား ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ မြှင့်တင်ပြီး ဖြစ်ရန်။	နှင့် ထိခိုက်လွယ်သော နေရာများအား လယ်မြေများအဖြစ် ကျူးကျော် ဝင်ရောက်မှု မရှိစေရန် နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးထိခိုက်မှုများ ရှောင်ရှားနိုင်မည့် မြေအသုံးချမှု စီမံချက် ရေးဆွဲရေး အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ လေ့လာ ဆန်းစစ်မှုပြုလုပ်ခြင်း၊ ▪ သစ်တောပြုန်းတီးမှု၊ မြေဆီလွှာ အတန်းအစား ကျဆင်းမှု နှင့် ကန္တာရဖြစ်ထွန်းမှုတို့ကို ဖြစ်စေသော ရေရှည်တည်တံ့ မခိုင်မြဲနိုင်သည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ နှင့် အခြားမြေ အသုံးချမှုများကို ရပ်တန့်ခြင်း နှင့် SALT ကဲ့သို့သော ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် စိုက်ပျိုးနည်းစနစ်များ ဖော်ထုတ်ခြင်း နှင့် ၎င်းနည်းလမ်းများ အကောင်အထည် ဖော်ခြင်းအဖြစ် သင့်လျော်သော သီးနှံ စိုက်ပျိုးခြင်းစနစ်များ ကျင့်သုံးခြင်း၊ ▪ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့် နေရာဒေသများတွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း နှင့် မူလအနေအထား ပြန်လည်ရောက်ရှိလာရန် တို့အတွက် ရှေ့ပြေးစီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
၁၆။ မျိုးရိုးဗီဇ အရင်း အမြစ်များအား အသုံးပြုခြင်းမှ ရရှိသော အကျိုးအမြတ်များကို အကျိုးတူမျှဝေ ခံစားခြင်း ဆိုင်ရာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကွန်ဗင်းရှင်း၏ နာဂိုယာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်အား နိုင်ငံ၏ မူဝါဒ၊ ဥပဒေတို့နှင့်အညီ ၂၀၁၅ ခုနှစ် မတိုင်မီ လက်ခံကျင့်သုံးပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ ခိုင်မာသော သဘောတူညီမှုများ နှင့် အခြားသော ဥပဒေကြောင်းဆိုင်ရာများ ပံ့ပိုးမှုများဖြင့် ဒေသခံပြည်သူ အစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တော အစီအစဉ်များတွင် အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေရေး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အား တည်ဆောက်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝ နယ်မြေများ ဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံ ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးတို့အား ဒေသခံပြည်သူများမှ အပြု သဘောဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်မှုများ တိုးပွားလာစေရေး စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများ အတွက် အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်း၊

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
	▪ ဒေသခံ ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ငါးမျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် စီမံ အုပ်ချုပ်ရေး နည်းလမ်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ မျိုးရိုး ဗီဇဆိုင်ရာ လေ့လာရေး နှင့် ဒေသ မျိုးရင်းတိရစ္ဆာန်များ မွေးမြူခြင်းဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ရေးတို့အတွက် ကော်မရှင်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ▪ စိုက်ပျိုးရေးသုတေသနဦးစီးဌာနရှိ အမျိုးသားသစ်စေ့ နှင့် မျိုးစေ့ဘဏ်တို့တွင် အထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများ နှင့် အဖွဲ့အစည်း စွမ်းဆောင်ရည်တို့အား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ▪ ဒေသခံပြည်သူများအား အကျိုးပြုမည့် သဘာဝအခြေခံခရီးသွားလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဝါဒအား ရေးဆွဲခြင်း၊
မဟာဗျူဟာပန်းတိုင် (၅) စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်း၊ ဗဟုသုတဆိုင်ရာ ဖလှယ်ခြင်း နှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်းတို့ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်မှုအား တိုးမြှင့်ခြင်း	
၁၇။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မတိုင်မီ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းသည် NBSAP အား ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်း၊ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်မှု စတင်ပြီး ဖြစ်ခြင်း၊ မူဝါဒပိုင်းဆိုင်ရာ အဖြစ် ရေးဆွဲကျင့်သုံးရန် အတည်ပြုပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်း နှင့် ဇီဝအရင်းအမြစ်များအား ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် အသုံးပြုခြင်းတို့ကို နိုင်ငံတော် မူဝါဒများ နှင့် CBD တို့နှင့် အညီ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ NBSAP အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား ကြီးကြပ်ရန် နှင့် ဆက်စပ်ဌာန အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုဖြင့် NBSAP အား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊
၁၈။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် ရေရှည်တည်တံ့စွာ အသုံးပြုခြင်းတို့ဆိုင်ရာ ဒေသခံ နှင့် လူမျိုးစုများ၏ ဗဟုသုတ အသိပညာများ၊ လုပ်ကိုင်မှု ဓလေ့များအား နိုင်ငံဥပဒေ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ နှင့်အညီ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ အသိအမှတ်ပြုပြီးဖြစ်ခြင်း၊ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းကို CBD အား အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင်	▪ သစ်တော အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စီမံချက် ရေးဆွဲခြင်း၊ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခြင်း နှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့တွင် နိုင်ငံတကာ နှင့် ပြည်တွင်း အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသခံများ နှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်အား ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှုတွင် လိုက်လျောညီထွေ ရှိစေရန်အတွက် သဘာဝနယ်မြေများ ဝန်းကျင်တွင် ကြားခံနယ်မြေ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ▪ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်လာစေရန် နှင့် သဘာဝနယ်

အာအိချီ ရည်မှန်းချက်	NBSAP လုပ်ငန်းစဉ်များ
ဆက်စပ် ပတ်သက်သူများမှ အဆင့်တိုင်းတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်မှုဖြင့် ထည့်သွင်းရန်။	မြေများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများထိန်းသိမ်းရေး တို့အား ဒေသခံ ပြည်သူများမှ အပြုသဘော ဆောင်သော သဘောထား နှင့် သိမြင်မှုများ တိုးပွားလာစေရေး အတွက် စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံပြည်သူများ အကျိုးရှိရေးအား ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊ ▪ စဉ်ဆက်မပြတ်သော စားနပ်ရိက္ခာ ထုတ်လုပ်ခြင်း အတွက် တောင်သူလယ်သမားများ အချင်းချင်း နည်းပညာ ဖြန့်ဖြူးဖလှယ်သည့် လုပ်ငန်းများအား ပံ့ပိုးခြင်း၊
၁၉။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ တန်ဖိုးများ၊ ရှင်သန်လည်ပတ်မှု၊ အဆင့်အတန်း၊ ပြောင်းလဲမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု၏ အကျိုးဆက်များ စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သည့် အသိပညာများ၊ သိပ္ပံဆိုင်ရာနည်းပညာများ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ဖွံ့ဖြိုးပြီးဖြစ်ရန်၊ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝေမျှရန်၊ လွှဲပြောင်းခြင်း နှင့် အသုံးချရန်။	
၂၀။ ၂၀၁၁-၂၀၂၀ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ စီမံချက်အား ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ဌာနအဖွဲ့အစည်းများမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲအတွက် အသုံးပြုလျက်ရှိသော ရန်ပုံငွေအရင်းအမြစ်များ ကို အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ စုစည်းပြီး ဖြစ်ရန်၊ ဤရည်မှန်းချက်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အရင်းအမြစ် လိုအပ်ချက် ဆန်းစစ်ခြင်းအပေါ် မူတည်၍ ပြောင်းလဲနိုင်ပါ သည်။	

၆-၂။ ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များအား ပြည့်ဝစွာ အကောင်အထည်ဖော်ရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP တွင် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ဂျပန် နိုင်ငံ၊ နာဂိုယာမြို့၌ ကျင်းပခဲ့သော ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ (၁၀) ကြိမ်မြောက် ညီလာခံ (CBD COP 10) တွင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သော ၂၀၂၀ အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များ (သို့မဟုတ်) ၂၀၂၀ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များအား ထည့်သွင်းခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP ပါ လုပ်ငန်း စီမံချက်အများအပြားမှာ အာအိချီ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ကောင်းစွာချိတ်ဆက်မှု ရှိသည်ကို အပိုင်းခွဲ ၆-၁ တွင် ဖော်ပြချက်အရ သိရှိနိုင်ပါသည်။

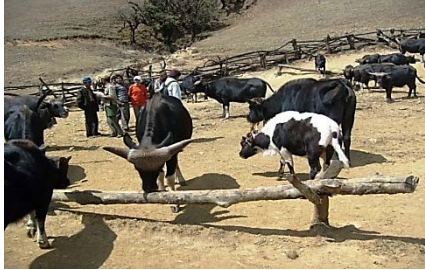
သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များနှင့် ပိုမိုချိတ်ဆက်နိုင်ရေးအတွက် NBSAP အား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ရည်မှန်းချက် ၁၉ (ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ တန်ဖိုးများ၊ ရှင်သန်လည်ပတ်မှု၊ အဆင့် အတန်း၊ ပြောင်းလဲမှု နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု၏ အကျိုးဆက်များ စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သည့် အသိပညာများ၊ သိပ္ပံဆိုင်ရာ နည်းပညာများ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ဖွံ့ဖြိုးပြီး ဖြစ်ရန်၊ ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝေမျှရန်၊ လွှဲပြောင်းရန် နှင့် အသုံးပြုရန် နှင့် ရည်မှန်းချက် (၂၀၁၁-၂၀၂၀ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာစီမံချက်အား ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် ဌာနအဖွဲ့အစည်းများမှ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲအတွက် အသုံးပြုလျက်ရှိသော ရန်ပုံငွေ အရင်းအမြစ် များကို အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် ၂၀၂၀ ပြည့် နှစ် မတိုင်မီ စုစည်းပြီး ဖြစ်ရန်) တို့အား ချိတ်ဆက် ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် NBSAP ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်းအား NBSAP ကို စတင်ရေးဆွဲခဲ့သည့်အတိုင်း ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ အကြံပြု ဆွေးနွေးမှု များဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိပါသည်။

NBSAP အား ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၃) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသည့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့ အစည်းအဝေးအမှတ်စဉ် (၁၆/၂၀၁၂) မှ အတည်ပြုခဲ့ပြီး ဖြစ်သ ဖြင့် ပြင်ဆင်မွမ်းမံသည့် NBSAP အား အသစ်ပြန်လည်ပြုစုခြင်းထက် လက်ရှိရေးဆွဲထား သော NBSAP တွင် အာအိချီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဆန်းစစ်ပြီး၊ နောက်ဆက်တွဲဖြင့် ထုတ်ဝေမည် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ NBSAP အား ပြင်ဆင်မွမ်းမံရာတွင် အရေးတကြီး ဆောင်ရွက် ရမည်မှာ ကဏ္ဍအလိုက် နိုင်ငံအဆင့် ရည်မှန်းချက်များ (National Targets) နှင့် ယင်း

ရည်မှန်းချက်များ ပေါက်မြောက်အောင်မြင်မှုကို တိုင်းတာနိုင်မည့် အညွှန်းကိန်းများ (Indicator) ရေးဆွဲ ထည့်သွင်းရန် ဖြစ်ပါသည်။

BOX ၉။ နွားနောက် (*Bos frontalis*) ထိန်းသိမ်းခြင်း

အသားထုတ်လုပ်ခြင်းကြောင့်

နွားနောက်(*Bos frontalis*) သည် တောင်ပေါ်ဒေသ၏ ကျွဲနွား တစ်မျိုးဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၊ အနောက်မြောက် ပိုင်း အထူးသဖြင့် ချင်းပြည်နယ်ရှိ တောင်ပေါ်ဒေသများ တွင် မွေးမြူထားသော တိရစ္ဆာန်များတွင် အပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ နွားနောက်သည် ဒေသခံဌာနေလူမျိုးများ အတွက် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးအရ အလွန်အရေးပါပါသည်။ သို့သော် အသားထုတ်လုပ်ခြင်းကြောင့် နွားနောက်ကောင်ရေသည် တဖြည်းဖြည်းကျဆင်း လျက် ရှိပါသည်။ ယင်းဒေသတွင် စနစ်တကျဆောင်ရွက်သော နွားနောက် သားဖောက်မျိုးပွားခြင်းလည်း မရှိပါ။ ကျောက်ဆည်တက္ကသိုလ်၊ တိရစ္ဆာန် ဇီဝနည်းပညာဌာန သည် နွားနောက် ၁၅ ကောင် (ထီး ၂၊ မ ၁၃) ဖြင့် သားစပ်မျိုးဖောက်ခြင်းကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် စတင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ နွားနောက်များအား မန္တလေး၊ မကွေး နှင့် မော်လမြိုင်တို့ရှိ လယ်သမားများ အား ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ကာ ယင်းဒေသများရှိ ဇီးဖြူ နှင့် အခြားနို့စားနွားများကဲ့သို့ ထားရှိပါသည်။ အမ ခြောက်ကောင်အား Holstein straws အား အသုံးပြု၍ မေထုန်မဲ့ သားဖောက်ခြင်းအား ဆောင်ရွက်ပါသည်။ သားဖောက်ခြင်း နှင့် မျိုးစပ်ခြင်း တို့အား ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ သားပေါက်အကောင် (၆၀) အား ရရှိခဲ့ ပြီး မျိုးစပ်ထားသော အထီး (၃) ကောင် နှင့် အမ (၃) ကောင်ပါဝင်ပါသည်။ အားလုံးသော သား ပေါက်များ သည် နွားနောက်၏သွင်ပြင်လက္ခဏာများအား ပိုင်ဆိုင် ခြင်းကြောင့် နွားနောက်များသည် Heterosis ပါဝင်မှု အလွန်မြင့်မားကြောင်း ပြသလျက်ရှိပါသည်။ နို့ထွက်ရှိမှု အား လေ့လာနိုင်ရန် သားပေါက်များအား ထပ်မံမျိုးစပ် ထားပြီး ရလဒ်များအား စောင့်ဆိုင်းဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် သီးသန့်သားဖောက်သည့် နွားနောက်နှင့် မျိုးစပ်ခြင်းမှ ပေါက် ဖွားသော နွားနောက်တို့သည် မတူညီသော သဘာဝအခြေအနေတွင် အလိုက်သင့် နေထိုင်နိုင်စွမ်း ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အပူချိန်ကြောင့် တစ်စုံတစ်ရာ ထိခိုက်ခံစားရမှု မတွေ့ရပါ။ ထို့ကြောင့် နွားနောက်များအား အပူပိုင်းဒေသတွင် တစ်ဝက်တစ်ပျက် စနစ်တကျ ထိန်းသိမ်း မွေးမြူသည့် နည်းဖြင့် အောင်မြင်စွာ မွေးမြူနိုင်ကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

အခန်း ၇။ ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်အပေါ် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှု

မြန်မာနိုင်ငံသည် ထောင်စုနှစ် သဘောတူညီချက် ကြေညာစာတမ်း (Millennium Declaration) ကို ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် စက်တင်ဘာလတွင် ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်သည့်အလျောက် ထောင်စုနှစ် ဖွံ့ဖြိုးရေး ရည်မှန်းချက်များ ပြည့်မီရေးအတွက် ကြိုးပမ်းရန် ဆုံးဖြတ်သန့်ဋ္ဌာန် ချမှတ်ထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသည် ထောင်စုနှစ်သဘောတူညီချက် ကြေညာစာတမ်း၏ အခြေခံတန်ဖိုးထားမှုများကို လေးစားလိုက်နာရန် ဆုံးဖြတ်ထားပြီး မြန်မာ့ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းမူဘောင် (Framework for Economic and Social Reform - FESR) တွင် ပါဝင်အောင် ထည့်သွင်း ရေးဆွဲထားပါသည်။

ထောင်စုနှစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင်အား ရောက်ရှိရေးအတွက် ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင် (၈) ခု ချမှတ်ထားပြီး ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်အမှတ်စဉ် (၇) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည် တည်တံ့ရန် ထိန်းသိမ်းခြင်းတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ အား အောက်ပါအတိုင်း ထည့်သွင်းထားပါသည်။

ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်	အညွှန်းကိန်း
ပန်းတိုင် ၇ (က) နိုင်ငံတော်၏ မူဝါဒနှင့်အစီအစဉ်များတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားများ ပါဝင်စေရန် နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် သယံဇာတများ ဆုံးရှုံးမှု လျော့နည်းစေရန်။	သစ်တော ဖုံးလွှမ်းနေသည့် မြေဧရိယာ အချိုး၊
ပန်းတိုင် ၇ (ခ) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မှုကို လျော့ချရန်၊ ၂၀၁၀ခုနှစ်တွင် မျိုးသုဉ်း ပျောက်ကွယ်မှု နှုန်းထား သိသာစွာ လျော့ကျ စေရန်။	ထိန်းသိမ်းထားသော မြေပြင် နှင့် ရေပြင် ဧရိယာ အချိုး၊ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခံနေသည့် မျိုးစိတ် အရေအတွက် အချိုး၊

၇-၁။ သစ်တော ဖုံးလွှမ်းနေသည့် မြေဧရိယာ အချိုး

သစ်တောဦးစီးဌာန၏ ခန့်မှန်းချက်အရ ၁၉၇၅ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ်တို့တွင် သစ်တော ဖုံးလွှမ်းနေသည့် ဧရိယာမှာ စုစုပေါင်းမြေ အကျယ်အဝန်း၏ (၆၁) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် (၅၉) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီး ဖြစ်ပါသည်။ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုမှာ ၁၉၇၅ ခုနှစ် နှင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၂) ရာခိုင်နှုန်း လျော့ကျခဲ့ပါသည် (၁၉၈၉ သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုဆန်းစစ်ချက်၊ သစ်တောဦးစီးဌာန)။ ၂၀၁၀ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂ စားနပ်ရိက္ခာနှင့် စိုက်ပျိုးရေး

အဖွဲ့ (FAO) နှင့် သစ်တောဦးစီးဌာနတို့၏ ခန့်မှန်းချက်အရ သစ်တောဖုံးလွှမ်းသော ဧရိယာ စုစုပေါင်းမှာ ၁၉၉၀၊ ၂၀၀၀၊ ၂၀၀၅ နှင့် ၂၀၁၀ ခုနှစ်တို့တွင် (၅၈) ရာခိုင်နှုန်း၊ (၅၂) ရာခိုင်နှုန်း၊ (၄၉) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် (၄၇) ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးရှိကြပါသည်။ ထို ကိန်းဂဏန်းများက ၁၉၉၀ နှင့် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ကာလအတွင်း သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု သိသိသာသာ (၁၁) ရာခိုင်နှုန်း လျော့ကျလာခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။

သစ်တောများပြုန်းတီးလာရခြင်း အဓိက အကြောင်းရင်းများတွင် တိုးတက်လာသည့်လူဦးရေနှင့်အတူ သစ်၊ ထင်း လိုအပ်ချက် များပြားလာခြင်း၊ စိုက်ပျိုးမြေများ ချဲ့ထွင်လာခြင်း၊ မြို့ပြဧရိယာများတိုးချဲ့လာခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများ နှင့် ဆည်၊ တာတမံ၊ လမ်းစသည့် အခြေခံ အဆောက်အအုံများ တိုးချဲ့တည်ဆောက်လာခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေသည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် (၄၇.၂၅) သန်း ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် သန်း (၆၀) ခန့်အထိ တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။

သစ်တောပြုန်းတီးမှုကို လျှော့ချရန် နှင့် သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှုဧရိယာများ တိုးပွားလာစေရန်အတွက် စဉ်ဆက်မပြတ် သစ်တောစီမံအုပ်ချုပ်မှုကို ကြိုးပမ်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အမြဲတမ်းသစ်တောနယ်မြေများ တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ သစ်တောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ခြင်း နှင့် ဒေသခံပြည်သူအစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တောလုပ်ငန်း ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မြန်မာ့ရွေးချယ်ထုတ်လုပ်ခြင်းစနစ်ကို တိကျစွာ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် တွန်းအားပေးခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ကြိုးဝိုင်းတော နှင့် ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော ဧရိယာများအား တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းလျက်ရှိရာ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၁၉.၁၂) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၂၂.၇၅) ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၂၅.၀၁) ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးချဲ့ ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒ ရည်မှန်းချက်အရ ကြိုးဝိုင်းတော နှင့် ကြိုးပြင်ကာကွယ်တောအား နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း အထိ တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

သဘာဝသစ်တောများမှ သစ်ထုတ်လုပ်မှု လျှော့ချနိုင်ရန် နှင့် သစ်တောများ ပျက်စီးသွားသောနေရာများအား သစ်တောဖုံးလွှမ်းမှု ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် သစ်တောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်လျက်ရှိရာ ၁၉၈၁-၈၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၉-၂၀၀၀ ခုနှစ်အတွင်း နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှစိုက်ခင်း (၃၀,၈၄၂) ဟက်တာ တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ရာမှ ၂၀၀၀-၂၀၀၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၃-၁၄ ခုနှစ်အတွင်း နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှစိုက်ခင်း (၃၃,၄၉၉) ဟက်တာ အထိ တိုးချဲ့တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ သစ်တောစိုက်ခင်းများကို အဓိကအားဖြင့် စီးပွားရေးသစ်တောစိုက်ခင်း၊

ရေဝေရေလဲ သစ်တောစိုက်ခင်း၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းသစ်တောစိုက်ခင်း နှင့် ကျေးရွာသုံး ထင်းစိုက်ခင်းစသည်ဖြင့် ခွဲခြားတည်ထောင်ပါသည်။ သစ်တောစိုက်ခင်းတည်ထောင်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အတွက် ၂၀၀၆-၂၀၀၇ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ပုဂ္ဂလိက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။

ယခင်ကာလများအတွင်း နိုင်ငံလိုအပ်ချက်အရ နှစ်စဉ်ခွင့်ပြုတောထွက်ထက် ပိုမိုထုတ်လုပ်ကာ နိုင်ငံခြားသို့ သစ်အလုံးလိုက် တင်ပို့မှုများရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဧပြီလမှ စတင်၍ သစ်အလုံးလိုက် တင်ပို့မှုကို ရပ်နားသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ သစ်ထုတ်လုပ်မှုအား လျှော့ချပြီး နှစ်စဉ်ခွင့်ပြုတောထွက်နှင့်အညီ ထုတ်လုပ်သွားရန် သတ်မှတ်ထားပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၇-၂။ ထိန်းသိမ်းထားသောမြေပြင် နှင့် ရေပြင် ဧရိယာအမျိုး

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒ၏ ပါမီနကျသော အချက် (၆) ချက်အနက် တစ်ချက်မှာ ရေမြေ၊တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲနှင့် သဘာဝဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ အဓိကရည်မှန်းချက်မှာ အမျိုးသားဥယျာဉ်များ၊ သဘာဝကြိုးဝိုင်းများနှင့် ဘေးမဲ့တောများဆိုင်ရာ စနစ်တစ်ခုတည်ထောင်၍ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ခိုင်မာစေရေးအတွက် တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် နှစ် (၃၀) အမျိုးသားသစ်တောကဏ္ဍပင်မစီမံကိန်းအရ ၂၀၃၀ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းကို သဘာဝနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ရည်မှန်းထားပါသည်။ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲထိန်းသိမ်းမှုတိုးမြှင့်လာစေရန် ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မတ်လအထိ စုစုပေါင်း နိုင်ငံမြေ အကျယ်အဝန်း၏ (၅.၆၁) ရာခိုင်နှုန်းရှိသော ဧရိယာ (၃၈) ခုကို သဘာဝနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ နောက်ထပ်ဧရိယာ (၇) ခု (၁.၁၉) ရာခိုင်နှုန်း ကိုလည်း သဘာဝနယ်မြေများအဖြစ် သတ်မှတ်တည်ထောင်ရန် အဆိုပြု ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ထားပြီး ဖြစ်ပါသည် (ဇယား၅)။

တည်ထောင်ပြီး နှင့်အဆိုပြု သဘာဝနယ်မြေ (၄၅) ခုအနက် (၄) ခုသာ အဏ္ဏဝါ သဘာဝနယ်မြေများ ဖြစ်သည့် အလျောက် ရှည်လျားသော ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်း နှင့် ကျယ်ပြန့်သော ပင်လယ်ပြင်တို့အား ပိုင်ဆိုင်လျက်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဏ္ဏဝါသဘာဝနယ်မြေများ တိုးချဲ့တည်ထောင်သွားရန် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။

ဇယား ၅။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တည်ထောင်ပြီး နှင့် အဆိုပြုသဘာဝနယ်မြေများ။

စဉ်	သဘာဝနယ်မြေ အမျိုးအစား	အရေအတွက်	စုစုပေါင်းဧရိယာ (စတုရန်းကီလိုမီတာ)	နိုင်ငံဧရိယာ၏ ရာခိုင်နှုန်း
၁။	တည်ထောင်ပြီး	၃၈	၃၈၀၂၉.၂၃	၅.၆၁
၂။	အဆိုပြု	၇	၈၀၆၂.၈၉	၁.၁၉
	စုစုပေါင်း	၄၅	၄၆၀၉၂.၁၂	၆.၈၀

၇-၃။ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်ရန် ခြိမ်းခြောက်ခံနေရသည့် မျိုးစိတ်အရေအတွက်အချိုး

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝ ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (International Union for Conservation of Nature - IUCN) ၏ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ရှိသည့် မျိုးစိတ်များစာရင်း (Red List) တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ သဘာဝအပင်နှင့်တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် မျိုးစိတ်ပေါင်း (၃၅၆) မျိုး ပါရှိပါသည် (ဇယား ၆)။

ဇယား ၆။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသော မျိုးစိတ်များ။

မျိုးစိတ်အုပ်စု	မျိုးသုဉ်းလုနီး	မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ရှိ	မျိုးသုဉ်းရန်အန္တရာယ် ကျရောက်နိုင်	စုစုပေါင်း
နို့တိုက်သတ္တဝါများ	၂	၁၈	၂၉	၄၉
ငှက်များ	၈	၁၀	၂၇	၄၅
တွားသွားသတ္တဝါများ	၅	၇	၁၀	၂၂
ကုန်းနေရေနေသတ္တဝါ များ	၀	၀	၀	၀
ငါးများ	၇	၁၁၆	၁၄	၁၃၇
ကျောရိုးမဲ့ရေနေသတ္တဝါများ	၀	၃	၄၄	၄၇
အပင်များ	၁၄	၁၃	၂၉	၅၆
စုစုပေါင်း	၃၆	၁၆၇	၁၅၃	၃၅၆

ရင်းမြစ်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝ ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့

ခြိမ်းခြောက်နေရသော မျိုးစိတ်များအား သဘာဝနေရင်းဒေသ နှင့် နေရင်းဒေသပြင်ပတွင် ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ၁၉၃၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော သားငှက်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးဥပဒေကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် တောရိုင်း တိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များကာကွယ်ရေးနှင့် သဘာဝနယ်မြေများ ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေဖြင့် အစားထိုးခဲ့ပါသည်။ ထိုဥပဒေမှာ အဓိကအားဖြင့် သဘာဝနယ်မြေများ သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်၊ အပင် နှင့် နေရင်းဒေသများကို တိုးမြှင့် ကာကွယ်ခြင်း နှင့်

ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့အတွက် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ်များအား ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှု၊ ဒေသခံပြည်သူများအား ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ၌ ပူးပေါင်းပါဝင်စေမှုနှင့် ဂေဟစနစ်များကို မထိခိုက်စေဘဲ သဘာဝသယံဇာတများကို ရေရှည် ထုတ်ယူသုံးစွဲနိုင်ရေး စီမံခန့်ခွဲမှုတို့အား တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

ပူးတွဲ (၁) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပဉ္စမကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာ ပြုစုရေး နှင့် NBSAP Update ပြုလုပ်ရေးအတွက် လုပ်ငန်းကြီးကြပ်ရေးကော်မတီ

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပဉ္စမကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာ ပြုစုရေး နှင့် NBSAP Update ပြုလုပ်ရေးအတွက် လုပ်ငန်းကြီးကြပ်ရေးကော်မတီအား အောက်ဖော်ပြပါ ဆက်စပ်ဌာနများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်မှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။

စဉ်	အမည်/ရာထူး	ဌာန	မှတ်ချက်
၁	ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	စီမံကိန်းနှင့်စာရင်းအင်းဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန	ဥက္ကဋ္ဌ
၂	ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်း သိမ်းရေး နှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီး ဌာန	ဒုဥက္ကဋ္ဌ
၃	ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်	ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သစ် တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၄	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ် တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၅	ညွှန်ကြားရေးမှူး	အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၊ပြည် ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၆	ညွှန်ကြားရေးမှူး	စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းဦးစီးဌာန၊ လယ် ယာစိုက်ပျိုးရေး နှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီး ဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၇	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ကြေးတိုင်နှင့်မြေစာရင်းဦးစီးဌာန၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး နှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၈	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ပြည်သူ့ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၊ ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၉	ညွှန်ကြားရေးမှူး	မြို့ရွာနှင့်အိုးအိမ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဦးစီးဌာန၊ ဆောက်လုပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်

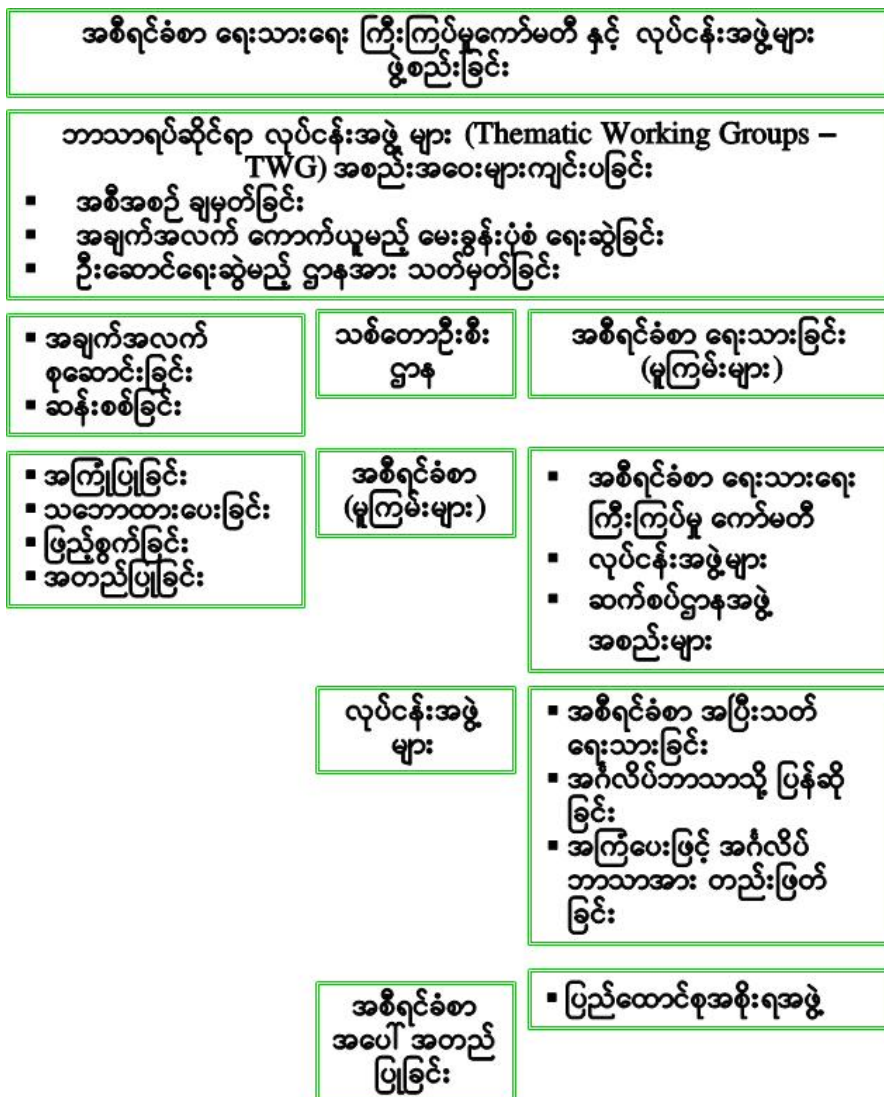

စဉ်	အမည်/ရာထူး	ဌာန	မှတ်ချက်
၁၀	ညွှန်ကြားရေးမှူး	စီမံကိန်းရေးဆွဲရေးဦးစီးဌာန၊ အမျိုးသားစီမံကိန်းနှင့်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၁	ညွှန်ကြားရေးမှူး	တိရစ္ဆာန်ကျန်းမာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးဌာနခွဲ၊ မွေးမြူရေး နှင့် ကုသရေးဦးစီးဌာန၊ မွေးမြူရေး၊ ရေလုပ်ငန်း နှင့် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၂	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ငါးလုပ်ငန်းဦးစီးဌာန၊ မွေးမြူရေး၊ ရေလုပ်ငန်းနှင့် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၃	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ရေအရင်းအမြစ် နှင့် မြစ်ချောင်းများဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဦးစီးဌာန၊ ပို့ဆောင်ရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၄	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ဟိုတယ် နှင့် ခရီးသွားညွှန်ကြားမှုဦးစီးဌာန၊ ဟိုတယ်နှင့်ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်းဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၅	ညွှန်ကြားရေးမှူး	စက်မှုညွှန်ကြားရေးဦးစီးဌာန၊ စက်မှုဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၆	ပါမောက္ခ	သတ္တဗေဒဌာန ၊ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၇	ပါမောက္ခ	ရုက္ခဗေဒဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၈	ပါမောက္ခ	အဏ္ဏဝါသိပ္ပံဌာန၊မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၁၉	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ကျန်းမာရေးဦးစီးဌာန၊ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၂၀	ပါမောက္ခ	မန္တလေးနည်းပညာတက္ကသိုလ်၊ သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာဝန်ကြီးဌာန	အဖွဲ့ဝင်
၂၁	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သန့်ရှင်း	အဖွဲ့ဝင်

စဉ်	အမည်/ရာထူး	ဌာန	မှတ်ချက်
		ရေးဌာန၊ နေပြည်တော်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ	
၂၂	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ရန်ကုန်မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ	အဖွဲ့ဝင်
၂၃	ညွှန်ကြားရေးမှူး	စိုက်ပျိုးရေးနှင့်မွေးမြူရေးဌာန၊မန္တလေးမြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးကော်မတီ	အဖွဲ့ဝင်
၂၄	ညွှန်ကြားရေးမှူး (ငြိမ်း)	ဂေဟစနစ် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် ပြည်သူ့အစုအဖွဲ့ ဖွံ့ဖြိုးရေးအသင်း	အဖွဲ့ဝင်
၂၅	ဌာနတာဝန်ခံ	သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့	အဖွဲ့ဝင်
၂၆	ညွှန်ကြားရေးမှူး	ဝန်းကျင်/သားငှက်ဌာန၊ သစ်တောဦးစီးဌာန၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန	အတွင်းရေးမှူး

ပူးတွဲ (၂) ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာ ရေးသားရေး လုပ်ငန်းစဉ် အကျဉ်းချုပ်

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ပဉ္စမအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် အစီရင်ခံစာအား အစီရင်ခံစာ ရေးသားခြင်းကို လုပ်ငန်းကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဦးဆောင်ရေးသားမည့် အဖွဲ့အစည်း သတ်မှတ်ခြင်း၊ အချက်အလက်ကောက်ယူမည့် မေးခွန်းပုံစံအား အကြံပြုဆွေးနွေးခြင်း၊ အချက်အလက်များ ကောက်ယူခြင်း၊ မူကြမ်းများ ရေးသားခြင်း၊ မူကြမ်းများ အပေါ် ဆက်စပ်ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြံပြုချက်၊ ဖြည့်စွက်ချက်နှင့် အတည်ပြုချက်များ ရယူခြင်း၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခြင်း၊ အမျိုးသားပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးထံ တင်ပြ၍ အတည်ပြု ချက်ရယူခြင်း နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ အတည်ပြု ချက်ရယူခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ပူးတွဲ (၃) CBD လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များအား အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှု

သဘာဝနယ်မြေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် (Programme of Work on Protected Areas-PoWPA) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ၁။ သဘာဝနယ်မြေများဆိုင်ရာ တည်ထောင်ခြင်း၊ မြှင့်တင်ခြင်း နှင့် စီမံလုပ်ကိုင်ခြင်း	စီမံချက်ချမှတ်ခြင်း၊ ရွေးချယ်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး ၁ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာ၊ ထောင်စုနှစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးပန်းတိုင် (၇) နှင့် ထာဝစဉ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ထိပ်သီး ညီလာခံပါ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ဆုံးရှုံးမှု သိသာစွာ ကျဆင်းရေးတို့ကို ဖြည့်ဆည်းခြင်း အဖြစ် ထိရောက်စွာ အုပ်ချုပ်ထားသော နိုင်ငံ နှင့် ကမ္ဘာ့အဆင့် သဘာဝနယ်မြေစနစ် နှင့် ပြီးပြည့်စုံပြီး လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြုသော ကမ္ဘာ့ကွန်ရက် တည်ဆောက်ရန်၊ (ကုန်းမြေ ဧရိယာများအတွက် ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ နှင့် အဏ္ဏဝါ ဧရိယာများအတွက် ၂၀၁၂ ခုနှစ် မတိုင်မီ)။	■ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝနယ်မြေများအား နိုင်ငံရှိ ဂေဟစနစ်များ နှင့် သဘာဝတော အမျိုးမျိုးတွင် တည်ထောင်ပြီး ဖြစ်သော်လည်း လုံလောက်သော ကိုယ်စားပြုမှု ရှိ/မရှိ ကို ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိခြင်း၊ ■ မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒ (၁၉၉၅) အရ နိုင်ငံ ဧရိယာ၏ (၅) ရာခိုင်နှုန်းအား သဘာဝနယ်မြေအဖြစ် ဖွဲ့စည်းရန် နှင့် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရေးဆွဲခဲ့သော အမျိုးသား သစ်တော ကဏ္ဍ ပင်မစီမံကိန်း (၂၀၀၁ -၂၀၃၁) အရ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းအထိ တည်ထောင်ရန် တိုးချဲ့သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်း၊ ■ သဘာဝနယ်မြေများသည် ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ၃၄ ခု (၃.၈၆) မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လကုန်တွင် ၃၈ ခု (၅.၆၁ ရာခိုင်နှုန်း) တိုးတက်လာခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၂ ဂေဟဗေဒအရ ဆက်စပ်မှု နှင့် ဂေဟဗေဒကွန်ရက်များကို ထည့်သွင်းထားသည့် ဂေဟ အခြေခံသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် သဘာဝနယ်မြေစနစ်များအား ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကုန်းမြေ နှင့် ပင်လယ်ပြင်တွင် ၂၀၁၅ ခုနှစ်မတိုင်မီ ထည့်သွင်းရန်။	■ သဘာဝနယ်မြေ (၅) ခု ဆက်စပ်ပါဝင်နေသော မြောက်ဖျား ဆက်စပ်သစ်တောနယ်မြေတွင် ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများအား တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ■ ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးမှု အစီအစဉ် (UNDP) နှင့် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေး အဖွဲ့ (WCS) တို့ ပူးပေါင်းပြီး ကမ္ဘာ့ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာရန်ပုံငွေ (GEF) ၏ ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းရှိ သဘာဝနယ်မြေ

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
	များတွင် ဆောင်ရွက်မည့် Strengthening Sustainability of Protected Area Management in Myanmar စီမံကိန်းဆိုင်ရာ အဆိုပြုလွှာအား ရေးဆွဲခြင်း၊ ▪ FFI နှင့် ပူးပေါင်း၍ သန္တာကျောက်တန်းမှ တောင်တန်းသို့ အစီအစဉ်အား အကောင်အထည်ဖော် လျက်ရှိခြင်း၊ ▪ ယင်းအစီအစဉ်တွင် အဏ္ဏဝါ နှင့် ကုန်းမြေ သဘာဝနယ်မြေများပါဝင်သည့် ပထမဦးဆုံးသော ကုန်းမြေ နှင့် ပင်လယ်ပြင် ပေါင်းစည်းထားသော ထိန်းသိမ်းရေးအစီအစဉ် ဖြစ်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၃ ဇီဝအရင်းအမြစ်များအား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှု နှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် အသုံးပြုနိုင်မှုအား ဂေဟစနစ် အခြေခံသည့် နည်းလမ်းအား အသုံးပြုခြင်း နှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် တိုးမြှင့်ပူးပေါင်းခြင်းတို့ဖြင့် မြှင့်တင်ရန် နယ်နိမိတ်ဆက်စပ် သဘာဝနယ်မြေများ၊ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအကြား အခြားပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ နှင့် ဒေသအဆင့် ကွန်ရက်တို့အား တည်ထောင်ခြင်း နှင့် ပိုမိုအား ကောင်းလာအောင်ပြုလုပ်ရန်။	▪ နိုင်ငံရှိ တည်ထောင်ထားသော သဘာဝနယ်မြေ (၃၈) ခု နှင့် အဆိုပြု သဘာဝနယ်မြေ (၇) ခု၊ စုစုပေါင်း (၄၅) ခု အနက် (၇) ခုမှာ အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများ၏ နယ်နိမိတ်နှင့် ထိစပ်လျက်ရှိခြင်း (ထိုင်းနိုင်ငံ နှင့် ၄ ခု၊ အိန္ဒိယ နိုင်ငံနှင့် ၂ ခု၊ တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ၁ ခု)။ ▪ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နိုင်ငံတို့နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ဘက်ရှိ သဘာဝနယ်မြေများတွင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တောင်တန်းဒေသ ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေး ဗဟိုအဖွဲ့ (International Centre for Integrated Mountain Development - ICIMOD) ၏ ဗြဟ္မပုတ္တရသံလွင် ဒေသ (Brahmaputra-Salween Landscape - BSL) ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဒေသအဆင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိခြင်း၊ ▪ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
ရည်မှန်းချက် ၄ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်၊ ရည်ရွယ်ချက်၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု မဟာဗျူဟာ၊ စောင့်ကြည့်လေ့လာသည့် အစီအစဉ်တို့ကို ပေါင်းစည်းပြီး ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပါဝင်မှုဖြင့် ရေးဆွဲထားသည့် သဘာဝနယ်မြေ စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မတိုင်မီ ဖြစ်ပေါ်ရန်။	သဘာဝ နယ်မြေများတွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှုကို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် Capacity Building for Strengthening Transboundary Biodiversity Conservation of the Taninthayi Range in Myanmar စီမံကိန်းအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အပူပိုင်းဒေသသစ်အဖွဲ့ (ITTO) သို့ ရန်ပုံငွေ လျှောက်ထားခြင်း၊ ▪ သဘာဝနယ်မြေ (၂၀) တွင် အုပ်ချုပ်ရေးရုံးများ ဖွင့်လှစ်ထားပြီး သိပ္ပံနည်းကျ ရေးဆွဲထားသော ဥယျာဉ် အုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်များ မရှိသေးသော်လည်း ငါးနှစ်လုပ်ငန်း စီမံချက်များ ရေးဆွဲကာ စီမံအုပ်ချုပ်လျက်ရှိခြင်း၊ ▪ အီတလီနိုင်ငံ၊ Istituto Oikos နှင့် သစ်တောဦးစီးဌာနတို့ ပူးပေါင်း၍ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ အကြံပြုပါဝင်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် လန်ပီအဏ္ဏဝါ အမျိုးသားဥယျာဉ် အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက် (မူကြမ်း) ရေးဆွဲထားပြီး အပြီးသတ်ရေးဆွဲရေး နှင့် အတည်ပြုချက်ရရှိရေး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိခြင်း၊ ▪ သစ်တောဦးစီးဌာနသည် IUCN စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ဥယျာဉ်အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက် မူဘောင်ရေးဆွဲထားရှိပြီး၊ ဥယျာဉ် အုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက်များ ရေးဆွဲရန် လူ့စွမ်းအား ဖွံ့ဖြိုးမှု နှင့် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ပေးမှုတို့ လိုအပ်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၅ သဘာဝနယ်မြေများတွင် ကျရောက်နေသော အန္တရာယ်များ၏ ဆိုးကျိုး	▪ သဘာဝနယ်မြေ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးများသည် တရားမဝင်အမဲလိုက်ခြင်း

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
သက်ရောက်မှုများကို လေ့လာခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်း နှင့် လျော့နည်းသက်သာစေခြင်းဆိုင်ရာ ထိရောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်များ ၂၀၀၈ ခုနှစ်မတိုင်မီ ရှိရန်။	နှင့် သစ်ခုတ်ခြင်း၊ ရေရှည်မတည်တံ့နိုင်သော မြေအသုံးချမှုများဖြစ်သည့် ရွှေပြောင်းတောင်ယာ၊ ရွှေတူးဖော်ခြင်းစသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုများဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာအား ပြုစုတင်ပြခြင်း၊ ▪ အန္တရာယ်ကျရောက်မှုများ လျော့နည်းစေရန် ဥပဒေစိုးမိုးမှု မြှင့်တင်ခြင်း၊ လူထုပညာပေး နှင့် ဆက်ဆံရေး တိုးမြှင့်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းရေးတွင် ဒေသခံပြည်သူများပါဝင်လာစေရေး အားပေးခြင်း နှင့် ဒေသခံပြည်သူအစုအဖွဲ့ပိုင် သစ်တော နှင့် သီးနှံသစ်တောရောနှောစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ရန် ပံ့ပိုးခြင်း၊
လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ၂။ အုပ်ချုပ်မှု၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၊ ညီမျှမှု နှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေမှု ရည်မှန်းချက် ၆ သဘာဝနယ်မြေတည်ထောင်ခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်၊ အကျိုးအမြတ်များအား ညီမျှစွာ ခွဲဝေသည့် စနစ်များအား ၂၀၀၈ ခုနှစ်မတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းထားရန်။	▪ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝနယ်မြေများသည် ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင် ရှိပြီး ကုန်ကျစရိတ် (၁၀၀) ရာခိုင်နှုန်း အား ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့မှ ပံ့ပိုးပေးလျက်ရှိပြီး၊ သဘာဝနယ်မြေဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်၊ အကျိုးအမြတ်များအား ညီမျှစွာ ခွဲဝေသည့် စနစ်များ မရှိသေးခြင်း၊ ▪ REDD+ နှင့် PES တို့သည် သဘာဝနယ်မြေများအတွက် စဉ်ဆက်မပြတ် ရန်ပုံငွေရရှိရေးနှင့် ဒေသခံပြည်သူများအား ထိန်းသိမ်းရေး၏ အကျိုးအမြတ်အား ခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများအဖြစ် ယူဆထားခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၇ နိုင်ငံဥပဒေ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတို့နှင့် ကိုက်ညီသော ဌာနလူမျိုးစုများ၊ ဒေသခံပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ အလေးထားကာ၊ ၎င်းတို့၏ တာဝန်ရှိမှုကို အသိအမှတ်ပြုပြီး တည်	▪ သဘာဝနယ်မြေများအား စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ဌာနလူမျိုးစုများ၊ ဒေသခံပြည်သူများ၏အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ အလေးထားသော်လည်း လက်ရှိဥပဒေအရ သဘာဝနယ်မြေ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဒေသခံ ပြည်သူများ

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
ထောင်ပြီး နှင့် အဆိုပြု သဘာဝ နယ်မြေများ စီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ဆက် စပ်ပတ်သက်သူများအား ၂၀၀၈ ခုနှစ် မတိုင်မီ အပြည့်အဝပါဝင်ရန်။	ပါဝင်နိုင်မှု မရှိသေးခြင်း၊ ▪ လက်ရှိ နိုင်ငံတော်မှ တိုက်တွန်းလျက် ရှိသော ပြည်သူ့ဗဟိုပြု နည်းလမ်းများ ကျင့်သုံးရေးသည် သဘာဝနယ်မြေ စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ဌာန လူမျိုးစု များ၊ ဒေသခံပြည်သူများ ပါဝင်ရန် အခွင့်အလမ်းကောင်း ဖြစ်ခြင်း၊ ▪ လန်ပိအက္ကဝါအမျိုးသားဥယျာဉ် အုပ် ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက် (မူကြမ်း) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ဇုန်များ ဒေသခံ ပြည်သူများ အပါအဝင် ဆက်စပ်ပတ် သက်သူများ အကြံပြုပါဝင်မှုဖြင့် ခွဲ ခြား သတ်မှတ်ခြင်း၊
လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ၃။ ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းများ	
ရည်မှန်းချက် သဘာဝနယ်မြေများ နှင့် သဘာဝနယ် ၈ မြေစနစ် တည်ထောင်ခြင်း နှင့် စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေတိုး တက်ကောင်းမွန်ရေး လူမှုစီးပွားရေး တန်ဖိုးများနှင့် ဆွဲဆောင်မှုများအား အသုံးပြုခြင်းကို ထည့်သွင်းခြင်း အပါအဝင် မူဝါဒများအား ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်း နှင့် ပြန်လည် ပြင်ဆင် ရန်။	▪ သဘာဝနယ်မြေများအား မြန်မာ့သစ် တောမူဝါဒ (၁၉၉၅)၊ သဘာဝတော ရိုင်း တိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သဘာဝနယ်မြေ များ ဥပဒေ (၁၉၉၄) / နည်းဥပဒေ (၂၀၀၂) တို့အပေါ် အခြေခံပြီး စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ▪ ဖော်ပြပါ မူဝါဒ နှင့် ဥပဒေ/နည်းဥပဒေ များသည် သဘာဝနယ်မြေများ စီမံ အုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် လူမှုရေး ဆိုင်ရာ အား ထည့်သွင်းထားပြီး ဖြစ်သော် လည်း စီးပွားရေးတန်ဖိုးများအား ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိသေးခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် လူတစ်ဦးချင်း၊ ဒေသခံအဖွဲ့အစည်း ၉ နှင့် ဌာနအဖွဲ့အစည်းတို့၏ စွမ်းရည် အား ပရော်ဖက်ရှင်နယ်လ်အဆင့်ထိ တိုးတက်စေရန် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့် တင်ရေး ဘက်စုံ အစီအစဉ် နှင့် လုပ် ငန်းများကို ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ ဆောင်ရွက်ရန်။	▪ စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ရေး ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်အား အကဲဖြတ်မှု ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိခြင်း၊ ▪ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ နှင့်ပူး ပေါင်း၍ သင်တန်းများ၊ သုတေသန များ၊ စာရင်းကောက်လုပ်ငန်းများ ပူး ပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ခြင်း၊

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
ရည်မှန်းချက် ၁၀ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ညီလာခံတွင် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော နည်းပညာဖလှယ်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ပြုလုပ်ရန် နှင့်အညီ သဘာဝနယ်မြေ ထိရောက်စွာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းပညာများနှင့် နည်းလမ်းသစ်များကိုဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အတည်ပြုခြင်း နှင့် ဖြန့်ဝေခြင်းတို့အား ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ ပြုလုပ်ပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ နော်ဝေနိုင်ငံ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အေဂျင်စီ (Norwegian Environment Agency) နှင့် ပူးပေါင်း၍ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ နှင့် သဘာဝနယ်မြေ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း သင်တန်းဆိုင်ရာ ဆရာဖြစ် သင်တန်းအား ပြုလုပ်ခြင်း၊ ▪ မြန်မာနိုင်ငံ အနေဖြင့် ဤ ရည်မှန်းချက်အား အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှုအားနည်းခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၁ နိုင်ငံ နှင့် ဒေသအဆင့် သဘာဝနယ်မြေစနစ်များအား ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရန် လိုအပ်ချက်များအား ပြည့်မီရန် ရန်ပုံငွေ၊ နည်းပညာ နှင့် အခြားအရာများအား နိုင်ငံ နှင့် နိုင်ငံတကာပံ့ပိုးမှုတို့ဖြင့် ၂၀၀၈ ခုနှစ်မတိုင်မီ ပြည့်စုံစေရန်၊ အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲ နိုင်ငံများ၊ စီးပွားရေး အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်ငံများ နှင့် ကျွန်းနိုင်ငံများ၏ လိုအပ်ချက်ကို ပံ့ပိုးပေးရန်၊ အတွက် ဆောင်ရွက်ရန်။	▪ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝနယ်မြေများအား ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ တာဝန်ယူထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိပြီး အဓိက အားဖြင့် ဝန်ထမ်းလစာစရိတ် နှင့် အဆောက်အအုံပြင်ဆင်စရိတ် တို့အတွက် ဖြစ်ခြင်း၊ ▪ အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အကူအညီရရှိမှု နည်းပါးခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၂ သဘာဝနယ်မြေများ၏ အရေးပါပုံနှင့် အကျိုးအမြတ်များအပေါ် နားလည်ခြင်း၊ လူထုသိမြင်နိုးကြားခြင်းတို့ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အတိုင်မီ သိသိသာသာ မြင့်မားလာရန်။	▪ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်း နှင့် သဘာဝနယ်မြေ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတို့တွင် ကင်းလှည့် ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ပညာပေးခြင်းတို့သည် အဓိက နည်းလမ်းများဖြစ်ခြင်း၊ ▪ ၂၀၀၉ ခုနှစ် နှင့် ၂၀၁၃ခုနှစ်အကြား သဘာဝ နယ်မြေများတွင် ပညာပေး

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
	လုပ်ငန်း (၂၉၆) ကြိမ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း၊ ▪ ၎င်းအပြင် ဘုရားပွဲများ၊ ကမ္ဘာ့ရေတိမ်ဒေသနေ့၊ သစ်တောရက်သတ္တပတ် နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးနေ့ စသည့် နိုင်ငံတကာနေ့များတွင် ပညာပေးလှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ၄။ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ အကဲဖြတ်ခြင်း နှင့် စောင့်ကြည့်ခြင်း ရည်မှန်းချက် ၁၃ သဘာဝနယ်မြေများဆိုင်ရာ နိုင်ငံ နှင့် ဒေသအဆင့် စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်း၊ ရွေးချယ်ခြင်း၊ တည်ထောင်ခြင်း၊ စီမံခြင်း နှင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအား ၂၀၀၈ ခုနှစ် မတိုင်မီ ရေးဆွဲ၊ ကျင့်သုံးပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝတောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များ ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သဘာဝနယ်မြေများ ဥပဒေ/နည်းဥပဒေတို့ကို အခြေခံထားသော သဘာဝနယ်မြေများ ရွေးချယ်ခြင်း၊ တည်ထောင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ရှိပြီးဖြစ်ခြင်း၊ ▪ သဘာဝနယ်မြေအုပ်ချုပ်မှုမှာ ဝန်ကြီးဌာနမှ ဥယျာဉ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးအထိ အဆင့်ဆင့် အုပ်ချုပ်သောစနစ်ဖြစ် ပြီး ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ်မှာ အစပျိုးအဆင့်သာ ရှိသေးခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၄ နယ်နိမိတ် ထိစပ်နေသော သဘာဝနယ်မြေများ၊ နိုင်ငံနှင့်ဒေသအဆင့် စနစ်များ၊ သဘာဝနယ်မြေများတွင် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း ထိရောက်မှု အပေါ် စောင့်ကြည့် ခြင်း၊ အကဲဖြတ်ခြင်း နှင့် အစီရင်ခံခြင်းများဆိုင်ရာ မူဘောင်များအား ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ ရေးဆွဲခြင်း နှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ အကောင်အထည်ဖော်ရန်။	▪ လုပ်ငန်းစီမံချက်များ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၏ထိရောက်မှုအား အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း၊ ▪ သဘာဝနယ်မြေများသည် လစဉ် ကင်းလှည့် ထိန်းသိမ်းခြင်း အစီရင်ခံစာ ပေးပို့ရခြင်း၊ ▪ သဘာဝနယ်မြေများတွင် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း ထိရောက်မှု အပေါ် စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အကဲဖြတ်ခြင်း နှင့် အစီရင်ခံခြင်းများဆိုင်ရာ မူဘောင်များအား ရေးဆွဲထားခြင်း မရှိသေးသော်လည်း သဘာဝနယ်မြေ အချို့တွင် သဘာဝနယ်မြေ၏ ထိရောက်မှုအား စောင့်

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု
ရည်မှန်းချက် ၁၅ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ရည်မှန်းချက်များအား အကဲဖြတ်ခြင်းကို ပံ့ပိုးနိုင်ရန် နိုင်ငံ၊ ဒေသ နှင့် ကမ္ဘာ့အဆင့် သဘာဝနယ်မြေ အခြေအနေ၊ ဖုံးလွှမ်းမှု၊ ပြောင်းလဲမှုတို့ကို ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်နိုင်သည့် နိုင်ငံ နှင့်ဒေသအဆင့် စနစ်များအား ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်မီ တည်ရှိရန်။	ကြည့်ခြင်း နှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့ ပြုလုပ်နိုင်သည့် SMART နည်းပညာအား အသုံးပြုလျက်ရှိခြင်း၊ ■ သဘာဝနယ်မြေ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံချက် မရှိသေးခြင်းကြောင့် သဘာဝနယ်မြေ အခြေအနေ၊ ဖုံးလွှမ်းမှု၊ ပြောင်းလဲမှုတို့ကို ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်နိုင်မှု မရှိခြင်း၊ ■ သဘာဝနယ်မြေ အတွင်းနှင့်ပြင်ပတွင် တောပြုန်းတီးခြင်း နှင့် တောအဆင့်အတန်းကျဆင်းခြင်း လေ့လာမှုအား နေရာအချို့တွင်ပြုလုပ်နိုင်သော်လည်း လေ့လာမှုအရေအတွက်မှာ နည်းပါးခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၆ သဘာဝနယ်မြေ နှင့် သက်ဆိုင်ရာ သိပ္ပံနည်းကျ အသိအမြင်များအား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေပြီး တည်ထောင်မှု၊ ထိရောက်မှု နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုတို့တွင် အသုံးပြုရန်။	■ သစ်တောဦးစီးဌာနသည် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ သုတေသန နှင့် ကွင်းဆင်း စာရင်းကောက်ယူခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နေပြီး တွေ့ရှိချက်များကို သဘာဝနယ်မြေ စီမံအုပ်ချုပ်မှု နှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်း၊

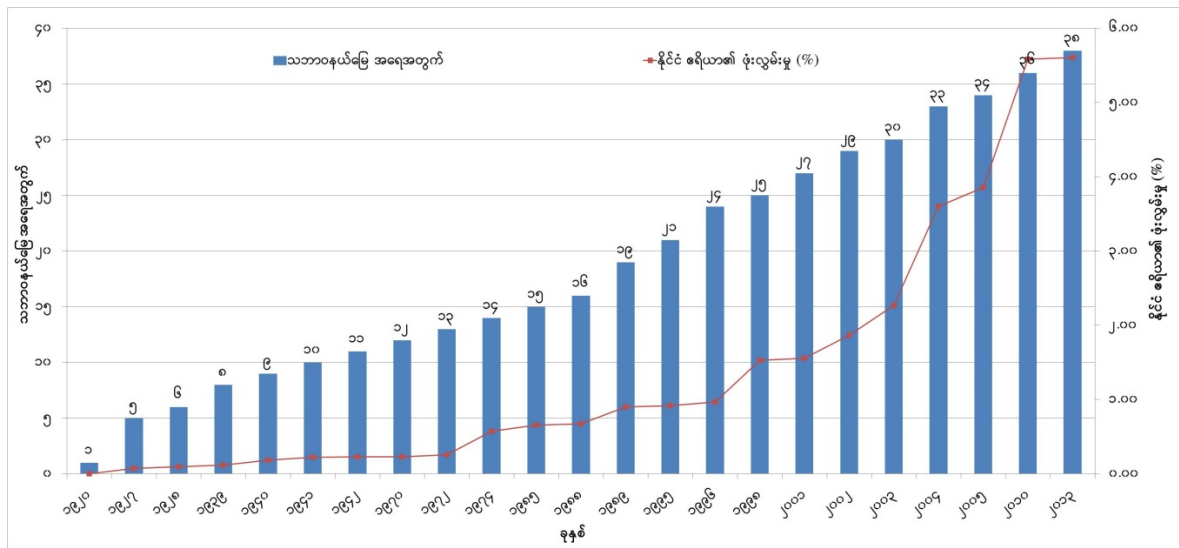
သဘာဝနယ်မြေများဖြင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှု

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဂေဟစနစ်များနှင့်ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများကို ကိုယ်စားပြုထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် နှင့် CBD အပေါ်ထားရှိသည့် ကတိကဝတ်များကို ဖြည့်ဆည်းရန် သဘာဝနယ်မြေများကို တည်ထောင်ပြီး ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အဓိက လုပ်ငန်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် နိုင်ငံအဆင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ တင်သွင်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် သဘာဝနယ်မြေ (၃၅) ခု (၂၆,၂၁၄.၂၉ စတုရန်းကီလိုမီတာ) မှ ၃၈ ခု (၃၇,၉၃၂.၂၃ စတုရန်းကီလိုမီတာ) အထိ တိုးတက်တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ပါသည် (ပုံ ၁၁)။

မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒ (၁၉၉၅) အရ နိုင်ငံဧရိယာ ၏ (၅) ရာခိုင်နှုန်းကို သဘာဝနယ်မြေများ အဖြစ် တည်ထောင်ရန် သတ်မှတ်ထားပြီး အမျိုးသားသစ်တောကဏ္ဍ နှစ် (၃၀) ပင်မ စီမံကိန်းတွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၁၀) ရာခိုင်နှုန်းအား သဘာဝနယ်မြေများအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် တိုးချဲ့ချမှတ်ခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၅.၆၁) ရာခိုင်နှုန်း ရှိပြီး ဂေဟ

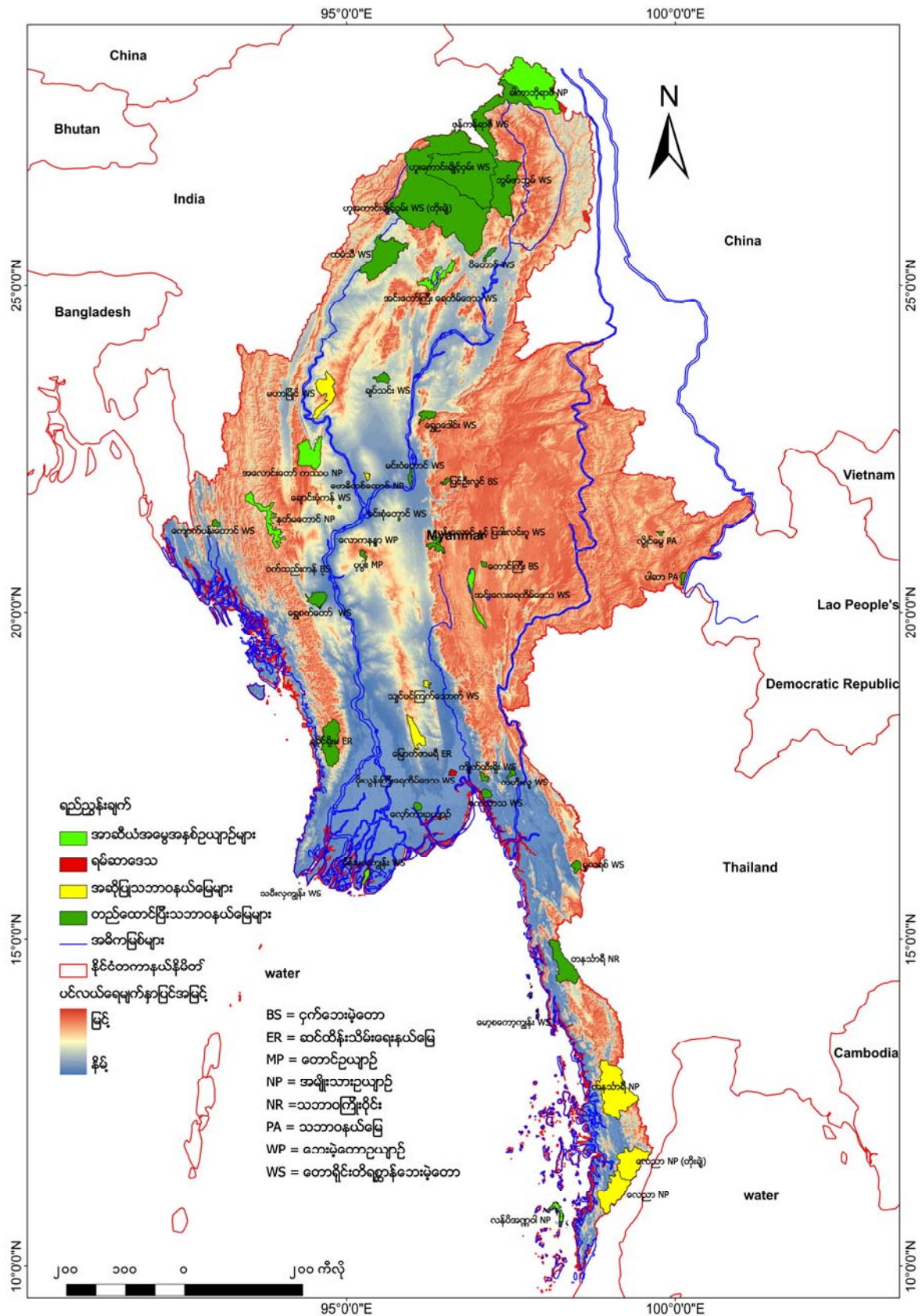

စနစ်မျိုးစုံကို ကိုယ်စားပြုသည့် သဘာဝနယ်မြေ (၃၈) ခု အား တည်ထောင်ပြီး ဖြစ်ကာ မြန်မာ့သစ်တောမူဝါဒပါ ရည်မှန်းချက်အား ပြည့်မီပြီး ဖြစ်ပါသည်။

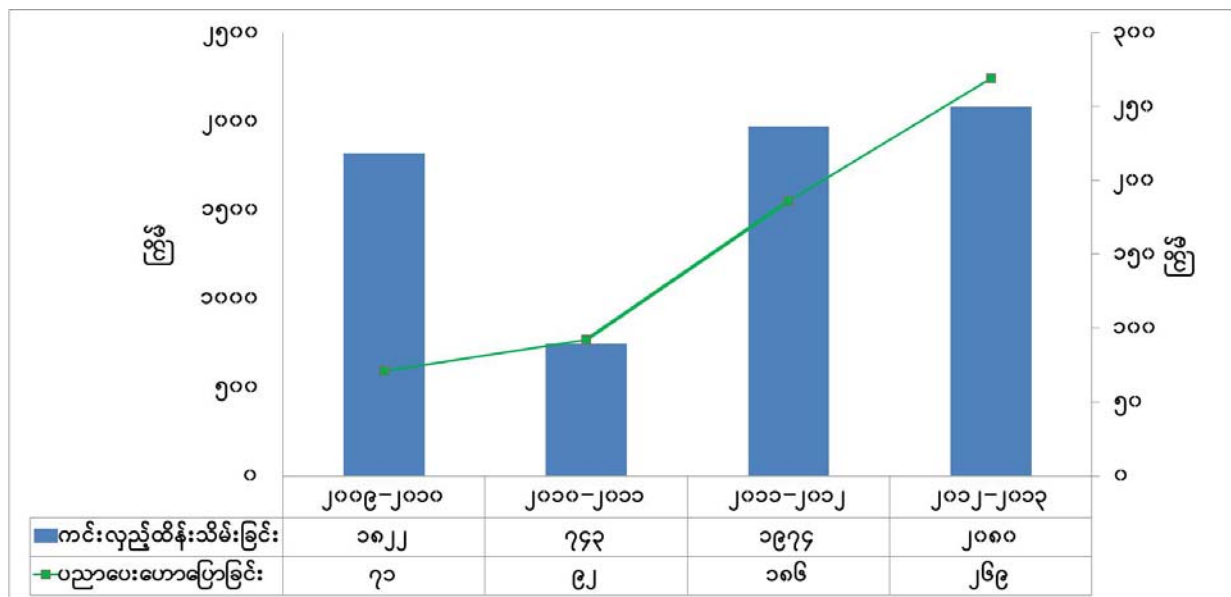
ပုံ ၁၁။ ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၁၄ခုနှစ်၊ မတ်လအထိ သဘာဝနယ်မြေများ တည်ထောင်ထားရှိမှု။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ သဘာဝနယ်မြေများသည် မြောက်ဘက်ပိုင်းသမပိုင်း သစ်တောများမှ တောင်ဘက်ပိုင်း ဒီရေတော နှင့် အပူပိုင်းမိုးသစ်တောများအထိ ကိုယ်စားပြု သည် (ပုံ ၁၂)။ သဘာဝနယ်မြေများအနက် (၇) ခုမှာ အာဆီယံအမွေအနှစ်စာရင်းဝင် ဥယျာဉ်များ (ASEAN Heritage Parks) ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအလိုက်အားဖြင့် အများဆုံး သတ်မှတ်ခံရခြင်းဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍ နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၁.၁၉) ရာခိုင်နှုန်း ရှိသော နေရာ (၇) ခု (၈,၀၆၂.၉ စတုရန်းကီလိုမီတာ၊ ၈၀၆,၂၉၀.၂ ဟက်တာ) အား သဘာဝနယ်မြေများအဖြစ် တည်ထောင်ရန် အဆိုပြု ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ထားပြီး အတည်ပြု ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ပုံ ၁၂။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သဘာဝနယ်မြေနှင့် အာဆီယံအမွေအနှစ်ဥယျာဉ်များ တည်နေရာပြ မြေပုံ။

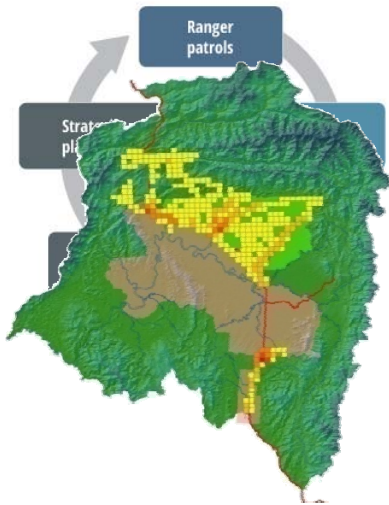
တည်ထောင်ပြီး သဘာဝနယ်မြေများအနက် (၂၀) တွင် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးများကို ဖွင့်လှစ်ထားပြီး ဝန်ထမ်းအင်အားများ ဖြည့်တင်း၍ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များကို အမဲလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် ကင်းလှည့်ထိန်းသိမ်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ ဥယျာဉ်/ ဘေးမဲ့တောများ အနီးရှိ ဒေသခံပြည်သူများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို ရရှိရန် ပညာပေးစည်းရုံးလျက်ရှိပါသည်။ ၂၀၀၉-၂၀၁၀ မှ ၂၀၁၂-၂၀၁၃ အတွင်း သဘာဝ နယ်မြေများမှ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကင်းလှည့်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့်ပညာပေးလုပ်ငန်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ ၁၃။ သဘာဝနယ်မြေများအတွင်းဆောင်ရွက်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ။

ဥယျာဉ် / ဘေးမဲ့တောများအတွင်း ဂေဟစနစ်များ ရှင်သန် ဖြစ်ထွန်းရေး၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ ရှင်သန်ပေါက်ပွားရေးတို့အတွက် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

BOX ၁၀။ SPATIAL MONITORING AND REPORTING TOOL (SMART) အား သဘာဝနယ်မြေများ၏ ဥပဒေ စိုးမိုးမှုအား စောင့်ကြည့်ရာတွင် အသုံးပြုခြင်း

Spatial Monitoring and Reporting Tool (SMART) သည် ကွင်းဆင်းဝန်ထမ်းများ အချက်အလက်ကောက်ယူသော စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး သဘာဝနယ်မြေများရှိ ကင်းလှည့်ထိန်းသိမ်းခြင်းအား အကဲဖြတ်ရန်၊ စောင့်ကြည့်ရန် အကူအညီပေးသော စနစ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ ထိန်းသိမ်းရေးဆောင်ရွက်နေသူများ ရင်ဆိုင်နေရသည့် ပြဿနာများ နှင့် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများအပေါ် အန္တရာယ်ကျရောက်မှု မြင့်တက်လာခြင်းတို့အား ဖြေရှင်းရာတွင် ဥပဒေစိုးမိုးမှု၏ အရေးပါပုံကို သိရှိနားလည်ခြင်းကြောင့် SMART အား ကွဲပြားသော ဘာသာရပ် နယ်ပယ်များမှ ထိန်းသိမ်းရေး ပညာရှင်များ စုပေါင်း တီထွင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ SMART သည်

အချက်အလက်များ ကောက်ယူရန် ပံ့ပိုးပေးသည့်အပြင် စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား အကဲဖြတ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကိုပါ ပြုလုပ်နိုင်သဖြင့် တိုးတက်ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှု (Good governance) အား တိုးမြှင့်ရန် အထောက်အကူပြုပါသည်။ SMART အား လက်ရှိတွင် ဟူးကောင်းချိုင့်ဝှမ်း တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တော၊ ခါကာဘိုရာဇီအမျိုးသားဥယျာဉ်၊ ထမံသီ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်ဘေးမဲ့တော၊ တနင်္သာရီ သဘာဝကြိုးဝိုင်း၊ အလောင်းတော်ကဿပ အမျိုးသားဥယျာဉ်၊ ရခိုင်ရိုးမ ဆင်ဘေးမဲ့တော နှင့် ဧရာဝတီလင်းပိုင် ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေတို့၌ အသုံးပြုလျက်ရှိပါသည်။

သစ်တောဦးစီးဌာနသည် သားငှက်ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့ (WCS) နှင့် ပူးပေါင်း၍ ပြုလုပ်သည့် သင်တန်းများဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များတွင် ဖွင့်လှစ်သည့် သင်တန်းများသို့ ဝန်ထမ်းများ စေလွှတ်ခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း ဝန်ထမ်းများအား SMART အသုံးပြုရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်မှု ပြုလုပ်ပေးလျက်ရှိပြီး၊ ဝန်ထမ်းပေါင်း (၅၀) ကျော်အား လေ့ကျင့်သင်ကြားပြီး ဖြစ်ပါသည်။ SMART အား ကျန်ရှိသော သဘာဝနယ်မြေများတွင်ပါ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းရေး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာမဟာဗျူဟာ ၂၀၁၁-၂၀၂၀ ရည်မှန်းချက်များ (Global Strategy for Plant Conservation - GSPC 2011-2020 Targets) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်မှု
ရည်ရွယ်ချက် ၁။ အပင်မျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ကောင်းစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း၊ သိရှိနားလည်ခြင်း နှင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်း	
ရည်မှန်းချက် ၁ မှတ်တမ်းတင်ပြီးသား အပင်စာရင်းအား online တွင် ရရှိရန်။	▪ မြန်မာနိုင်ငံရှိ မှတ်တမ်းတင်ထားသော အပင်မျိုးစိတ်စာရင်းအား http://botany.si.edu/Myanmar/ commonNames.cfm တွင် ရရှိ နိုင်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၂ ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များအား ပြုစုနိုင်ရန် မှတ်တမ်း တင်ထားသော အပင်မျိုးစိတ်များ အခြေအနေကို သုံးသပ်အကဲဖြတ်ရန်။	▪ အပင်မျိုးစုံမျိုးကွဲများ၏ ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ သုံးသပ်အကဲဖြတ်ခြင်းများမှာ နည်းပါးပြီး၊ ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းအများစုမှာ သစ်ခွံမျိုးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၃ GSPC အား အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော သတင်းအချက်အလက်များ သုတေသန တွေ့ရှိချက်များ နှင့် နည်းပညာများအား ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် နှင့် ဝေမျှရန်။	▪ အပင်မျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ သုတေသန ဆောင်ရွက်မှုမှာ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိပြီး၊ အများစုမှာ အသေးစားလေ့လာမှုသာဖြစ်ခြင်း၊ ▪ အပင်မျိုးစိတ်များဆိုင်ရာ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအား ဆက်စပ်ဌာနများသို့ ဖြန့်ဝေခြင်း၊
ရည်ရွယ်ချက် ၂။ အပင်မျိုးစုံမျိုးကွဲများအား ချက်ချင်းလက်ငင်း နှင့် ထိထိရောက်ရောက် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်	
ရည်မှန်းချက် ၄ ဂေဟစနစ် (သို့) သစ်တောအမျိုးအစား တစ်ခုစီ၏ အနည်းဆုံး (၁၅) ရာခိုင်နှုန်းအား ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းခြင်း (သို့) ပြန်လည် ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကာကွယ်ပြီး ဖြစ်ရန်။	▪ တည်ထောင်ပြီး နှင့် အဆိုပြုသဘာဝနယ်မြေများသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဂေဟစနစ်များ နှင့် သစ်တောအမျိုးအစားများတွင် တည်ရှိခြင်း၊ ▪ သို့သော် လုံလောက်စွာ ကိုယ်စားပြုမှု ရှိမရှိ ဆန်းစစ်ချက် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိခြင်း၊

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်မှု
ရည်မှန်းချက် ၅	ဂေဟဒေသတစ်ခုစီရှိ အပင်မျိုးစုံမျိုး ကွဲအရ အရေးပါဆုံးနေရာများ၏ အနည်းဆုံး (၇၅) ရာခိုင်နှုန်း တွင် အပင်မျိုးစိတ် များနှင့် မျိုးရိုးဗီဇများအား ထိရောက်စွာ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန်။ ▪ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အပင်မျိုးစိတ်များ ဆိုင်ရာ အရေးပါဆုံးနေရာများ ဖြစ်သည့် ကချင်ပြည်နယ်၊ စစ်ကိုင်း နှင့် တနင်္သာရီ တိုင်းဒေသကြီးတို့တွင် တည်ထောင်ပြီး နှင့် အဆိုပြု သဘာဝနယ်မြေ (၂၀) ခု တည်ရှိပြီး နိုင်ငံဧရိယာ ၏ (၅.၈၆) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် တည်ထောင်ပြီး နှင့် အဆိုပြု သဘာဝနယ်မြေအားလုံး၏ (၈၆.၂၃) ရာခိုင်နှုန်း ရှိခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၆	ကဏ္ဍအသီးသီးရှိ ထုတ်လုပ်ရေး ဧရိယာများ၏ အနည်းဆုံး (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းအား အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်း နှင့် ညီညွတ်စွာ ထာဝစဉ်တည်တံ့ရန် စီမံအုပ်ချုပ်ရန်။ ▪ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အထိ နိုင်ငံဧရိယာ၏ (၂၅.၀၁) ရာခိုင်နှုန်း ရှိသော ကြိုးဝိုင်းတော (၈၁၂) ခု၊ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော (၃၂၆) ခု ဖွဲ့စည်းပြီး ဖြစ်ပြီး၊ စုစုပေါင်း သစ်တော ဖုံးလွှမ်းမှု ဧရိယာ ၏ (၅၀) ရာခိုင်နှုန်း ကျော် ရှိခြင်း၊ ▪ ကြိုးဝိုင်းတောများ နှင့် ကြိုးပြင်ကာကွယ်တောများတွင် သစ်တောထွက် ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ခြင်းကို မြန်မာ့ရွေးချယ် ထုတ်ယူခြင်းစနစ်၊ နှစ်စဉ် ခွင့်ပြုတောထွက် နှင့် အခြားသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြု၍ စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်ယူနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၇	မှတ်တမ်းတင်ထားသော အန္တရာယ်ကျရောက်နေသည့် အပင်မျိုးစိတ်များ ၏ အနည်းဆုံး (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းအား နေရင်း ဒေသတွင် ထိန်းသိမ်းကာ ကွယ်ထားရန်။ ▪ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အပင်မျိုးစိတ်များ တွင် မျိုးသုဉ်းလုနီးပါး အန္တရာယ်ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ် (၁၄) မျိုး၊ မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ကျရောက်နေသော မျိုးစိတ် (၁၃) မျိုး နှင့် မျိုးသုဉ်းရန် အန္တရာယ်ကျ ရောက်နိုင်သော မျိုးစိတ်

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်မှု
ရည်မှန်းချက် ၈	အန္တရာယ် ကျရောက်နေသည့် အပင် မျိုးစိတ်များ၏ အနည်းဆုံး (၇၅) ရာခိုင်နှုန်းအား နေရင်းဒေသ ပြင်ပ တွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း နှင့် အနည်းဆုံး (၂၀) ရာခိုင်နှုန်းအား ပြန်လည် ကောင်းမွန်လာရေး အစီအစဉ်များ ပြုလုပ်ရန်။ ▪ မျိုး တို့အား သဘာဝနယ်မြေများအပါအဝင် နေရင်း ဒေသ တွင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ထားခြင်း၊ ▪ ခြိမ်းခြောက်မှုခံနေရသော မျိုးစိတ်များအား အမျိုးသား ကန်တော်ကြီး ဥယျာဉ်၊ အမျိုးသား ပရဆေး ဥယျာဉ် နှင့် နိုင်ငံအနှံ့ရှိ ပရဆေးခြံများတွင် ထိန်းသိမ်းထားခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၉	သဘာဝ အရိုင်းပင်များနှင့် အခြားသော လူမှုစီးပွားရေးအရ အရေးပါသော အပင်မျိုးစိတ်များ အပါအဝင် သီးနှံများ မျိုးရိုးဗီဇ ကွဲပြားမှု၏ (၇၀) ရာခိုင်နှုန်းအား ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ၏ အသိပညာအား ကာကွယ်ရန်။ ▪ ၂၀၁၃ ခုနှစ်အထိ မြန်မာနိုင်ငံ မျိုးစေ့ဘဏ်တွင် သီးနှံ မျိုးပေါင်း (၂၄) မျိုး၏ နမူနာပေါင်း (၁၁,၉၁၆) အား သိုလှောင် သိမ်းဆည်းထားခြင်း၊ ▪ နိုင်ငံတကာရှိ မျိုးရိုးဗီဇဘဏ်များတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ သီးနှံ (၁၄) မျိုး၏ နမူနာ (၂,၂၃၃) အား သိမ်းဆည်း ကာကွယ်ထားခြင်း၊ ▪ Biotechnonology နှင့် Biochemical analysis တို့ကို အသုံးပြု၍ စပါးမျိုးများ၏ Germplasm ကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၀	ဇီဝဗေဒအရ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းအား တားဆီးရန် ထိရောက်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုအား ချမှတ်ခြင်း နှင့် ကျူးကျော်ဝင် ရောက်ခံရသော အပင်မျိုးစိတ်များ အတွက် အရေးပါသော နေရာများအား စီမံ အုပ်ချုပ်ရန်။ ▪ IAS များအား ထိန်းချုပ်ရန် လုပ်ငန်းစီမံချက်များတွင် ထည့်သွင်းထားခြင်း၊ ▪ ကျူးကျော် ဝင်ရောက်လာသော အပင် မျိုးစိတ်များအား တားဆီးနှိမ်နင်းနိုင်ရေး နည်းလမ်းများ ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ▪ <i>Mimosa diplotricha</i> အား ထိန်းချုပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများ

ရည်မှန်းချက်များ		အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်မှု	
		အား လေ့လာခြင်း၊ ▪ အပူပိုင်း ဒေသတွင် <i>Prosopis juliflora</i> ၏ ဒေသခံပြည်သူများ နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် အကျိုး သက်ရောက်မှုကို လေ့လာခြင်း၊ ▪ ကျူးကျော် ဝင်ရောက်လာသော အပင်မျိုးစိတ်များအား ကာကွယ် တားဆီးနိုင်ရေး လုပ်ငန်း စီမံ ချက်ရေးဆွဲရေး စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်မည့် အစီအစဉ် ရေးဆွဲ ခြင်း၊	
ရည်ရွယ်ချက် ၃။ အပင်မျိုးစိတ်စုံမျိုးကွဲများအား ရေရှည်တည်တံ့စေရန် နှင့် မျှတစွာ အသုံးပြုရန်			
ရည်မှန်းချက် ၁၁	အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာသို့ တင်ပို့ရောင်း ချမှုကြောင့် သဘာဝ အပင်မျိုးစိတ် များ မျိုးသုဉ်းမည့် အန္တရာယ် ကျ ရောက်မှု မရှိရန်။	▪	မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် CITES ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံဖြစ်သည့် အား လျော်စွာ မျိုးစိတ်များ ပြည်ပသို့ တင်ပို့မှုအား သဘာဝအခြေအနေ အား ထိခိုက်မှုမရှိစေသည့် နည်း လမ်းများကို အသုံးပြု၍ ထုတ်ယူ သည့် မျိုးစိတ်များကိုသာ ခွင့်ပြု ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၂	သဘာဝအလျောက် ထုတ်ယူသော အပင်မျိုးစိတ်များ၏ အရင်းအမြစ် များ ရေရှည် တည်တံ့စေရန်။	▪	သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများ ထုတ် လုပ်ခြင်းကို မြန်မာ့ ရွေးချယ် ထုတ်ယူခြင်း စနစ်၊ နှစ်စဉ် ခွင့်ပြု တောထွက် နှင့် အခြားသော နည်းလမ်းများကို အသုံးပြု၍ စဉ် ဆက်မပြတ် ထုတ်ယူ နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း၊
		▪	သစ်တောဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ နှင့် မြန်မာ့ သစ်တော မူဝါဒ တို့နှင့် အညီ သစ်တောများအား သစ် တောထွက်ပစ္စည်း စဉ်ဆက် မပြတ် ထုတ်ယူရရှိနိုင်ရေး အုပ် ချုပ်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၃	ရေရှည်တည်တံ့စေသော	အသက်	▪ အပင်သယံဇာတများဆိုင်ရာ ဌာ

ရည်မှန်းချက်များ

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊
တိုးတက်မှု

မွေးလုပ်ငန်း၊ ပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေး နှင့် အစားအစာ လုံခြုံစိတ်ချရမှု၊ မိရိုးဖလာအသုံးပြုခြင်း စသည်တို့ကို တိုးမြှင့်ခြင်း အပါအဝင် အခြားသော သင့်တော်သည့် နည်းများကို အသုံးပြု၍ အပင်သယံဇာတများ ဆိုင်ရာ ဌာနလူမျိုးစုများနှင့် ဒေသခံတို့၏ တီထွင်ကြံဆမှုနှင့် အသုံးပြုမှုတို့အား ထိန်းသိမ်းရန် (သို့) မြှင့်တင်ရန်။

နေလူမျိုးစုများနှင့် ဒေသခံတို့၏ တီထွင် ကြံဆမှုနှင့် အသုံးပြုမှုတို့အား နိုင်ငံအဆင့် ပြီးပြည့်စုံသော စစ်တမ်းကောက်ယူ ထားခြင်း မရှိသေးပါ။တစ်ဦးချင်း လေ့လာမှုအချို့ သာရှိပါသည်။

- ဤရည်မှန်းချက်အား အကောင်အထည်ဖော်ရန် မြန်မာနိုင်ငံသည် ငွေကြေး နှင့် နည်းပညာ အထောက်အပံ့များ လိုအပ်ပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက် ၄။ အပင်မျိုးစုံမျိုးကွဲများသည် ထာဝစဉ်တည်တံ့သည့် လူမှုဘဝ နှင့် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ သက်ရှိအားလုံးအတွက်အရေးကြီးပုံကို ပညာပေးခြင်း၊ သိမြင်နိုးကြားမှုမြှင့်တင်ခြင်း တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်

ရည်မှန်းချက် ၁၄

အပင်မျိုးစိတ်များ၏ အရေးပါပုံ နှင့် ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်ပုံကို ဆိုင်ရာ လူထုဆက်ဆံရေး၊ ပညာပေး နှင့် သိမြင်နိုးကြားမှု မြှင့်တင်ရေး အစီအစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းရန်။

- သဘာဝ နယ်မြေများတွင် ပညာပေးပြခန်း ဖွင့်လှစ်၍ လည်းကောင်း၊ နီးစပ်ရာ ဘုရားပွဲများတွင် ပညာပေးပြခန်း ဖွင့်လှစ်၍ လည်းကောင်း၊ လှည့်လည်ပညာပေးအဖွဲ့ (Mobile Education Team) ဖွဲ့စည်းကာ နှစ်စဉ် ပညာပေး အစီအစဉ် ရေးဆွဲကာ ပတ်ဝန်းကျင် ကျေးရွာများသို့ သွားရောက်၍ လည်းကောင်း ပညာပေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

- ပရဆေးဥယျာဉ်များသို့ လာရောက်သော ဧည့်သည်များအား ပညာပေးခြင်း၊

- ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်များ နှင့် အပတ်စဉ်ထုတ် စာစောင်များတွင် ပြည်သူလူထု အတွင်း အပင်မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များ၏ အရေးပါပုံကို နားလည် သဘောပေါက်ပြီး ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်မှု
	ခြင်းတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်ရန် ပညာပေးခြင်း၊
ရည်ရွယ်ချက် ၅။ GSPC အား အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု ဆောင်ရွက်ရန်	
ရည်မှန်းချက် ၁၅	ဤမဟာဗျူဟာပါ ရည်မှန်းချက် များ အောင်မြင်ရန် နိုင်ငံ၏ လိုအပ်ချက်နှင့်အညီ ဖြည့်ဆည်း ပေးထားသော လုပ်ငန်းခွင်တွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသော ဝန်ထမ်းများ အရေအတွက်။ ▪ အပင် မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်း နှင့် အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုခြင်း ဆိုင်ရာ မျိုးစေ့ဘဏ် ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အား မြှင့်တင်ခြင်း၊ ▪ အပင် မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်ခြင်း နှင့် အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်ပသင်တန်းများသို့ စေလွှတ်ခြင်း၊ ▪ ပြည်တွင်း / ပြည်ပ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များနှင့် ပူးပေါင်း၍ အပင်စာရင်း ကောက်ယူခြင်း၊ မျိုးခွဲခြားခြင်း၊ ပန်းပုံစံပြုလုပ်ခြင်းတို့အား လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အား မြှင့်တင်ခြင်း၊
ရည်မှန်းချက် ၁၆	ဤမဟာဗျူဟာပါ ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်ရန် နိုင်ငံ၊ ဒေသနှင့် နိုင်ငံတကာ အဆင့်ရှိ တည်ထောင်ထားသော အပင်မျိုးစိတ်များ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၊ မိတ်ဖက်အဖွဲ့များ နှင့် ကွန်ရက်များ။ ▪ ပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး နှင့် ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ ကျန်းမာရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ Flora of Myanmar Institutional Consortium၊ မြန်မာ့ ပန်းဝါသနာရှင်များ အသင်း၊ မာကီနိုရက္ခဗေဒဥယျာဉ်၊ National Institute of Biological Resources၊ Smithsonian Institution၊ Singapore Botanic Gardens၊ Queen Sirikit Botanical

ရည်မှန်းချက်များ	အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု၊ တိုးတက်မှု
	Garden၊ Royal Botanic Garden Edinburgh၊ Royal Botanic Gardens, Kew၊ Kunming Institute of Botany၊ Institute of Botany- Chinese Academy of sciences၊ Xishuangbanna Tropical Botanical Garden

ဇီဝလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကာတာဂျီးနားနောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (Cartagena Protocol on Biosafety) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဇီဝလုံခြုံရေးနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို ၂၀၀၁ ခုနှစ် မေလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် ထပ်မံ အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ဇီဝလုံခြုံရေးနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ပါ သတ်မှတ်ချက်အရ မြန်မာနိုင်ငံ သည် ၂၀၀၈ ခုနှစ် မေလ ၁၃ ရက် နေ့တွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာပါသည်။

လယ်ယာနှင့်ဆည်မြောင်းဝန်ကြီးဌာန၊ စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းဦးစီးဌာနမှ ဆက် စပ်ဌာန၊ အဖွဲ့အစည်းများပါဝင်မှုဖြင့် ဇီဝလုံခြုံရေး နိုင်ငံအဆင့်မူဘောင်နှင့် ဇီဝလုံခြုံရေး ဥပဒေတို့အား မူကြမ်းအဆင့်ထိရေးဆွဲပြီးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဇီဝလုံခြုံရေး ဆိုင်ရာ ကာတာဂျီးနားနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်အပေါ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု အားနည်းနေဆဲဖြစ်ပြီး လက်ရှိဆောင်ရွက်မှုများမှာ ကာတာဂျီးနားနောက်ဆက်တွဲစာချုပ် ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် လူထုပညာပေးလုပ်ငန်းအချို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် တည်ငြိမ်ရေးနှင့် ပြည်သူ လူထု ကျန်းမာကြံ့ခိုင်ရေးတို့အပေါ် ဇီဝလုံခြုံရေး၏ အရေးပါပုံအား သိရှိနားလည်သဘော ပေါက်သည့်အလျောက် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာန လက် အောက်ရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန နှင့် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် ဆည်မြောင်း ဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်ရှိ စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်းဦးစီးဌာနတို့ ပူးပေါင်း၍ ဇီဝလုံခြုံရေး နိုင်ငံအဆင့် မူဘောင် (တတိယမူကြမ်း) နှင့် ဇီဝလုံခြုံရေး ဥပဒေ (တတိယမူကြမ်း) တို့အား အပြီးသတ် ရေးဆွဲနိုင်ရေး နှင့် အခြားဆက်စပ်လုပ်ငန်းများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက် ရှိပါသည်။

ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲ ကွန်ဗင်းရှင်း၏ နာဂိုယာ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity)”အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေမှု

နာဂိုယာနောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ အတည်ပြု ပါဝင်ရန် ၂၀၁၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၂၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ အစည်းအဝေး အမှတ်စဉ်(၃၂/၂၀၁၃) မှ သဘောတူ ခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲကွန်ဗင်းရှင်း၏ မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူ သုံးစွဲခြင်း နှင့် ၎င်းတို့ကို အသုံးပြုရာမှ ရရှိလာသောအကျိုးအမြတ်များ မျှတစွာ ခွဲဝေ ခံစားခြင်း နာဂိုယာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် (The Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefit Arising from their Utilization to the Convention on Biological Diversity) သို့ ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၃၁) ရက်နေ့တွင် အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၉) ရက်နေ့တွင် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ နာဂိုယာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး နှင့် သစ်တောရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ အဓိက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။

လတ်တလောတွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အာဆီယံဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲဗဟို ဌာန (ASEAN Centre for Biodiversity-ACB) ၏ မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်း နှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခံစားခြင်းဆိုင်ရာ ဒေသအဆင့်အစီအစဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး ၎င်းအစီအစဉ်အား ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၆) ရက်နေ့မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ် မတ်လ (၃၁) ရက်နေ့အထိ ဆောင်ရွက်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းအစီအစဉ်မှ ဆက်စပ်ပတ်သက်သော ဌာနအဖွဲ့အစည်းများ၏ မျိုးရိုးဗီဇ အရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်း နှင့် အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေခံစားခြင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ခြင်း နှင့် ပြည်သူလူထု သိမြင်နိုးကြားမှုမြှင့်တင်ခြင်းတို့အား ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံသည် နာဂိုယာ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်အား ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကိစ္စရပ်အများအပြားအား ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်နေဆဲဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် သဘာဝ အရင်းအမြစ်များအား ရေရှည်တည်တံ့စွာ အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ မိရိုးဖလာ အသိပညာ နှင့် မျိုးရိုးဗီဇအရင်းအမြစ်များအား မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များအား ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း နှင့်

ရေရှည်တည်တံ့စွာ အသုံးပြုခြင်းဆိုင်ရာ ဒေသခံဌာနေလူမျိုးများ ၏ အသိပညာ နှင့် မိရိုးဖလာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ဥပဒေအရ ကာကွယ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အကိုးအကားများ

Daily, G.C. 1997. Introduction: What are Ecosystem Services? In: Daily, G.C. (Ed.), *Nature's Services. Societal Dependence on Natural Ecosystems*. Island Press, Washington D.C. USA.

FAO. 2010. Global Forest Resources Assessment 2010

Htun, N. Z., N. Mizoue, T. Kajisa and S. Yosida. 2010. Deforestation and forest degradation as measures of Popa Mountain Park (Myanmar) effectiveness. *Environmental Conservation* **36** (3): 218–224.

IUCN. 2013. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2013.2. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 31 January 2014.

Jeffery A. W., B. S. Anna and V. V. Jens. 2012. A new species of *Ansonia* (Anura: Bufonidae) from northern Tanintharyi Division, Myanmar. *Zootaxa* 3163: 54–68.

Kress, W.J., R.A. DeFilipps, E. Farr and Y.Y. Kyi. 2003. A checklist of the trees, shrubs, herbs and climbers of Myanmar (revised from the original works by J. H. Lace and H. G. Hundley). *U.S. Nat. Herbarium* **45**: 1–590.

MDG Report. 2013. Millennium Development Goals Report. Ministry of National Planning and Economic Development. Nay Pyi Taw, Republic of the Union of Myanmar.

MEA. 2005. Millennium Ecosystem Assessment. Ecosystems and human well-being. Island Press, Washington, D.C., USA.

NAPA. 2012. Myanmar's National Adaptation Programme of Action (NAPA) to Climate Change. Ministry of Transport. Nay Pyi Taw, Republic of the Union of Myanmar.

NBSAP. 2011. National Biodiversity Strategy and Action Plan. Ministry of Environmental Conservation and Forestry. Nay Pyi Taw, Republic of the Union of Myanmar.

NFMP. 2000. National Forestry Master Plan. Ministry of Forestry. Yangon, The Union of Myanmar.

အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်

- ရွက်အုပ်ပိတ်တော : အပင်အမြင့် (၅) မီတာနှင့်အထက်၊ ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု (၄၀) ရာခိုင်နှုန်း နှင့်အထက်၊ ဧရိယာ တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း ၀.၅ ဟက်တာထက်များပြီး အခြားမြေအသုံးချမှု မရှိသည့် သစ်တော ဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသော မြေ
- ရွက်အုပ်ပွင့်တော : အပင်အမြင့် (၅) မီတာနှင့်အထက်၊ ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု (၄၀) ရာခိုင်နှုန်း နှင့် (၁၀) ရာခိုင်နှုန်း အကြား၊ ဧရိယာ တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း ၀.၅ ဟက်တာထက်များသော အခြားမြေအသုံးချမှု မရှိသည့် သစ်တောဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိသောမြေ၊ ယေဘုယျအားဖြင့် အဆင့်အတန်းကျဆင်းလျက်ရှိသော သစ်တော
- အခြားသစ်တော မြေ (ချုံနှင့် မြက်ခင်းများ) : အများအားဖြင့် မြက်ခင်း၊ အပင်ပု၊ ချုံတော နှင့် ရွက်အုပ်ဖုံးလွှမ်းမှု (၁၀) ရာခိုင်နှုန်း အောက်ရှိသော နေရာများ နှင့် ရွှေ့ပြောင်း တောင်ယာလုပ်ကိုင်သော နေရာများ
- အခြား : အခြားနေရာများ (နှင်း၊ ကျောက်ဆောင်၊ လွင်တီးခေါင်၊ သဲခုံ၊ စိုက်ပျိုးမြေ)
- ရေပြင်
သဘာဝနယ်မြေ : ကုန်းတွင်း ရေပြင်၊ ကန်၊ ဆည်/တာတမံ၊ မြစ်/ချောင်းတောရိုင်းတိရစ္ဆာန် နှင့် သဘာဝအပင်များ၊ သက်ရှိ သက်မဲ့ဖွဲ့စည်းမှုများ သို့မဟုတ် ထင်ရှားသော ပထဝီအနေအထားများ တည်ရှိသည့် ဒေသများကို အရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် အလို့ငှာ သတ်မှတ်ထားသည့် နယ်မြေ
- ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှု : ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများသည် ဂေဟစနစ်များ ရှင်သန်လည်ပတ်ရာမှ ထွက်ပေါ်လာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် တန်ဖိုးရှိသည့် ဝန်ဆောင်မှုများဖြစ်သည် (Daily ၁၉၉၇)။ ထောင်စုနှစ် ဂေဟစနစ် စစ်ဆေးအကဲဖြတ်ချက် (Millennium Ecosystem Assessment - MEA) အရ ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို ယေဘုယျအားဖြင့် (၄) မျိုးခွဲခြားထားပြီး ၎င်းတို့မှာ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ အထောက်အကူပြုခြင်း၊ သန့်စင်ပေးခြင်း နှင့် ယဉ်ကျေးမှုလေ့ထုံးစံ ထိန်းသိမ်းခြင်းတို့ ဖြစ်သည် (MEA ၂၀၀၅)။